САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НЬУРБА УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

НЬУРБА

ХАҺЫАТ
1937 СЫЛТАН
ТАХСАР

12+

2021 сыл
Ыам ыйын
6 күнэ
Чэппиэр
17 №
(11940)

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствота, Ньурба улууһун “Ньурба” (”Огни Нюрбы”) хаһыат редакцията” автономнай тэрилтэ

Улуу Кыайыы күнүнэн!

Күндү Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылаахтара, тыыл бэтэрээннэрэ, сэрии кэмин оҕолоро! Ытыктабыллаах Саха сирин олохтоохторо!

Саха Өрөспүүбүлүкэтин салалтатын уонна тус бэйэм ааппыттан эһигини Аҕа дойду Улуу сэриитигэр Кыайыы 76 сылынан ис сүрэхпиттэн итиитик-истиҥник эҕэрдэлиибин!

Ыам ыйын 9 күнэ - Россия олохтоохторугар ытык бырааһынныык, элбэх омуктаах норуоппут модун күүһүн уонна бигэ санаатын, төрөөбүт дойдуга тапталын уонна Аҕа дойдуга бэриниилээх буолуутун бэлиэтэ.

Бу күннэ биһигини барыбытын Аҕа дойдуну көмүскээбит буойуттар уонна Кыайыыны уһансыбыт тыыл бэтэрээннэрин холооно суох хорсун быһыыларынан киэн туттуу сомоҕолуур, айарга-тутарга кынаттыыр, эрэли үөскэтэр.

Кыайыыны ситиспит ытык дьоммутугар Аҕа дойду Улуу сэриитин сылларыгар модун санааҕыт уонна килбиэннээх үлэҕит иһин сүгүрүйэбит! Эйэлээх халлаан, чаҕылхай күн баарыгар махтанабыт!

Ийэ дойдуну көмүскүүргэ ыҥырыллыбыт 62 тыһыынчаттан тахса Саха сирин олохтоохтун, ол иһигэр дойду киин куораттарыгар үрдүк үөрэххэ үөрэнэ сылдьан сэриигэ көҥүл баҕаларынан барбыт устудьуоннар, аспираннар ааттара Аҕа дойду Улуу сэриитин летопиһыгар үйэтитиллибитэ. Биир дойдулаахтарбыт хорсуннук сэриилэспиттэрэ, кырыктаах кыргыһыыларга хоһууннарын, үлэ фронугар дьулуурдарын көрдөрбүттэрэ. Олортон тыһыынчаттан тахса киһи үрдүк бойобуой наҕарааданан бэлиэтэммитэ. Биһиги кыргыһыы хонуутугар охтубут, тыылга суорума суолламмыт биир дойдулаахтарбытын курутуйа ахтабыт. Төһө да уонунан сыллар аасталлар, сураҕа суох сүппүт саллааттар ааттара "Суолдьуттар" күүстэринэн төрөөбүт дойдуларыгар эргиллэр. Бойобуой наҕараадалар дьоруойдарын булаллар. Сэбиэскэй Сойуус Дьоруойдарын ааттара дэҥнэ көстөр ураты алмаастарга иҥэрилиннилэр.

Улуу Кыайыы күнүн быйыл эмиэ судургута суох быһыыга-майгыга бэлиэтиир буоллубут. Ол эрээри, үөрүүлээх бырааһынныык сырдык сыдьаайа өлбөөдүйбэт. Биһиги күндү бэтэрээннэрбитин чиэстиибит, дириҥ ытыктабылбытын тиэрдэбит, монуменнарга сибэкки дьөрбөтүн уурабыт, биһиги кэккэбититтэн туораабыт Аҕа дойдуну көмүскээбит ытык дьоммутун кутурҕан мүнүүтэтинэн санаанахтан кэриэстиибит.

Дойдубут устуоруйатын албан ааттаах сылларын туһунан үтүө өйдөбүлү харыстаан, иэдээннээх сэрии туһунан кырдьыгы ыччакка тиэрдиэх тустаахпыт. Кыайыыны ситиспит ытык дьоммут кэриэһэ - Аҕа дойдуга бэриниилээх, бары ыарахаттары туоруурга түмсүүлээх, эппиэтинэстээх буолуу, бэйэ-бэйэҕэ көмөлөһүү ханнык баҕарар тургутууну туоруурга, кэм ирдэбилигэр эппиэттииргэ, өрөспүүбүлүкэни уонна Улуу Россияны сайыннарар соруктары ситиһишлээхтик быһаарарга көмөлөһөр. Өтөрүнэн биллибэтэх дьаҥтан үөскээбит уустук быһыы-майгы киһи олоҕо, доруобуйата туохтааҕар да күндүтүн көрдөрдө. Өрөспүүбүлүкэҕэ 2021 сылга Чэбдигирии сылынан уонна салгыы Чэбдигирии уон сылынан туруоруллубут соруктары толороргo бары күүспүтүн уурдахпытына, Сахабыт сиригэр бигэ туруктаах чэбдик эйгэни тэрийиэхпит, төрөөбүт дойдубутугар саҥа саҕахтар арыллыахтара диэн эрэнэбин.

Күндү Сахам сирин олохтоохторо! Эһиэхэ уонна чугас дьоҥҥутугар кытаанах доруобуйаны, этэҥҥэ буолууну, эрчими уонна эрэли, сылаас сыһыаны уонна бары үтүөнү баҕарабын! Улуу Кыайыы күнүнэн киһи аймаҕы көмүскэспит Саха сирин боотурдарыгар, үлэнэн Кыайыыны уһансыбыт биир дойдулаахтарбытыгар Албан аат! Эһиги хорсун быһыыгыт, эр санааҕыт, ыарахаттары туоруурга дьулуургут уонна сырдык ааккыт үйэлэргэ умнуллубатын!

Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана Айсен НИКОЛАЕВ.

Убаастабыллаах тыыл, үлэ бэтэрээннэрэ, сэрии кэмин оҕолоро, эйэлээх халлаан анныгар олорор биир дойдулаахтарым!

Эһигини бүгүҥү өрөгөйдөөх Улуу Кыайыы күнүнэн ис сүрэхпиттэн эҕэрдэлиибин! Быйылгы бырааһыннык эмиэ былырыыннҥы курдук атын таһымнаа, атын көрүннэ ыытыллар.

Бу күн хас биирдии киһи сүрэҕэр, хас биирдии ыалга ураты суолталаах. 76 сыл анараа өттүгэр фашистскай Германияны кыайбыт ытыктабыллаах биһиги бэтэрээннэрбитигэр мунура суох улахан махталбытын тиэрдэбит.

Бүгүҥҥү күннэ, хомойуох иһин, Ньурба улууһугар сэрии бэтэрээнэ хаалбата. Кинилэри кытары биир салгынынан тыыммыт, алтыспыт бүтэһик дьоллоох дьон биһиги көлүөнэ дьоно буолабыт. Билигин биһиги аттыбытыгар баар Улуу Кыайыыны уһансыбыт, хара көлөһүннэрин тоҕон туран эйэлээх халлааны түстээбит тыыл бэтэрээннэрбитигэр, ол ыарахан кэм туоһуларынан буолбут, муор-туор олоҕу эттэринэн-хааннарынан билбит сэрии кэмин оҕолоругар дириҥ махталбытын тиэрдэбит! Эһиги баар буолаҥҥыт күн бүгүн биһиги Ньурбабыт улууһа сайдарын туһугар этэҥҥэ улэлии, айа-тута сылдьабыт!

Эдэр көлүөнэ дьоно биһиги аҕам саастаах дьоммут биир киһи курдук түмсэн, хас биирдиилэрэ кылаатын киллэрэн кыайыыны уһансыбытын билиэхтээхпит, кэлэр кэнчээри ыччаттарбытыгар тиэрдиэхтээхпит уонна ону өрүү өйдүү-саныы сылдьыахтаахпыт. Холобур оҥостуохтаахпыт биһиги улууспутуттан төрүттээх икки Сэбиэскэй Сойуус Геройдарынан: батальон командира Николай Николаевич Чусовской уонна Ньурбаны иккис дойду оҥостубут, үлэлээн хамсаан олорбут Николай Петрович Кудряшов.

Баҕарыам этэ ытыктабыллаах дьоммутугар дьаҥ-дьаһах эһигини тумуннун, чугас дьоннут сылаастарыгар бигэнэн өссө даҕаны өр сылларга олорун!

Улуус баһылыга А.М. ИННОКЕНТЬЕВ, улуус Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ С.И. ЕВСЕЕВ.

Ытыктабыллаах бэтэрээннэр, сэрии оҕолоро уонна кыргыһыы хонуутугар, тыылга Кыайыыны уһансыбыт биир дойдулаахтарбыт оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ!

Сыллар өрус уутунуу субуллан сэрии дуораана ырааттар-ыраатар, дьылҕа ыйааҕынан бэтэрээннэрбит ахсааннара аҕыйаатар-аҕыйыыр. Ол да буоллар, эдэр көлүөнэ сэрии ыар кэмнэрин умнубаппыт, хорсун-хоодуот буойуттар сырдык ааттарын үйэтитэр ытык иэспитин күннэтэ саныыбыт. Хаан тохтуулаах алдьархайдаах сэрии хас биирдии ыалы аймаабыта, уу нуурал олохторун тосту уларыппыта... Өлүү-сүтүү, харах уута, санньыар санаа саха норуотун сырдыкка талаһар санаатын самнарбатаҕа, Кыайыыга дьулуурун сыппаппатаҕа. Төрөөбүт дойдуларыгар бэриниилээх дьоннордоох буолан биһиги Кыайыы көтөлөммүппүт, сайдыыны түстүүр ыһыах ыспыппыт!

Күн бүгүн биһиги киэн туттабыт эйэлээх халлааны бэлэхтээбит эһэлэрбитинэн, хос эһэлэрбитинэн, саха омугунан, Ньурба дьонунан! Ситим быстыбат, кэскил кэҥиир! Кинилэр Кыайыы саллааттара, биһиги - кыайыылаахтар кэнчээри ыччаттарабыт. Ол да иһин олорор олохпутугар дьоһуннаахтык сыһыаннаһыах тустаахпыт!

Ытыктыыр дьоммутугар, бэтэрээннэрбитигэр баҕарабын чөл туругу, чугас дьоҥҥут тапталларынан угуттанан уһун дьоллоох олоҕу!

Онтон бэйэм үөлээннээхтэрбэр, аныгы кэм ыччаттарыгар, биири туһаайан этэбин - Өбүгэ ситимин быспат туһугар хас биирдии бэтэрээн сырдык аатын, хорсун быһыытын үйэттэн үйэҕэ, көлүөнэттэн көлүөнэҕэ тиксэрэрбитин умнумуоҕуҥ!

Кыайыы күнүнэн!

Истиҥ эҕэрдэни кытта, Ньурба куорат баһылыга Александр ИВАНОВ.

– Улуу Кыайыы 76 сылыгар –

Эйэни, сылаас үтүө санаа баар буоларыгар баҕарабын

Ыам ыйын 9 күнэ – Улуу Кыайыы 76-с сыла. Кыайыыга анаан улуустааҕы бэтэрээннэр Сэбиэттэрин бэрэссэдээтэлэ Татьяна Прокопьевна Олесовалыын кэпсэтиибин ааҕааччыларга тиэрдэбин.

- Татьяна Прокопьевна, билигин улууска хас тыыл бэтэрээннэрэ, огдооболоро, сэрии оҕолоро баалларый?

- Улууска күн бүгүн 156 тыыл бэтэрээннэрэ, 9 сэрии огдооболоро, 498 сэрии оҕолоро бааллар. Кинилэр тулуурдаах, олоххо дьулуурдаах, самныбат санаалаах буоланнар, аччык дьылга тыылга кыайыыны уһансаннар, үлэ үөһүгэр сылдьан элбэх көмөнү оҥорбуттара. "Советская Якутия" диэн танковай колоннаҕа көлөһүн күнүнэн сорохтор араастаан көмө оҥорбуттара.

- Ааспыт сыл уонна быйыл Кыайыы бырааһынныыга хамсык кэмигэр бэлиэтэнэр буолла. Кэтэһиилээх өрөгөйдөөх Улуу Кыайыы 75 сыла хааччахтаах кэмҥэ да буоллар, былааннаммыт тэрээһиннэр куйаар ситимин нөҥүө ыытыллан кэллэхтэрэ дии.

- Улуу Кыайыы 75 сылыгар патриотическай хамсаһыҥҥа анал Фонда тэриллибитигэр, биһиги улууспут дьоно-сэргэтэ, ыччата кыттыһаннар, араас өрүттээх үлэлэр, ордук үйэтитиигэ анаан элбэх үлэни оҥорсубут тэрилтэлэрбитин, улууспут бары олохтоохторун улууспут патриоттара диир толору кыахтаахпыт, кинилэргэ улахан махталбытын тиэрдэбит.

- 1979-1989 сс. буолбут Афганистан ДР сэриитигэр биһиги оройуонтан кыттыбыттартан билигин хас афганец баарый?

- Биһиги оройуоҥҥа 9 афган сэриитигэр кыттыбыттар баар этилэр, билигин үксүлэрэ кэлэн-баран тарбахха ааҕыллаллар. Ааспыт сыллаахха хамсык ыарыы иннинэ икки төгүл улуус дьаһалтатыгар кинилэри чиэстээһин буолбута.

- Төһө да бу ыарыы иккис сылын салҕаннар, быйылгы тэрээһин хайдах быһыылаахтык барыай?

- Былырыын тыыл бэтэрээннэригэр 3-тыһ, сэрии оҕолоругар 1-дии тыһыынча солкуобайы, маны таһынан бородуукта нобуора түҥэтиллибитэ. Сэрии оҕолоругар көмө биһиги эрэ улууска көрүллэр. Быйыл улуус салалтата эмиэ болҕомтоҕо ылбыта үөрүүлээх. Сэрии оҕолоругар эбии көмөнү Арассыыйа, Саха сирин да таһымыгар өрөспүүбүлүкэ бэтэрээннэрин сэбиэттэрин кытары туруорсубуппут да, болҕомтоҕо ылыллыбата.

- Ньурба улууһун дьаһалтатын өттүттэн туох көмө оҥоһулларый?

- 2018 сылтан саҕалаан сайаапка быһыытынан чааһынай дьиэҕэ олорор сэрии, тыыл бэтэрээннэригэр, сэрии огдооболоругар өрөмүөҥҥэ анаан көмө оҥоһуллан кэлтэ. Быйыл былааҥҥа квартираларга олорор сэрии тыыл бэтэрээннэригэр, сэрии оҕолоругар толору хааччыллыы, өрөмүөн үлэтигэр үп көрүллэрэ үөрүүлээх сонун буолар. 2020 сылга улуус дьаһалтата 767 бэтэрээҥҥэ биир бириэмэлээх көмө оҥорбута.

- Быйылгы үлэ былаана?

- Ааспыт сыллаахха өрөспүүбүлүкэтээҕи бэтэрээннэр спартакиадалара ыытыллыахтааҕа хамсык ыарыынан сибээстээн буолбатаҕа. Өрөспүүбүлүкэтээҕи бэтэрээннэр сэбиэтэ быйылгы былааҥҥа киллэрдэ.

От ыйын 13-14 күннэригэр түөрт Бүлүү уонна Горнай, Кэбээйи улуустара кыттыылаах 55+ тэрийэн ыытыахтаахпыт. Спартакиада ыытылларыгар олус баҕарабыт.

Аҕам саастаах көлүөнэҕэ орто, эдэр саастаах көлүөнэ ытык иэспитин төлөөн, утум ситим быстыбакка, аҕа көлүөнэ олоҕун үйэлэргэ сырдатар, олохторун уһатар ыччат дьон салҕанан баралларыгар туһаайан ыытыллар.

- Татьяна Прокопьевна, аҕыйах хонугунан Улуу Кыайыы 76 сылын бэлиэтиэхпит. Ньурба улууһугар олорор тыыл бэтэрээннэригэр, сэрии огдооболоругар, оҕолоругар тугу баҕарыа этигитий?

- Убаастабыллаах аҕам саастаах ытыктыыр дьоммутун Улуу Кыайыы 76 сылынан, долгутуулаах кэрэ-бэлиэ күнүнэн эҕэрдэлиибин. Ис сүрэхпиттэн Эһиэхэ баҕарабын өссө да өр кэмҥэ олох кэккэтигэр баар буоларгытыгар, чэгиэн доруобуйаны, дьолу, үөрүүнү, эйэни, эһиги дьиэҕитигэр сылаас уонна сырдык, үтүө санаа эрэ баар буоларыгар баҕарабын!

- Махтал Татьяна Прокопьевна.

Уоттаах сэриигэ кыайыыны уһансыбыт эһээлэрбит, аҕаларбыт, аҕам саастаах буойуннарбыт сырдык ааттара үйэлэргэ аатта-на туруо, сүрэхпитигэр мэлдьи тыыннаах буолуохтара. Биһиги Эһигинэн киэн туттабыт, мунура суох махтанабыт, сүгүрүйэбит.

Кэпсэттэ Антонина СЕМЁНОВА.

– Ил Дархан нэдиэлэтэ –

Айсен Николаев үлэтин сүрүн түгэннэрэ

Муус устар 26 күнүгэр Ил Дархан Өрөспүүбүлүкэ күнүн көрсө Бырабыыталыстыба 1 №-дээх дьиэтин Өрөспүүбүлүкэ саалатыгар культуура, үөрэх, наука, доруобуйа харыстабылын, норуот хаһаайыстыбатын деятеллэрин кытта көрүстэ. Бэлиэ тэрээһин кыттыылаахтарын эҕэрдэлииригэр Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэбит олохтоохторо күннэтэ сыралаах үлэлэринэн Сахабыт сирэ сайдарын туһугар бары эйгэҕэ туруоруллубут соруктары толороллорун, маныаха биһиги историябыт чахчылара күүстээх санаалаах, патриот буоларга холобур буолалларын эттэ. "Билигин олохпутугар көрсөр уустуктарбытыттан чаҕыйбакка, күүстээх санаабытын ыһыктыбакка, бэйэ-бэйэбитигэр көмөлөһөммут бүттүүн кытаанах тургутууну аахабыт. Киһи олоҕо туохтааҕар да күндүтүн өссө төгүл өйдөөтүбүт, ол быһыытынан болҕомтобутун доруобуйаны бөҕөргөтүү төрүттэригэр ууруохпут, бу сыалы-соругу толороргo Доруобуйа уон сылын биллэрдибит", - диэн Ил Дархан бэлиэтээн эттэ. Үөрүүлээх түгэнҥэ араас эйгэ бастыҥ үлэһиттэригэр, ол иһигэр хамсык дьаҥын кытта күннэтэ охсуһар медиктэргэ Айсен Николаев Россия уонна Саха сирин үрдүкү судаарыстыбаннай наҕараадаларын туттарда.

Муус устар 26 күнүгэр Айсен Николаев "Полюс Алдан" АО управляющайа Алексей Носкову кытары бииргэ үлэлээһин, олохтоох каадыры бырамыысалыннаска тардыы, социальнай объектары тутуу боппуруостарын дьүүллэстэ. Регион баһылыга хампаанньа үлэтин көрдөрүүтэ уонна социальнай эппиэтинэһэ үрдээн иһэрин бэлиэтээтэ. Кыһыл көмүһү хостоохун 55% улааппыт, нолуогу төлөөһүнүн кээмэйэ эбиллибит. Өскөтүн 2014 сыллаахха өрөспүүбүлүкэ бюджетыгар 770 мөл. солк. киллэрэр буоллаҕына, билиҥҥитэ 4,1 млрд солк. нолуогу аһарар. Хампаанньа хостуур кээмэйин эбии улаатыннарар былааннаах. Ил Дархан уонна хампаанньа управляющайа Нижнэй Кураанах бөһүөлэгэр амбулаториялаах оҕо поликлиникатын тутуу туһунан кэпсэттилэр. Олохтоох каадыры үлэлэтии бырагыраматынан сыллата хампаанньаҕа 120-200 киһи үлэҕэ киирэр. Алексей Носков Нижнэй Кураанаахха атын улуустартан кэлэр үлэһиттэргэ элбэх кыбартыыралаах дьиэни тутарга этии киллэрдэ. Оччотугар быстах буолбакка, бастайаннай төрүккэ көһөн үлэлииллэригэр усулуобуйа үөскүө этэ.

Муус устар 26 күнүгэр Өрөспүүбүлүкэ күнүн көрсө Айсен Николаев телевидениеҕэ уонна араадьыйаҕа быһа эфиргэ тахсан нэһилиэнньэ ыйытыыларыгар хоруйдаата. Икки чаас устата 150-тэн тахса ыйытыы, ону таһынан эрдэтинэ 200-тэн тахса ыйытыы киирдэ. Аһаҕас эфир кэмигэр сорох боппуруостар министиэристибэлэргэ, биэдэмистибэлэргэ эппиэттэнэргэ бэриллибиттэр. Дьон сүрүннээн регионҥа санитарнай-эпидемиологическай быһыы-майгы туругун, социальнай объектары тутуу, хаарбах дьиэлэртэн дьону көһөрүү, нэһилиэнньэлээх пууннары гаастаахын, суолу-иистэ оҥоруу, чэпчэтиилэр, пособиелар тустарынан интэриэһиргээтилэр. Ил Дархан эфир кэмигэр ыйытыыларга сиһилии хоруйдаата. Медиктэргэ хорсун быһыыларын иһин махтанна, хамсык дьаҥын утары өрөспүүбүлүкэҕэ 9 тыһ. киһи үлэлэһэр. Ыалдьыбыт киһи ахсаана билиҥҥитэ эбиллэ турар,онон бары ирдэнэр миэрэлэри кытаанахтык тутуһарга, ордук аҕа көлүөнэ дьону харыстыырга, нэһилиэнньэни вакцина ыларга ыҥырда. Саамай сүрүнэ хас биирдии киһи бэйэтин доруобуйатыгар сыһыанын уларытыахтааҕын ыйда.

Өрөспүүбүлүкэ 100 сылыгар диэри биир сыл хаалла. Россия Бэрэсидиэнэ Владимир Путин ыйааҕынан бэлиэтэнэр историческай түгэн үрдүк таһымҥа барыытыгар бэлэмнэнии барар. Автономия 100 сылынан анал бырайыактар олоххо киирэллэр. Сахабыт сирин чулуу дьонун аата 100 алмааска иҥэриллэр. 100 уопсастыбаннай көҕүлээһинтэн 75-һэ туолла, 100 социальнай объектан 80-на тутулунна. Ил Дархан Саха сирин олохтоохторун бу өрөспүүбүлүкэ уонна муниципальнай таһымҥа ыытыллар хамсааһыҥҥа көхтөөхтүк кытталларыгар ыҥырда.

Муус устар 27 күнүгэр Ил Дархан Саха сирин олохтоохторун Саха Өрөспүүбүлүкэтин күнүнэн эҕэрдэлээтэ. "Бүгүн биһиги иннибитигэр регионҥа күннэтэ бэлиэтэнэр үтүө уларыйыылар тэтимнэрин өссө күүһүрдэр сорук турар. Ханнык да кэмнэ буоларын курдук биһиги үлэбит-хамнаспыт олох хаачыстыбатын тупсарыыга уонна хас биирдии киһи тус кыаҕын арыйыытыгар туһаайыллар. Хас биирдиибит төрөөбүт Сахабыт сирэ бигэтик сайдарыгар дьоһун кылаатын киллэрэр, иннибит диэки эрэллээхтик хардыылыыбыт", - диэн бэлиэтээн туран, айымныылаах үлэни, ситиһиини баҕарда.

Муус устар 27 күнүгэр Айсен Николаев Ленскэй оройуонугар үлэлээтэ. Миэстэтигэр тиийээт, регион баһылыга суһал ыстаап мунньаҕын ыытта. Кини оройуоҥҥа эпидемиологическай быһыы-майгы хонтуруолга сылдьарын бэлиэтээтэ. "Эһиги эрэллээхтик үлэлиир буолаҥҥыт, былырыын Чайыҥдатааҕы ньиэп-гаас баайдаах сиргэ хамсык дьаҥын өрө туруутун суох оҥорууга улахан үлэ ыытыллыбыта", - диэтэ Айсен Николаев. Маны сэргэ нэһилиэнньэҕэ бу дьаҥы утары быһыыны биэрии көхтөөхтүк ыытыллара бэлиэтэннэ. Оройуоҥҥа быһыыны биэрии тэтимэ өрөспүүбүлүкэ орто көрдөрүүтүн кытары тэҥэ этилиннэ.

Муус устар 27 күнүгэр Ленскэй куоракка Россия Гражданскай оборонаҕа уонна ыксаллаах быһыыга-майгыга миниистирэ, генерал Евгений Зиничев үлэлээтэ. Кини сааскы халаан уутуттан уонна баһаартан сэрэтиигэ бэлэмнэнии үлэтигэр көһө сылдьар сүбэ мунньаҕы ыытта. Быйыл билгэлээһининэн Саха сиригэр үгүс сыллаах орто көрдөрүүгэ чугас болдьоохо өрүстэр эстиэхтэрэ. Ыам ыйын бастакы декадатыгар муус барыыта Алдаҥҥа, Аммаҕа, Бүлүүгэ, Өлүөнэҕэ, Таттаҕа, Нүүйэҕэ 15 оройуоҥҥа күүтүллэр. Ыам ыйын ортототтан Халымаҕа, Дьааныга, Индигииргэ алта улууска бэлиэтэниэ. Бары ирдэнэр миэрэлэр ылыллаллар, 16,5 тыһ. киһи бу үлэҕэ кыттарга бэлэмнэнэр, 2,7 тыһ. техника, 191 устар тэрил, 20 көтөр техникатардыллыбыт. Барыллаан 24 улууска 169 нэһилиэнньэлээх пуунҥа уугабарыы зоната түбэһиэн сөп. Маныаха 183 гидрологическай постка кэтээн көрүү ыытыллар. Дьону көһөрөр түгэннэ 252 быстах олохтуур пуун бэлэмнэниллэр.

Мунньахха маны таһынан ойуур баһаарын сезонугар бэлэмнэниини дьүүллэстилэр. Улуустарга 946 патрульнай бөлөх тэриллибит. Ойууру харыстааһынҥа регионнааҕы бырагыраманан ойуур баһаарын умулларар 203 техника, оборудование 199 мөл. солк тахса суумалаах федеральнай субсидия суотугар ылыллыбыт. Диспетчердэр сулууспалара түүннэри үлэлиир дьуһуурустубаҕа көһөрүллүбүттэр. Быйыл сезоҥҥа 46 көтөр суудуна тардыллыа. Россия Ыксаллаах быһыыга-майгыга министиэристибэтэ оҥорбут "Термическэй туочукалар" диэн анал сыһыарыыны муниципальнай тэриллии баһылыктара туһаналларыгар сорудахтаатылар.

Өрөспүүбүлүкэ салайааччыта кэлиҥҥи үс сылга арктическай улуустарга ойуур баһаарын ахсаана улааппытынан, хоту улуустары хонтуруоллуур Дьааны Баатаҕайыгар 30 үлэһиттээх авиационнай салаа аһыллыбытын, маныаха муус устар 26 күнүгэр Ил Дархан дьаһала тахсыбытын иһитиннэрдэ. Айсен Николаев федеральнай министиэристибэ регионҥа ураты болҕомто уурарын иһин уонна халаан уутугар бэлэмнэниигэ көмө оҥорорун иһин Евгений Зиничевка махтанна.

Муус устар 28 күнүгэр Дьокуускайга саҥа анал баһаарынай-быыһыыр чаас аһылынна. Үөрүүлээх тэрээһиҥҥэ Евгений Зиничев уонна Айсен Николаев кытыннылар. Баһаарынай-быыһыыр чааһы тутуу федеральнай министиэристибэ быһаарыытынан 2018 сыллан саҕаламмыт. Евгений Зиничев өрөспүүбүлүкэ салалтатыгар, Айсен Николаевка тутуу хаамыыта барыытыгар көмөтүн иһин махтанна.

Муус устар 28 күнүгэр Айсен Николаев Суһал көмө үлэһиттэрин идэлээх быраһанныыктарынан эҕэрдэлээтэ. Саха сиригэр сулууспаҕа 200-тэн тахса киһи үлэлиир, күннэтэ дьон олоҕун быыһыы 70 дьуһуурунай уонна реанимация бригээдэлэрэ тахсаллар. Кинилэртэн үгүстэрэ быраһаннык күн "бойобуой" пуоска сылдьаллар. Суһал көмө үлэһиттэрэ хамсык дьаҥын утары бэйэлэрин харыстаммакка охсуһаллар. Ил Дархан сулууспа үлэһиттэригэр махталын биллэрдэ.

Муус устар 29 күнүгэр Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэтээҕи суһал ыстаап мунньаҕар Саха сиригэр эпидемиологическай балаһыанньаны учуоттаан, ыам ыйын 1 уонна 9 күннээҕи бираһанныыктары олохсуйбут көрүҥүнэн ыытыы тохтотулларын туһунан быһаарыы ылыллыбытын иһитиннэрдэ. Билиҥҥи туругунан ыалдьааччы ахсаана элбии турар. Тэрээһиннэр онлайн эрэсииминэн барыахтара. Фейерверктэр, култуурунай-маассабай уонна аралдьытар тэрээһиннэр өрөспүүбүлүкэ сиригэр-уотугар бүтүннүүтүгэр тохтотуллар. Муниципальнай уонна биэдэмистибэннэй тэрээһиннэри аһаҕас салгыҥҥа ыытыыга, Улуу Кыайыы 76 сылыгар анаммыт тэрээһиннэргэ бэтэрээннэр уонна 65-тэн аҕа саастаах дьон кыттыылара көҥүллэммэт. Кинилэр тэйиччиттэн көрүҥүнэн кыттыахтаахтар. Бэтэрээннэргэ бэлэҕи туттарыыга, тиэрдиигэ коронавирус дьаҥыттан быһыыны толору ылбыт волонтердар кыттыахтарын сөп. Айсен Николаев маны сэргэ итэҕэл бираһанныыктарыгар санитарнай ирдэбили кытаанахтык тутуһан ыытыы хааччыллыахтааҕар сорудах биэрдэ. "Былырыын маай бираһанныыктарын кэннэ өрөспүүбүлүкэҕэ ыалдьааччы ахсаана элбээбитэ, былырыыҥҥы балаһыанньаны хатылаабат туһуттан быйыл бары ирдэбили тутуһуллуохтаах," - диэтэ Айсен Николаев.

Муус устар 29 күнүгэр урбаанҥа сүрүннүүр сүбэ мунньаҕын ыытарыгар Айсен Николаев бары урбаанньыттарга маҕаһыыннарга, эргиэн кииннэригэр, кафеларга, ресторанларга, атын да дьон мустар сирдэригэр санитарнай ирдэбили кытаанахтык тутуһарга ыҥырда. Кини кэлиҥҥи күннэргэ ыарыы тарҕанан эрэрин, ордук уустук быһыы-майгы Дьокуускай, Мэҥэ Хаҥалас улуустарыгар үөскээбитини эттэ. Маны таһынан Алдан оройуонугар британскай штамм бэлиэтэммитин иһитиннэрдэ. Ил Дархан британскай штамм түбэлтэтэ эбиллэн иһэрин, вирус бу көрүҥэ түргэнник тарҕанарын, онон эргиэн үлэһиттэрэ мааскалаах режими тутуһалларын, производственнай, эргиэн миэстэлэригэр дезинфекция ыытыллыытын, бу ордук маай бираһанныыктарын уһун өрөбүллэригэр ыытыллалларыгар тоҕоостооҕун бэлиэтээтэ.

Муус устар 29 күнүгэр коронавирус инфекциятыттан нэһилиэнньэни харыстыыр туһуттан муҥутуур бэлэмнээх буолуу эрэһиимэ өрөспүүбүлүкэҕэ бу дьыл ыам ыйын 31 күнүгэр диэри уһатар туһунан ыйаахха Ил Дархан илии баттаата. РФ Бырабыыталыстыбатын күлун тутар 2 күнүнээҕи 300 №-дээх уураахынан ыам ыйын 1 күнүтэн 65 саастарын ааспыт дьоҥҥо тэйиччиттэн электроннай больничнай лиис оҥоһуллара тохтуур. Итинэн сибээстээн Айсен Николаев үлэ биэрээччилэргэ туһаайан 65 саастарын ааспыт уонна дьарҕа ыарыылаах үлэһиттэрин дьиэттэн үлэҕэ көһөрөллөрүгэр сүбэлиир. Ити көрүҥ кыаллыбат түүнигэр үлэһиттэри сыллааҕы уоппускаларыгар эбэтэр сөбүлэҥ быһыытынан төлөммөт уоппускаҕа ыыталларыгар этиллэр. Дойду үрдүнэн ыам ыйын 1 күнүттэн 65 саастарын ааспыт дьоҥҥо бэйэни хааччахтааһын эрэһиимэ үлэлии сылдьар дьоҥҥо тохтуур. Саастаах дьон үлэҕэ тахсар түүннэригэр маасканы кэтэллэрэ булгуччулаах. Үлэлээбэт саастаах дьон ыам ыйын 31 күнүгэр диэри бэйэлэрин харыстаналлара булгуччулаах, элбэх киһилээх сиргэ сылдьыбаттара ирдэнэр. 65 саастаах үлэһиттэргэ үлэҕэ тахсалларыгар үлэ биэрээччи бэйэтин суотугар ПЦР анаалыһын оҥотторор итиэннэ ыарыы суох буоллаҕына үлэҕэ таһаарар. Быһыыны ылбыттарга эбэтэр коронавируһунан ыалдьыбыттарга ити миэрэ туттуллубат. Саастаах үлэһиттэр командировкаҕа бараллара бобуллар. Үлэ кэмигэр сирэй көрсүүнү тумналлара ирдэнэр, видео-конференцсибээс, төлөпүөн, электроннай эргиэн нөҥүө үлэлииллэрин сүбэлииллэр. 2-4 чаас буола-буола дезинфекция ыытыллара, салгыны ыраастыыр тэриллэр холбоноллоро ирдэнэр. Саха сирин үрдүнэн түүҥҥү кулууптар, караоке-саалалар, сааратар-сынньатар сирдэр, ол иһигэр атыы-эргиэн дьиэлэригэр баар сирдэр ыам ыйын 31 күнүгэр диэри тохтотулуннулар.

Муус устар 29 күнүгэр Айсен Николаев Хотугу форум XIV Генеральнай ассамблеятын чэрчитинэн губернатордар сэбиэттэрин мунньаҕар кытынна. Манна Россия Арктика Сэбиэтигэр бэрэссэдэтэллиирин тула сиһилии кэпсэттилэр. Ил Дархан бэйэтин этиитигэр Саха сирэ Арктика уонна Хоту регионнарын кытта бииргэ үлэлэһиитэ бөҕөргүүрүгэр Хотугу форум улахан өҥөлөөҕүн бэлиэтээтэ. Өрөспүүбүлүкэ бэрэстэбиитэллэрэ форум уон үлэ бөлөҕөр кытталлар. Быйыл Ил Түмэн Хотугу Форумҥа парламеннар икки ардыларынааҕы саҥа үлэ бөлөҕө тэриллэрин көҕүлээбитэ. Айсен Николаев Россия Арктика Сэбиэтигэр бэрэссэдэтэллиирэ өрөспүүбүлүкэ бырайыактарын хамсатыыга саҥа кыахтары биэрэрин эттэ. Ол курдук, климат уонна ирбэт тоҥ уларыйыытын боппуруоһугар аан дойдутааҕы саммит, Арктикаҕа тупсаҕай куорат эйгэтигэр аналлаах конференция, таба иитиитигэр аан дойду чемпионата, хотугу кухня фестивала уо.д.а бырайыактарга. Ил Дархан өрөспүүбүлүкэ "Арктика оҕото", "Арктика төрүт норуоттарын культуураҕа уонна тылга нэһилиэстибэтин цифровизациялааһын" бырайыактарын өйөөбүттэрин иһин коллегаларыгар махтанна.

Саха Сирэ Аан дойду куораттарын уонна олохтоох былаастарын холбоһуктаах тэрилтэтин, Хотугулуу-Илиҥҥи Азия дойдуларын регионнарын салалтатынын ассоциятын площадкаларыгар хоту регионнар уонна куораттар кыһалҕаларыгар болҕомтону тардарга бэлэм. Онуоха бастакы хардыылар оҥоһуллубуттар. Ол курдук, Саха Сирэ билигин Россия, Кытай, Корея, Монголия и Япония 70 регионын түмэр ассоциацияҕа бэрэссэдээтэл, Хотугу форум уонна аан дойдутааҕы ассоциация икки ардыгар сөбүлэһии түһэриллэрин көҕүлүүр диэн Ил Дархан эттэ. Сэтинньигэ Хотугу форум тэриллибитэ 30 сыла буолар. Бэлиэ түгэннэ анаан балаҕан ыйын бүтүүтэ Дьокуускайга тэрээһин ыытыллыа.

Муус устар 30 күнүгэр Ил Дархан тыа хаһаайыстыбатын инники сайдыытын тутаах боппуруостарыгар мунньах ыытта. Айсен Николаев салааны сайыннарыыга анаммыт дьаһаллар олоххо киириилэрин көдьүүһэ ситэтэ суоҕун бэлиэтээтэ. Бырабыыталыстыбаҕа уонна туһааннаах министиэристибэҕэ салаа сайдыытыгар тыа сирин дьонун-сэргэтин олоҕун таһымын уонна дохуоттарын үрдэтэргэ, үлэ миэстэтинэн хаачыйыыга туһуламмыт аныгы сыһыаны уталыппакка олохтуулларыгар сорук туруорда. "Төһө да кэнники сылларга кэккэ көрдөрүүлэр тупсубуттарын иһин, бигэтик улаатыы суох. Туруктаах сайдыы стратегиятыгар көһүөхтээхпит, ол саҥа сыһыана суох ситиһиллибэт", - диэн эттэ. Маныаха бородууксуйаны оҥорон таһаарыыны улаатыннарыыга, атыы ырыынагын тэриллиигэ, батарыы географиятын кэҥэтиигэ, тыа сирин олохтоохторун эбии дохуоттуурга саҥа ньымалары тобулан, уһун болдьохтоох сайдыы стратегиятыгар олоҕуран үлэни тэриллэригэр сорудахтаата.

Муус устар 30 күнүгэр Айсен Николаев Ил Түмэн көрүүтүгэр Конституционнай сокуон барылын көҕүлээн киллэрдэ. Өрөспүүбүлүкэ төрүт сокуонугар киирэр уларытыылар уонна эбиилэр туһунан сокуон бырайыагын Ил Дархан салайааччылаах Конституционнай хамыыһыйа оҥордо. Саха Өрөспүүбүлүкэтин сүрүн сокуонугар киирэр уларытыылар уонна эбиилэр гражданнар социальнай бырааптарын мэктиэлэригэр, дьиэ кэргэн уонна оҕо саас боппуруостарыгар, үөрэхтэ уонна доруобуйа харыстабылыгар туһаайыллаллар. Ону таһынан сокуонунан көрүллэр боломуочуйалары көдьүүстээхтик толороргo, Төрүт сокуоҥҥа Россия Федерациятыгар аһаҕас былаас - олохтоох салайыныы уорганнара уонна судаарыстыбаннай былаас уорганнара - биир тиһиктээҕин туһунан балаһыанньаны бигэргэтэллэр.

Муус устар 30 күнүгэр Ил Дархан Дьокуускайга Роман Дмитриев кэриэһигэр көҥүл туустууга VIII норуоттар икки ардыларынааҕы турнир үөрүүлээхтик аһыллыытыгар кытынна. Айсен Николаев эҕэрдэ тылыгар быйылгы турнир саха тустууктара Роман Дмитриев, Павел Пинигин, Александр Иванов 45 сыллааҕыта Монреаллааҕы Олимпиадаҕа улуу ситиһиилэригэр ананарын бэлиэтээтэ. Кини бу өрөгөйдөөх кыайыы Саха сирин, саха норуотун бүтүн планетаҕа аатырдыбытын эттэ. Пандемияны аахсыбакка, Роман Дмитриев аатыгар сүгүрүйэн, күрэхтэһиигэ аан дойдуттан, Россия регионнарыттан хамаандалар кытта кэлбиттэригэр махтанна. Айсен Сергеевич Роман Дмитриев турнира эдэрдэргэ биир сүрүн тэрээһин быһыытынан аан дойдутааҕы халандаарга киирбитин иһин Тустуу холбоһуктаах эйгэтигэр махтанна уонна кыттаачыларга ситиһиини баҕарда.

Ыам ыйын 1 күнүгэр Ил Дархан Саха сирин олохтоохторун Сандал саас уонна Үлэ бираһанныыгынан эҕэрдэлээтэ. "Бираһаннык араас саастаах, идэлээх дьону сомоҕолуурун таһынан, айылҕа тыйыс тымныылаах уһун кыһын кэнниттэн уһуктуутун бэлиэтэ буолар. Дьаҥ туруута уустук быһыынымайгыны үөскэтэн, биһиги иккис сылын Сандал саас уонна Үлэ бираһанныыгар киин уулуссаларынан сэлэлии хаамар үгэспититтэн, дьон-сэргэ тоҕуоруһар тэрээһиннэриттэн, доҕоттордуун көрсүһүүттэн уонна айылҕаҕа тахсыыттан туттунарга күһэлиннибит. Бары этэҥҥэ буоларбыт туһугар ыам ыйынааҕы өрөбүллэри дьиэ кэргэнинэн дьиэбитигэр атаардахпытына табыллар. Саха сирин олохтоохторо көхтөөх, айымныылаах, умсугутуулаах үлэнэн эрэ олохпут дьиҥ суолталанарын, оҕолорбут сырдык кэскиллэрэ мэктиэлэнэрин өйдөөн, уопсай сыалы ситиһэргэ мэлдьи бииргэ түмсэн, сомоҕолоһон үлэлииллэр. Үммүт саас саҥа санаалары сахтын, үлэҕит мэлдьи табылыннын!", - диэн Ил Дархан бэйэтин эҕэрдэтигэр бэлиэтээн эттэ.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-сэкирэтээрэ.

– Новость дня –

На встрече с министром экологии

4 мая состоялась встреча общественников с министром Министерства экологии природопользования и лесного хозяйства РС(Я) Афанасьевым Сахамином Милановичем, на которой обсудили вопросы экологии Нюрбинского района.

По вопросу загрязнения реки Далдын левого притока реки Марха заслушали информацию по аварии на Удачнинском ГОКе Мирнинского района. Так же приняли участие в качестве слушателей в Комиссии по предупреждению и ликвидации чрезвычайных ситуаций и обеспечению пожарной безопасности РС(Я) о мерах в связи с загрязнением водных объектов рек Далдын и Марха под председательством первого заместителя Председателя Правительства РС(Я) Садовникова Дмитрия Дмитриевича.

По информации надзорных органов в реке Марха установлены превышения нормативов хозяйственно-питьевого назначения более чем в два раза!

По итогам информации надзорных органов, а также АК "Алроса" решено и занесены в Протокол следующие пункты:

1. изыскание альтернативных источников водоснабжения для населенных пунктов находящихся на бассейне реки Марха с финансированием алмазодобывающей компанией.

2. Медицинское обследование населения проживающих на бассейне реки Марха.

Общественники
Наталья Михайловна ИННОКЕНТЬЕВА,
Надежда Геннадьевна ФИЛИППОВА,
Павел Семенович НЕОБУТОВ.

– Кыайыы 76 сыла –

Кинилэр ааттарынан киэн туттабыт

Ньурба оройуонуттан фроҥҥа 2697 киһи сылдьыбыта биллэр. Призывниктары билиҥҥитэ "Новил" маҕаһыын утары турбут военкомат дьиэтигэр эбэтэр Сергей Васильев туттарбыт оскуолатын дьиэтигэр мунньан колоннаҕа стройдатан эргэ аартыгынан өрүскэ киллэрэн борокуот соһор баар-жаларыгар олордон Дьокуускайдаталлара. Дьокуускайтан призывниктары Иркутскай уобаласка Мальта диэн пууҥҥа тиэрдэн баран Кыһыл армия араас чаастарыгар тыыран ыыталыыллара. Призывниктар онно бирисээгэ этэн, регулярнай армия саллаата буолан, сороҕор ый курдук, арыт оннооҕор мэнэкэй кэмҥэ байыаннай идэҕэ үөрэнэн баран сэриигэ бараллара.

Сэриигэ барбыттартан аҥаардарын кэриэтэ эргиллибэтэхтэрэ. Москва уобалаһыттан Берлиҥҥэ диэри биһиги уолаттарбыт кыраманалара сыталлар. Үксүлэрэ өстөөх буулдьатыттан, сорохтор армияҕа сылдьан ыалдьан, сорохтор билиэҥҥэ өлбүттэр. Элбэх саллаат билигин да ханна көмүллэ сытара биллибэт. Кинилэр ааттара билигин да биллэ турар. Аҕыйах сыллааҕыта "Суворов" диэн Московскай уобалас көрдүүр этэрээтэ Бюргезев диэн биһиги улуус киһитин булан турар, саллаат медальонунан аата-суола биллибитэ. 2018 сыллааха Хохсоторов Петр Егорович диэн Бэстээх (Чаппанда) нэһилиэгин киһитэ Ландсдорф диэн фашист лааҕырыгар билиэҥҥэ өлбүтэ биллибитэ.

Ньурбалар икки Сэбиэскэй Сойуус Геройдаахпыт. Николай Николаевич Чусовской Куочай Александровкатын киһитэ, 1910 сыллаах төрүөх. Байыаннай үөрэхтээх. Бастаан Дьокуускайга национальнай байыаннай оскуолаҕа үөрэнэн баран Омскайга пехотнай училищены бүтэрбит. Ол кэннэ армияҕа 1928 сылтан сулууспалаабыт. 1944 сылтан Украинаттан саҕалаан Молдавияны, Польшаны, Германияны фашистартан босхолоспут. 1945 сыл муус устарыгар Зееловскай үрдэллэри штурмалааһыҥҥа хорсун быһыытын иһин ити сыл ыам ыйын 31 күнүгэр Сэбиэскэй Сойуус Геройун аатын иҥэрбиттэрэ. Ол кэннэ Николай Николаевич рейхстаг эркинигэр илиитин баттаабыта. Сыбаанньата майор.

1946 сыллааха демобилизацияланан баран партия обкомугар үлэлээбитэ. 1952 сыллааха Партия үрдүкү оскуолатын бүтэрэн баран армияҕа ыҥырыллыбыта уонна Москваҕа 1957 сылга диэри сулууспалаабыта. Наҕараадалара: Ленин уордьана, "Кыһыл былаах" уордьана, 2-с истиэпэннээх "Кыһыл сулус" уордьана, мэтээллэрэ - "Германияны кыайыы иһин", "Берлины ылыы иһин", "Варшаваны босхолоохун иһин". Улуус Бочуотун кинигэтигэр 1965 сыллааха киирбитэ. 1977 сыллааха өлбүтэ уонна Дьокуускайга көмүллүбүтэ. Кини аатынан билигин оскуола, уулуссалар баллар, икки скверга бюстара тураллар, Кыайыы болуоссатыгар барельеф туруохтаах.

Иккис Геройбут Николай Петрович Кудряшов төрдө Иркутскай уобалас Черемхово куорат, 1922 с.т.. Сэрии иннинэ шахтаҕа слесарь үөрэнээччитинэн үлэлээбит. 1940 сыллааха армияҕа барбыт. Сэрии буолбутун хара маҥнайгыттан кэриэтэ, от ыйыттан фроҥҥа кыргыспыт. Арҕаанҕы, Воронежскай, Брянскай, 1-кы, 2-с, 4-с Украинскай фроннарга сэриилэспит. Түөрт төгүл бааһыра сылдьыбыт. 1944 сыллааха младшай лейтенант курсун бүтэрбит. Киев иһин кыргыһыыга Кудряшов взвода Пуща-Водица таһыгар 150 фашист саллаатын уонна Украина киин куоратын иһигэр Крещатиккка өссө 80 өстөөҕү кырган биллибитэ.

1945 сыллааха Николай Петрович демобилизацияланан төрөөбүт куоратыгар тиийэн шахтаҕа үлэлии киирбит. 1953 сыллааха сууттанан Геройун аата сотуллубута, хаайыллыбыта. Хаайыыттан тахсан баран эмиэ урукку шахтатыгар, онтон "Промкооператор" диэн артельга үлэлээбитэ. 1956 сылтан Саха сиригэр көһөн кэлэн олорбута, Амакинка экспедициятыгар Өлөөҥҥө оробуочайынан үлэлээбитэ. Ол кэннэ 1964 сылтан Ньурба Авиапордугар суоппардаабыта. 1973 сыллааха өлбүтэ уонна Ньурбаҕа көмүллүбүтэ.

2009 сылтан Ньурба актыбыыстара (чуолаан авиация бэтэрээнэ Тихонов М.А.) туруорсаннар 2013 сыллааха Николай Петровичка Сэбиэскэй Сойуус Геройун аатын төннөрбүттэрэ.

Ньурбалар Кыайыыны аҕалбыт дьоруойдарбытынан киэн туттабыт. Кинилэр сырдык ааттарыгар сүгүрүйэбит.

Бэйэбит информ.

(И.А. Анисимов "Өйдөбүнньүк" кинигэтэ туһанылынна).

Мэлдьи инники кирбиигэ этэ

Биһиги көлүөнэ Улуу Кыайыыны аҕалбыт, уоттаах сэриини ааспыт буойуттары көрөр, кинилэрдиин алтыһар кыаҕы билбит дьоллоохпут. Феодосий Семенович Донской өрүү ахтылҕаннаах Ньурбатыгар кэллэр эрэ дьону-сэргэни кытта көрсөн, санааларын этэнтыынан барар идэлээҕэ.

Феодосий Семенович Донской 1919 с. Марха (билиҥҥитэ Ньурба) улууһун Малдьаҕар нэһилиэгэр дьаданҕы баанынай ыалга төрөөбүтэ. Үс саастааҕар аҕалаах ийэтэ өлөн, төгүрүк тулаайах хаалбыта. Интернакка олорон үөрэммитэ. Дьокуускайга тыа хаһаайыстыбатын рабфагын иккис курсун бүтэрэн баран, Өлүөхүмэ, онтон Нагорнай орто оскуолаларыгар пионер-баһаатайынан үлэлээбитэ. Москваҕа чэпчэки промышленность рабфагын үһүс куурсугар үөрэнэ сырыттаҕына, 1939 с. Кыһыл Армия кэккэтигэр ыҥырбыттара.

Арҕаа Украинаҕа Львов куорат аттынааҕы Скнилов байыаннай аэродромугар 15-с авиадивизия штабын 15-с туспа ротатыгар сибээс тиһигэр сулууспалыы сырыттаҕына, 1941 сыл бэс ыйын 22 күнүгэр сарсыарда 4 чааска фашистскай авиация кинилэр аэродромнарын буомбалаабыта. 350 самолетун, элбэх киһитин сүтэрбит авиадивизия сэриилэһэ-сэриилэһэ илин диэки чугуйан испитэ. Воронеж аттыгар Ф.С. Донской сулууспалыыр ротатын 101-с истребительной авиадивизияҕа холбообуттара. Воронежскай, I Украинскай фроннар саастаптарыгар киирсэн Ф.С.Донской 1943 сыл от-атырдьах ыйдарыгар суостаах суодаллаах Курскай тоҕой кыргыһыытыгар кыттар авиационнай чаастары сибээһинэн хааччыйбыта, салгыы Днепри туораһыҥҥа, Киев куораты уонна Украинаны, Польшаны босхолоохуҥҥа, өстөөх арҕаҕын Берлини штурмалааһыҥҥа кыттыбыта.

Аҕа дойду Улуу сэриитин Праганы босхолоохунунан түмүктээбитэ. Берлини ылан баран чуваш уола доҕорунуун самнарыллыбыт Рейхстаг эркинигэр "Были и мы: из Якутии Донской Ф.С., из Чувашии Коннов Ф.Ф." диэн суруйбуттарын Советскай Армия "Кыһыл Сулус" киин хаһыатын фотокорреспондена А.П.Морозов түһэрбит хаартыската элбэх кинигэҕэ, сурунаалга, хаһыакка тахсан, саха буойунун аатын аар-саарга аатырдыбыта. Ол Советский Союз Аҕа дойду Улуу сэриитигэр кыайыыта доҕордуу норуоттар Улуу Кыайыылара буоларын кэнэҕэһин даҕаны кэрэһэлии туруоҕа.

Инньэ гынан, Феодосий Семенович Донской Аҕа дойду Улуу сэриитин бастакы күнүттэн Улуу Кыайыы буолуор диэри сэриилэһэр армия кэккэтигэр сылдьыбыта. Сэриигэ хорсун быһыытын иһин Аҕа дойду сэриитин II истиэпэннээх уордьанынан, икки төгүл "Бойобуой үтүөлэрин иһин», "Праганы босхолоохун иһин", "1941—1945 сс. Аҕа дойду Улуу сэриитигэр Германияны кыайыы иһин" мэтээллэринэн наҕараадаламмыта. Сэрии кэнниттэн өссө биир сыл Австрияҕа

ахсыс нүөмэрдэх авиатехническай дивизия сибээһинэн хааччыйар ротаҕа сулууспалаабыта.

1946 сыл ыам ыйыгар демобилизацияланан, төрөөбүт Сахатын сиригэр эргиллэн кэлбитэ. Нууччалыы, сахалыы үчүүгэйдик билэр суруксут киһини таба көрөн, Ф.С. Донскойу "Социалистическая Якутия" хаһыат бэйэтин корреспонденынан ылар. Кини үксүн тыа оройуоннарыгар сылдьара.

Иркутскайдааҕы икки сыллаах партийнай оскуоланы бүтэрбитин кэннэ Ф.С.Донскойу "Эдэр коммунист" хаһыат редакторынан аныыллар. Кини көҕүлээһининэн, комсомол обкомун туруорсуутунан ЫБСЛКС КК ыччат хаһыатын аны нууччалыы таһарыыны саҕалыырга көҥүллүүр. Өтөр соҕус буолан баран, Ф.С. Донской өрөспүүбүлүкэтээҕи радиокомитет кылаабынай редакторынан, онтон Саха АССР Министрдэрин Сэбиэтин телевидениенэн уонна радионан биэриигэ комитетын бэрэссэдээтэлинэн ананар. Кини Саха сиригэр телевидениенэн биэриини төрүттээбитэ уонна ону сүһүөҕэр туруорууга улахан үтүөлээх-өҥөлөөх.

60-с сыллар ортолорун эргин Ф.С.Донской "Кыым" уонна "Социалистическая Якутия" хаһыаттар холбоһуктаах редакцияларын биир тутаах салаатын - пропаганда отделын салайар. Кини салайар отдела үлэһиттэри, ыччаты патриотическай иитии, норуоттар доҕордоһууларын бөҕөргөтүүгэ үгүс өрүттээх элбэх үлэни ыыпыта.

1967 сыл бүтэһигэ кини үлэтигэр-хамнаһыгар тосту уларыйыыны аҕалбыта. Ф. С.Донской ССРС НА СО Саха сиринээҕи филиалын экономикаҕа отделыгар научнай сотруднигынан ыҥырбыттара. Кини таптаабыт, олоҕун сүүрбэттэн тахса сылын бүүс-бүтүннүү анаабыт суруналыыс үлэтиттэн уурайынан баҕарбата. Ол эрээри научнай үлэ эмиэ умсулҕааннааҕа. Киниэхэ научнай сотруднигын сэргэ отдел учуонай-сэкирэтээрин уонна ССРС НА СО Саха сиринээҕи филиалын экономическай учуонай сэбиэтин сэкирэтээрин эбээһинэһин сүктэрбиттэрэ.

Ити кэмтэн ыла Феодосий Семенович 35 сылтан ордук кэмҥэ Арассыыйа хотугу аҕыйах ахсаннаах төрүт олохтоох норуоттарын үлэлэрин уонна олохторун усулуобуйатын үөрэтиинэн утумнаахтык дьарыктаммыта. Хотугу аҕыйах ахсаннаах төрүт олохтоох норуоттар проблемаларыгар аналлаах 160-тан тахса үлэни суруйбута.

Буойун Ф.С.Донской Аҕа дойду Улуу сэриитин туһунан "Күн сырдыга" диэн ахтыыларын, уочаркаларын кинигэтэ 2004 сыллааха «Бичик» кинигэ кыһатыгар тахсыбыта. Бу кинигэҕэ сэрии саамай ыарахан, хотторон чугуйуулаах, элбэх сүтүктээх бастакы сыла саха саллаатын хараҕынан ойууланар. Үөһэ эппиппит курдук, Ф.С. Донской Аҕа дойду сэриитин бастакы мүнүүтэтиттэн Улуу Кыайыы өрөгөйдөөх күннэригэр диэри кыргыһар фронт инники кирбиитигэр быыстала суох сылдьыбыта.

Ф.С. Донской кэнники 35 сыл устата хотугу аҕыйах ахсаннаах норуоттар үлэлиир уонна олорор усулуобуйаларын диринҥник чинчийэн Арассыыйаҕа эрэ буолбакка, аан дойдуга биллэр учуонай буолбута. Бу норуоттар кыһалҕаларын судаарыстыбаннай былаас үрдүкү уорганнарыгар өлүөр диэри туруорса сылдьыбыта — туһугар эмиэ героическай хорсун быһыы.

Маргарита НОЕВА,
Киин бибилэтиэкэ
кыраайы үөрэтэр
салаатын бибилэтиэкэрэ.

Чусовской Герой

Советскай Сойуус Геройа
Н.Н. Чусовской 90 сылынан

Өргөскүн батаскын өрүтэ уунаннын
Хотойго холбоһон тус арҕаа көппүтүн,
Көппүтүн үрдүккэ Ийэ сир иэниттэн
Өстөөҕү эһэргэ биир бигэ санаанан.

Хос ырыата:

Чаҕылхай сулуспут Чусовской Геройбут
Күөх Ньурба ыччата киэн тутта ааттыаҕа.

Тапталлаах киэҥ Бүлүүҥ түллэҥниир долгуна
Көхсүгэр олордон көтөҕөн аастаҕа,
Күөх Ньурбаҥ чаранга, Куочайын сыһыыта
Хатыҥнаах алааһа далбаатыы хааллаҕа.

Хос ырыата:

Ийэ сир иннигэр Эн иэскин толорон
Тапталлаах Ньурбаҕар эргиллэн кэбитиҥ,
Эн түөскүн киэргэтэр Геройуҥ сулуһа
Көмүстүү күлүмнүү, алмаастыы чаҕылла.

Хос ырыата:
Чаҕылхай сулуспут Чусовской Геройбут
Күөх Ньурба ыччата киэн тутта ааттыаҕа.

Алексей БОЖЕДОНОВ.

– Кыайыы 76 сыла –

Сэриттэн төннүбэтэх убайдарбар Мэхээлэ, Уйбаан, Тэрэппиин Захаровтарга

XXI үйэттэн сурук

Убаастабыллаах убайдарым Мэхээлэ, Уйбаан, Тэрэппиин Захаровтар!

Эһиэхэ балтыгыт, эһиги убайгыт уонна быраккыт Ньукулай уолун Мэхээлэ кыыһа Захарова Прасковья Михайловна, суруйа олоробун.

Билигин биһиги XXI үйэҕэ олоробут. Эһиги Бараһыылапка XX үйэ саҥатыгар, онус сылларыгар күн сирин көрбүккүт. Ийэлэргит, аҕаларгыт атын-атыттар гынан баран, аҕаларгытынан Захаров Өлөксөй сиэннэрэ буолаҕыт. Тойоппуус-Дьөгүөр, аҕаларгыт убайдара, кэргэнинээн, Варфоломеева Прасковья Матвеевналыын, эһиги эрдэ тулаайах хаалбыккытыгар үһүөҥҥүтүн ылан, бииргэ иитиллибиккит.

Уйбаан сэриигэ барыаҥ иннинэ "Ворошилов" аатынан холкуоска биригэдьииринэн, суотчутунан үлэлээбиккин. Эн 1927-1928 сс. дьиэ кэргэн испииһэктэрин оҥорон, илии баттаабыт суругуҥ түмэлбитигэр харалла сытар. Онтон 1941 с. бэс ыйыгар Аҕа дойду сэриитэ саҕаланар. Сэриигэ быраатыҥ аҕам Мэхээлэни, Ньукулай уола, быраатын, 22 саастаах, Тэрэппиини кытта биир күн, 1941 с. балаҕан ыйын 1 күнүгэр, ыҥырыллан барбыккыт.

Уйбаан, 85-с стрелковай полкаҕа рядовой саллаатынан сулууспалаабыккын, кыргыһыыга бааһыран госпитальга сытан, өрүттүбэккэ күн сириттэн маппыккын. 1942 с. балаҕан ыйын 6 күнүгэр эйиигин Ленинградскай уобалас Колпино сэлиэнньэтигэр көмпүттэр. Ол аата ньиэмэс халабырдьыттарыттан Ленин куоратын көмүскүү сылдьан сырдык тыыныҥ быстыбыт эбит.

Тэрэппиин 1328-с стрелковай полкаҕа сулууспалаабытыҥ. Сталин куоратын босхолуур сэриигэ Калачевскай оройуоҥҥа Ложки диэн сиргэ кыргыһа сылдьан фашист буулдьатыттан өлбүтүҥ, онно 1942 с. ахсынньы ыйыгар көмүс уҥуохху кистээбиттэрэ. Эмиэ саллааттар бырааттыы иннэригэр харалла сытаҕын. Акыым уолаттара иккиэн кэргэннэммэккэ, оҕоломмокко, кэннигитигэр кими да хаалларбакка барбыккыт хомолтолоох...

Дьөгүөр-Тойоппуус уола Мэхээлэ Захаров 1944 с. сайын сэриигэ ыҥырыллан барбыккын. Кэргэниҥ Аана Петровна оҕолорун Куоланы, Бааланы, Мархааһы илдьэ дойдутугар хаалбыт. Аана төһө да соҕотох хааллар, үс кыра оҕолорун үһүөннэрин киһихара, үлэһит гынаттаан улаатыннартаан, сиэннэрин харайсыбыта. Мэхээлэ эмиэ бу уодаһыннаах сэрии сиэртибэтэ буолбутуҥ. Атын дойдуга, Австрияҕа, фашистары урусхаллыыр кыргыһыыга сырдык тыыныҥ быстаахтаабыта.

Онон биһиги, Захаровтар, бу сэриигэ үс уолбут дойдуларын көмүскүүр сэриигэ суох буолаҥҥыт ыар сүтүктэммиппит. Биир дьиэттэн түөрт киһи тахсан барбытыттан үс киһи төннүбэтэҕэ сүрдээх ыарахан сүтүк. Иппит ийэҕит, Ньолугус Мэхээлэ ийэтэ Борускуо, 1949 с. ол аһыыттан тэмтэрийэн букатыннаахтык барбыт...

Мин аҕам, Захаров Михаил Николаевич, эһигини кытта бииргэ сэриигэ барыта. Кини империалистическай Японияны утары сэриигэ кыттыһан Чаньчуҥҥа тиийбитэ уонна дойдутугар 1946 с. этэҥҥэ төннүбүтэ. Ийэм Мааппа 1941 с. төрөөбүт уолун Хааҥкыны улахан кыһалҕанан көрөн-харайан тыыннаах улаатыннарбыта. Дьоммут оҕолоругар, биһиэхэ барыбытыгар, эһиги, Захаровтар, ааккытын үйэтитэр сыалтан Егор, Евдокия, Ньукулай, Борускуо диэн ааттары биэрбиттэрэ...

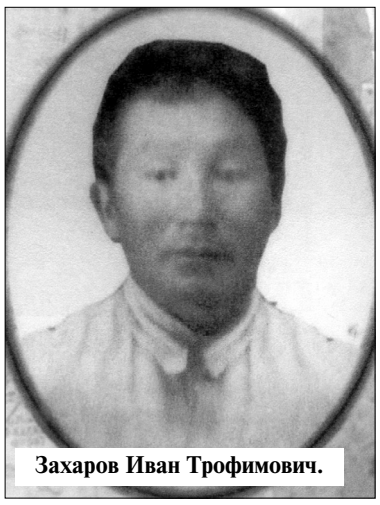
Захаров Иван Трофимович.

Захаров Михаил Егорович.

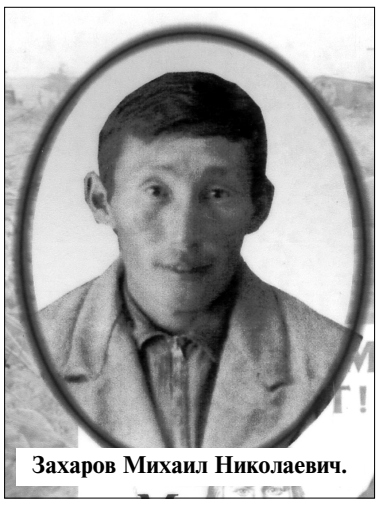
Захаров Михаил Николаевич.

Захаров М.Е. көмүллүбүт сиригэр пааматынньык. Австрия.

Колпиноҕа бара сылдьан.

"Ворошилов" колхуос мемориала.

"Туойдаах" колхуос мемориала.

"Кыһыл Өктөөп" өйдөбүнньүгэ. 2020.

Мин уруккуттан эһиги көмүллэ сытар сиригитигэр баран, бокулуоннаан кэлэр санаалаах этим. Онтубун толороору 2015 с. Ленинградка (билигин Санкт-Петербург) бара сылдьан, олох сорунан туран Колпиноҕа баран, эн, Уйбаан, харалла сытар сиргин илэ харахпынан көрөн, Антоновкаҥ буорун, Бүлүүҥ уутун куппутум, ону күүтэн олорбут соҕотох холууп уурбут килиэппитин тута сиэн киирэн барбыта... Онно үөрбүтүм: арааһа, эн дууһаҥ ити холуупка киирэн, "убайым Мэхээлэ кыыһа дойдубуттан анаан миэхэ бокулуоннуу кэллэ" диэтэҕиҥ буолуо. Хайдах эрэ сүрэҕим чэпчээн, тыыным уһаан, санныыттан ыарахан сүгэһэр түспүт курдук санаммытым.

Чугаһаабыча Сталинградка тиийэн Тэрэппииҥҥэ бокулуоннуохтааҕым сатамматаҕа... Хаһан эмит бара сылдьыам, махтал тылларын этиэм диэн баҕа санаалаахпын. Захаровтар кэнчээри ыччаттарбыт эһигини билэллэр, саныыллар, онон ити баҕа санаам туолуо диэн эрэллээхпин...

Оттон Австрияҕа эн, Мэхээлэ - Захаров Михаил Егорович, көмүс уҥуоҕуҥ харалла сытар сиригэр, улааттахтарына, саастарын ситтэхтэринэ оҕолоруҥ, сиэннэриҥ, хос сиэннэриҥ баран сүгүрүйүөхтэрэ, төрөөбүт дойдуҥ буорун, тапталлаах Бүлүүҥ уутун илдьиэхтэрэ...

2015 с. Аҕа дойду сэриитэ бүппүтэ 70 сыллаах улуу бырааһынньыгынан сибээстээн Москва, Ленинград куораттарыттан чугас сытар Аҕа дойду сэриитин ыарахан хаан тохтуулаах, өлүүлээх сирдэрин баран көрөн кэлбиппит. Онно Новгородскай уобаласка Ржев куоракка, элбэх саха саллааттарын тыыннара быстыбыт Ильмень күөлгэ уонна да атын сирдэргэ сылдьыыбыппыт. Ржев куоракка тиийэн сэрии алдьархайын көрдөрөр музейтан советскай саллаат каската бэлэхтэтэн, манна төрөөбүт Антоновкаҕар музейга ууран, оҕолорго көрдөрөбүн. Эһиэхэ, Ийэ дойдубутун ньиэмэс халабырдьыттарыттан олохху тын биэрэн туран харыстаабыккытыгар, биһиги дьоллоох олоххо олорбутугар Саныыбыт, Махтанабыт, Сүгүрүйэбит...

Билигин эһиги төрөөбүт түөлбэҕит киһи билбэт дойдута. 3 мэндиэмэннээх таас оскуолаҕа 600-тэн тахса оҕо үөрэнэр, дьыссааттарга 300-чэ оҕо сылдьар. Антоновкаҕа барыта 4000 киһи олорор. Ол барыта эһиги, Ийэ дойдуну ньиэмэс халабырдьыттарыттан көмүскээбит, тыыҥҥытын хаарыстаабакка дойдугутун өрүһүйбүт сэбиэскэй саллааттар үтүөҕүт түмүгэ. Билигин бэйэтин сөпкө салайыммыт, чөл олоҕу тутуһар, үлэлиир-хамсыыр дьон дьоллоохтук олорор күннэрэ-дьыллара үүннэ. Олох өссө тупсан иһиэ, кыра кыһалҕалартан чаҕыйбакка иннибит диэки баран иһиэхпит.

Мин, музейга үлэлиир киһи быыһыытынан, урут Тыалыкы, билигин Октябрьскай нэһилиэктэн сэриигэ олохторун толук уурбут, Кыайыы үөрүүтүн билбит биир дойдулаахтарбытын умнубат наадатыттан оҕолорго уруоктары ыытабын, дакылаат суруйтарабын, ахтыы хомуйтарабын, сурук суруттарабын, кинигэлэри таһаарабын.

"Кэнчээри кэскилин туһугар", "Олох ситимэ" диэн кинигэлэри хомуйан таһааран, сүүһүнэн сылларга эһиги ааккытын ким да умнубат гына үйэтитилиннэ. Ону таһынан тыылга хаалан сэрии иэдээннээх сылларын этэҥҥэ туораабыт дьоһуннаах дьон аатторын умнуо суохтара диэн аһара астынабын уонна ытык иэспин толордум диэн үөрэбин, билигин да ол үлэбин салгыы сылдьабын.

2020 сылга Октябрьскай нэһилиэк олохтоохторо Самсонов Семен Иванович идеятынан, олохтоох дьаһалта (баһылык Корякин Семен Александрович) өйөөһүнүнэн, холкуостаахтар оҕолоро, сиэннэрэ үбүлээн, эһиги төрөөбүт түөлбэлэргитигэр Ворошиловка, Туойдаахха, Куочайга, Антоновкаҕа, Киирэпкэ сэриигэ баран олохторун толук уурбут, Кыайыы үөрүүтүн билбит сэрии кыттыылаахтарын уонна тыылга олорон, үлэлээн-хамсаан Кыайыыны уһансыбыт дьоммут аатторын үйэтитэн Өйдөбүнньүк мемориал туруордубут. Быйыл "Сталин" аатынан холкуос мемориалын туруорар үлэ барыаҕа...

Сыл аайы Сэбиэскэй Сойуус Геройа Н.Н. Чусовской төрөөбүт күнүгэр (ыам ыйын 10 күнүгэр) "Өлбөөдүйбэт полк" диэн ааттаах саллааттар хаартыскаҕытын, ааккытын-суолгутун өрө тутан оҕолор, улахан дьон уулуссанан хаамабыт... Геройбут Николай Николаевич Чусовской бюһугар, пааматынньыгар кэлэн ситиһиилэрбитин кэпсиибит...

Улуу Кыайыы 1945 с. ыам ыйын 9 күнүгэр буолбута. Иккис Аан дойду сэриитэ 1945 с. балаҕан ыйын 2 күнүгэр бүппүтэ. Ити Кыайыыны эһиги аҕалбыккытыгар Барҕа махтал тылларын этэбит!!!

Ийэ буоргут сылаас суорҕан, сымнаҕас тэллэх буоллун...

Эһигини хаһан да көрбөтөх, ааккытын үйэтитэр балтыгыт
ЗАХАРОВА
Прасковья Михайловна,
2021 с.

– Буойун-поэт Алексей Софронов төрөөбүтэ 100 сылыгар –

Сүрэх илдьитэ хоһооннордоох буойун сырдык аата

Дойдубун, доҕорбун ахтаммын
Долгуйан, айманан ылабын,
Байыас уол санаабын кыыл ыытан
Ньурбам күөх урсунун көрөбүн ...
А. Софронов фронтан доҕоругар ыыппыт хоһоонун тыллара.

Алексей Софронов. Баара суоҕа 23 саастаах, эйэҕэс үтүө майгылаах, саха сэмэй уолчаана. Кэнчээри кэскилин туһугар олоҕун биэрэн, геройдуу охтубут, ахтылҕаннаах Ньурбатыгар тапталын хоһоонноругар хоһуйбут эдэркээн буойун-поэт Алексей Софронов быйыл 2021 сылга 100 сааһа бэлиэтэнэр ураты сыла.

Алексей Афанасьевич Софронов 1921 сыллаахха муус устар 20 күнүгэр Бэстээх нэһилиэгэр төрөөбүт. Аҕата Иванов Афанасий Иванович Дьиикимдэттэн төрүттээх, ийэтэ Варвара Өнөлдьө Тэҥкэтигэр олорбут Софроновтар кыыстара.

Алеша ийэтэ кинини төрөөт өлөн хаалан, эбэтигэр Мария Павловнаҕа иитиллибит. Онон эһэлээх, эбэтигэр иитиллэн Софронов диэн араспаанньаны ылыммыт. Наһаа сайаҕас, мэлдьи күлбүтүнэн-үөрбүтүнэн сылдьар оҕону түөлбэтин дьоно бары таптыыллар эбит. Өнөлдьө 7 кылаастаах оскуолатын бүтэрэн, салгыы оройуон киинигэр киирэн үөрэнэн, Ньурба орто оскуолатын маҥнайгы киэн туттар выпускнига этэ.

Оскуоланы бүтэрбит үөрүүлээх биэчэрдэрэ 1941 сыл бэс ыйын 20 күнүгэр буолбута. Бу күн олох киэҥ аартыгар үктэнэр эдэркээн оҕолор инникилэрэ сырдык, дьоллоох буолуоҕар эрэнэ, төһөлөөх ыра санаа гынан оҥостубуттарын, кырыыстаах сэрии симэлиттэҕэ!

Алеша оскуолатын кэнниттэн Өнөлдьө оскуолатыгар тахсан учууталлаабыт, 1942 сыл атырдьах ыйыгар фроҥҥа ыҥырыллан, сэриигэ барбыт. Байыаннай училищеҕа үөрэнэн бойобуой техниканы туйгуннук баһылаабыта. Сэбиэскэй офицер үрдүк аатын ылан фроҥҥа барбыта, сэриигэ взвод хамандыырынан сылдьан сэриилэспит.

Алексей Софронов Украинскай ССР Волынскай уобалас Ковельскай оройуонун Дубова таһынааҕы кыргыһыыга хорсунун көрдөрбүтэ. Өстөөх үс төгүл күүстээх атаакатын төттөрү охсубута, үс танкатын умаппыта уонна ыараханнык бааһыран баран, тиһэх мүнүүтэҕэ диэри ытыалаһа сытан, тыына быстыбын туһунан 1944 сыллаахха "Кыым" хаһыакка тахсыбыт ыстатыйаҕа суруллубут. Буойун Алексей Софронов өлбүтүн кэннэ Аҕа дойду сэриитин 2-с истиэпэннээх уордьанынан наҕараадаламмыт.

Алексей оскуолаҕа үөрэнэр сылларыттан хоһоон суруйар буолбут. Бииргэ үөрэнэр доҕоро Өлөксөй Потаповтыын "Сындыыскай" диэн аатынан илии баттаан суруйар эбит. Кыргыһыы хонуутуттан эбэтигэр, аҕатыгар, доҕотторугар суруйара, хоһоннорун ыыталыыра.

2005 сыллаахха Алексей Софронов кылгас олоҕун, сэриигэ көрдөрбүт хорсун быһыытын төрөөбүт-үөскээбит Ньурбатын дьоно-сэргэтэ, оскуолатааҕы доҕотторо, учууталлара ис киирбэх тапталынан сыдьаайар ахтыыларын түмпүт "Кэнчээри кэскилин иннигэр... Буойун-поэт Алексей Софронов сырдык кэриэһигэр" диэн кыра гынан баран, баай ис хоһоонноох, үйэ саас тухары үтүө өйдөбүнньүк буолар дьоһун кинигэни Ньурба сирин биллиилээх суруналыыһа Фекла Гурьевна Петрова хомуйан бэчээттээн таһаарбыта.

Бу кинигэҕэ Ньурба сирин бастакы суруйааччыта, үөрүнньэҥ сүрэхтээх очеркист Степан Федотов "Хатыҥ ырыата" диэн олус истиҥник-иһирэхтик суруллубут, аахпыт эрэ киһи уйадыйа ааҕар кэпсээнэ баар. Бу кэпсээннэ Ньурба 1 №-дээх оскуолатын бүтэрбит өрүү күлэ-үөрэ сылдьар Алеша Софронов, холку-наҕыл Виталий Седалищев, модьу-таҕа Егор Саввинов тустарынан суруллубута, үс эдэркээн уолаттар Ийэ дойдуларын туһугар бэйэлэрин олохторун толук уурбуттара, билиҥҥи эдэр ыччакка, киһи уонна олох диэн күндү сыаннастарга сүгүрүйүү холобурунан буолуохтаах.

"Кэнчээри кэскилин иннигэр" кинигэҕэ Иван Алексеев "Алексей Софронов кэриэһигэр", Ньурба сирин биллэр поэттара Клара Васильева "Кэриэскэр махтана", Н. Харитонов-Чуор "Албан аат ырыата", Үөһээ Бүлүүттэн поэт Уйбаан Ороһуунускай тылларыгар Афанасий Моргусов ырыа гынан көтүппүт "Кэнчээри кэскилин иннигэр" хоһоонноро киирбиттэр.

Алексей Софронов бу сиргэ баара-суоҕа 23 эрэ сыл олорбута. Өлүөн икки эрэ хонук иннинэ табаарыстарыгар Айкаровтаахха маннык суруйбут: "Сэрии буолан баран сиэртибэтэ суох буолбат. Олох сүрдээх үчүгэй. Ким да өлүөн баҕарбат. Өскөтүн олох үчүгэй буоллаҕына, биһиги кэнэҕэски ыччат дьолун, олоҕун көмүскүүрбүт быһыытынан, өлүү да ол курдук үчүгэй буолуохтаах. Өстөөххө сүгүрүйэ сытыахтааҕар дьоруойдуу охсуһа сылдьан өлбүт ордук", - диэн.

Олоҕу олус күүскэ таптыыр, дьиҥнээх эр санаалаах, хорсун-хоодуот, үҥүү-батас, сүгэ-балта тыллардаах буойун сүрэххэ-быарга ингэр тыллара...

Дьон-норуот көҥүлүн туһугар
Дойдуну көрбөккө умсуллуо,
Кэнчээри кэскилин иннигэр
Эргийбэт аартыгы тутуллуо...

- диэн дьылҕатын таайбыт курдук эдэркээн поэт сэрии толоонуттан ыыппыт хоһоонун тыллара, суруйан хаалларбыта, сүрэх илдьитэ буолан, билиҥҥи көлүөнэ махтана, сүгүрүйэ ааҕарыгар баҕа санаалаах, Ньурба сирин талааннах поэта Клара Васильева Алексей Софроновка анабыл хоһоонун тылларынан түмүктүүбүн:

"Хаарыаннаах Ньурбаҕын"
Хайдахтаах ахтаргын
Хоһуйан хаалларбыт
Хоһоонҥун аҕабын.
"Ахтылҕан ырыата"
Алааскар тарҕанна,
Күөх Ньурбаҥ ыччата
Кэриэскэр махтанна.

Мария НИКОЛАЕВА,
Хаҥалас, бибилэтиэкэр.

– Кыайыы 76 сыла –

Саллаат куруук саллаат

Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттыылааҕа, үгүс уордьаннар, мэтээллэр кавалердара, Саха АССР үтүөлээх учуутала Николай Петрович Саввинов харыс хамсаабакка Антоновка орто оскуолатыгар 45 сыл үтүө суобастаахтык үлэлээбитэ.

Сэриигэ Николай Петрович Ньурба 1 №-дээх оскуолатыгар тохсус кылааһы бүтэрэр сылыгар, 1942 сыллаахха ыҥырыллар. 1941-1945 адьырҕа өстөөҕү кыдыйар ытык иэс, андаҕар этиллэр сыллара. Дьэ, ити курдук 18 сааһын туолбут Николай Петрович Сретенскэй куоракка байыаннай командирдары үөрэтэр училищены бүтэрэн, младшай лейтенант сыбаанньалаах Прибалтийскай фронт стрелковай полкатыгар түбэһэн взвод командирынан ананар, өрүү сэрии инники кирбиитигэр сэриилэһэр.

Дьулуурдаах, кыраҕы харахтаах саха уола Николай Петрович харса суох сэрии инники кирбиитигэр сылдьан элбэх мэтээллэринэн, Аҕа дойду I истиэпэннээх уордьанынан наҕараадаланар. 1944 сыллаахха улаханнык бааһыран госпитальга хас да ый эмтэнэн, иккис группалаах инбэлиит буолан 1945 сылга дойдутугар этэҥҥэ эргиллэн кэлэр.

Үөрэҕин ситэрэн Дьокуускайдааҕы педагогическай институту бүтэрэн Антоновка оскуолатыгар бастаан история, физика, физкултуура учууталынан үлэлиир. Таһымнаах учууталы кэлин үлэ уруоктарын биэрэргэ аныыллар. Идэтинэн физик буолан уруоктары оҕолорго тиийимтиэлээхтик үөрэтэрэ, интэриэһиргэтэрэ.

Уус буолан материальнай база бөҕөргөтөөһүнүгэр Николай Петрович сүрүн болҕомтону уурара. Ол иһин ис киирбэх, киэҥ-куоҥ үлэ мастарыскыайын тутан улахан сэҥээриини ылбыта. Айылҕаттан талааннаах уус буолан Николай Петрович оҕо оҥоһуктарын техническкэй көрүүлэргэ кытыннаран оройуоҥҥа куруук инники миэстэҕэ сылдьара. Үгүс оҕо уруок кэнниттэн мастарыскыайтан арахпат этилэр.

Бу сэрии алдьархайын, аччыктааһыны, тоҥууну-хатыыны, тиийиммэт-түгэммэт олоҕу этинэн-хаанынан билбит буолан Николай Петрович оҕону барытын өйдүүрэ, таптыыра, куруук сүбэ-ама биэрэр идэлээҕэ. Бэйэтин кэллиэгэлэригэр үтүө майгытынан убаастанара, ытыктанара. Оскуола кабинетын оҥоһуктара Николай Петрович үрдүнэн бараллара.

Кэргэнэ Мария Ильинична кыра кылаас учууталынан эҥкилэ суох, үтүө суобастаахтык бочуоттаах сынньаланҥа барыар диэри үлэлээбитэ. Саввиновтар Антоновка сис ыаллара, уон оҕолонон ньир бааччы олорбуттара. Оҕолоро бары бэйэлэригэр сөптөөх идэлээхтэр, бары үрдүк үөрэхтээхтэр, ыаллар. Бу дьоһуннаах ыал оҕолоро, сиэннэрэ, хос-хос сиэннэрэ өссө үүнэ, сайда, чэчирии турдуннар.

1968-74 сс. үөрэх чаһын сэбиэдиссэйэ
П.Н. ЕФРЕМОВ.

– Сонун –

Ньурба уустара улуус аҕа баһылыгын кытта көрүстүлэр

Соторутааҕыта Олоҥхо дьиэтигэр оройуон баһылыга Алексей Иннокентьев тимир уонна мас уустарын кытары көрүстэ. Көрсүһүүгэ Саха өрөспүүбүлүкэтин норуот маастара Евгений Ионович Иванов, Ариан Васильевич Афанасьев салайааччылаах Сата уустара, кыбытык тигии түмсүүтүн салайааччыта Аммос Прокопьевич Давыдов, Таркаайы нэһилиэгиттэн иистэнньэҥ Любовь Николаевна Васильева, маны таһынан предпринимателлэри өйүүр киин салайааччыта Нюргуяна Михайловна Михайлова, Ньурбатааҕы К.Д. Уткин аатынан норуоттар доҕордоһууларын түмэлиттэн Борис Борисович Борисов о.д.а. кыттыыны ыллылар.

Кэпсэтии сүнньүнэн уустар этиилэрин, санааларын, сонуннарын уонна кыһалҕаларын истэн салгыы үлэни торумнааһын быһыытынан ааста.

Эдэр уус Иван Иванович Саввинов инники былааннарын тэҥэ, оҥоһугу аан дойду таһымыгар таһаарар үлэтин туһунан уонна тас дойдуларга биһиги оҥоһукпутун кэрэхсииллэрин кэпсээтэ.

"Сата Уус" бэстибээли Хаҥаласка, ураты тыыннаах сиргэ оҥорор наадатын Ариан Васильевич тоһоҕолоон эттэ. Өссө биир кэпсэтии "Уус кыһатын" тутуу туһатын туһунан буолла. Уустар "Уус кыһата" туох сыаллаах-соруктаах үлэлиэхтээҕин билиһиннэрдилэр.

"Евгений Ионовичка оройуон баһылыгын Бочуотунай грамотата уонна Любовь Николаевнаҕа "Ньурба оройуонун норуот уус-уран оҥоһугун маастара" бэлиэни туттардым. Уустарбыт оҥоһуктарын илдьэ кэлэн көрдөрдүлэр уонна кэпсээтилэр. Инникитин да бу курдук түмсэн үлэлииргэ сүбэлэһэн, аны күһүн ыытыллыахтаах "Сата Уус" күрэҕи үрдүк таһымнаахтык ыытарга сананныбыт", - диэн Алексей Михайлович инстаграмҥа тус страницатыгар суруйар.

Александра ВАРЛАМОВА.

– Экология –

Чөл олох туһугар

Ыам ыйын 1 күнүгэр "Таркаайы" нэһилиэгэр Муоһааны эбэни, кыс устата ойбоннорго мунньуллубут сүөһү ноһуомун ыраастыыр субуотунньук буолла. Субуотунньугу нэһилиэк баһылыга Васильев Владислав Анатолиевич, солбуйааччы баһылык Моргусов Иван Афанасьевич быһаччы салайан ыыттылар.

Барыта 21 киһи көхтөөхтүк кытынна. Тракторист Иннокентьев Игорь Николаевич куруук да субуотунньугу көтүппэккэ сылдьар. Былырыын күһүн, иллэрээ сыл күһүн икки төгүл Муоһааны биэргин ыраастыыр субуотунньуктар буолбуттара. Ойбоннорго кыс устата мунньуллар ноһуомнарын былырыын эмиэ ыраастаары гыммыппыт сатамматаҕа. Хамсык ыарыы туран, харантыын биллэриллэн дьон мустара көҥүллэммэт буолан тохтообуппут.

Мантан антах ол бу ыарыы мэһэйдээбэтэҕинэ сыл аайы ойбоннор ноһуомнарын ыраастыыр былаан баар. Кэнэҕэс ыччаттарбытыгар ыраас ууну, чөл айылҕаны хаалларар баҕалаахпыт. Иһэр уу химическэй састааба тубустаҕына дьон чөл, доруобай буолуо этилэр, дьон үйэтэ биллэрдик уһуо этэ.

Мантан кэлин сыбаалканы чөкөтүү үлэтэ барыа. Суол-иис, сир-дойду арыый куурдаҕына. Манна даҕатан эттэххэ, кураанах бөҕү (фонарик батареята, пластик упаковкалары, о.д.а. бөҕү) тутар пуунҥа оройуон нэһилиэктэригэр аһыллаллара буоллар. Тулалыыр эйгэҕэ кутталлаах сорох бөхтөр уопсай сыбаалкаҕа быраҕыллаллар.

Бүтэһикпэр, оройуон атын нэһилиэктэрин олорор күөллэргит кытылын, ойбоннорго кыс устата мунньуллар ноһуому сыл аайы ыраастыырга ыҥырабыт.

В.Е. НИКОЛАЕВ.
Хатыҥ Сыһыы,
эколог-уопсастыбанньык.

– Н.В.Емельянов төрөөбүтэ 100 сыла –

"Саха буолан сандаарыах, киһи буолан килбэйиэх"

Дьаархан нэһилиэгин олохтоохторо биир дойдулаахтарыгар саха биллиилээх фольклориһыгар, олоҥхону чинчийээччигэ, филология билимин докторыгар, ССРС НА Сибиирдээҕи салаатын бочуоттаах бэтэрээнигэр Николай Васильевич Емельянов төрөөбүтэ 100 сааһыгар биир күнү анаан арас тэрээһин ыыттылар.

Оҕо саадын иитиллээччилэригэр, оскуола оҕолоругар биир биллэр учуонайы, фольклориһы Николай Васильевич Емельянов үлэлэрин, олоҕун туһунан кылаас чаастарын ыыппыттара кэрэхсэбиллээх, үөрүүлээх.

Култуура дьиэтин, дьаһалта, оскуола, бибилэтиэкэ, оҕо саадын үлэһиттэрэ бары Николай Емельяновка анаммыт күҥҥэ сахалыы таҥнан оҕолорго интэриэһи тартылар.

Улахан кылаас уолаттара Н.В. Емельяновка анаан "Сыанабыл" хоһоонтон быһа тардан уонна "Биһиги үлэбит, тапталбыт" хоһооннору аахтылар. Олохтоох дьаһалта уонна "Д.С. Жиркова аатынан спорт уонна норуот айымныытын киинин" үлэһиттэрэ сахалыы оһуор үҥкүүтүн үҥкүүлээн дайдылар.

Николай Васильевич Емельянов үлэтэ сыаналана, инниктин да аата ааттана туруоҕа диэн бигэ эрэллээхпит.

Анна ГРИГОРЬЕВА.

– Саха автономиятын 100 сыла –

Норуотун туһугар олоҕун толук уурбуттартан биирдэстэрэ

100 ЛЕТ ЯАССР 1922-2022

Ньурба Малдьаҕарыттан өрөспүүбүлүкэҕэ биллэр элбэх үөрэхтээх дьоннор тахсыбыттара; ыраахтааҕы кэмигэр сурук-бичик диэни билбэтэх дьоннору Малдьаҕарга оскуоланы аһан үөрэхтээһин түмүгэр олох бары салааларыгар биллэр-көстөр анал идэлээх дьоннор үүнэн-үрдээн тахса тураллар.

Архыып матырыйаллара кэрэһэлииллэринэн Ньурба Малдьаҕарыгар маҥнайгы үөрэх кыһата - 1 кылаастаах учуулусса ыал дьиэтигэр аһыллан үлэлээбит. Баччааҥҥа диэри Малдьаҕар оскуолата 1920 сыллаахха алтынныыга аһыллыбытынан ааҕа-суоттуу сырыттыбыт. Онтубут баара атын буолан таҕыста. Устуоруйа итинтэн даҕаны атын чахчыларын Саха өрөспүүбүлүкэтин национальнай архыыбын 1776-1945 сыллардааҕы матырыйаллараынан Татьяна Афанаасьевна Саввинова хомуйан оҥорбут "Ньурба Малдьаҕардара ааспыт үйэлэргэ" диэн кинигэтигэр чопчулааһыннары, чуолаан, Маалыкайдар, Мэҥэдьэктэр, Малдьаҕардар төрүттэрбит тустарынан көрүөххэ сөп.

Бу маҥнайгы үөрэх кыһатын, уруккуттан даҕаны билэрбитинэн, ини-бии С.Н. Донскойдар туруорсан, дьыалатын-куолутун толорон, бу үлэҕэ кыттыһан үлэлиир-хамсыыр дьоннору булаттаабыттарын түмүгэр оскуола аһыллыбыта.

1920 сыллаахха аһыллыбыт оскуоланы Николай Климович Михайлов убайын Семен Климович бэрт кыра дьиэтигэр биир кыһын аҕыйах оҕону үөрэппит. Бу Н.К. Михайлов Донскойдар бииргэ үөскээбит атастара этэ, өссө эбэн эттэххэ, Михайловтар аҕалара - кэлин киһи норуокка ааттанарынан "Бырадьаага" - С.Н. Донскойдары аан бастаан "дьиэтээҕи оскуолатыгар" нууччалыы аҕарга-суруйарга үөрэппит; "Бырадьаагы" уолаттара Семен, Николай эмиэ оччотооҕу кэм үөрэхтээх, киэҥ билиилээх, сайдыылаах дьонноро эбиттэр. Семен Климович улуус быраабатын бэрэссэдээтэлинэн, Николай Климович Өрөспүүбүлүкэ суутун адбакатыыратын уорганнарыгар үлэлээбит эбиттэр.

Нөҥүө сылыгар 1920 с. алтынныыга С.Н. Донскойдар бэйэлэрэ улааппыт, киһи буолбут аҕаларын Николай Семенович Донской алта хостоох 13х13 м. иэннээх дьиэтин оскуолҕа анаан биэрэллэр. Бу аһыллыытын иилээнсаҕалаан, олохтоохтор уопсай мунньахтарынан уураахтаан официальнайдык астарыыны Василий Иванович Максимов Дьокуускайтан ананан кэлэн тэрийбит. Кини эмиэ Донскойдар үөлээннээхтэрэ, үөрэхтээх, Бүлүүгэ, Ньурбаҕа утарыта турсууга сэбиэскэй былаас туһугар турууласпыт киһи. 1924 с. өлбүтүгэр Платон Алексеевич Ойуунускай улаханнык курутуйан туран бырастыылаһар кэриэс тыл эппитэ. С.Н. Донскойдар 1930 с. Малдьаҕар оскуолатыгар кини аатын иҥэрэр уураҕы таһаартарбыттара, өр кэм устата Василий Иванович Максимов аата ахтыллыбат этэ.

1920 сыллаахха аһыллыбыт оскуолаҕа учууталынан Николай Ксенофонтович Миронов (1898-1943) ананан үлэлээбитэ. 1913 с. Бүлүүтээҕи 4 кылаастаах училищены бүтэрбит үөрэхтээх киһи, кэлин Бүлүү Уокурук хомуньуустарын биллэр салайааччылара, гражданскай сэрии кыттыылааҕа этэ. Аан дойду Улуу сэриитигэр тыынын толук уурбут саха биир чаҕылхай уолун быһыытынан биллэр. Бастакы үөрэх дьылыгар мөссүйүөнҥэ олорон 30 ыччат үөрэммит. Олохтоохтортон аһы-үөлү хомуйууну Н.К. Миронов салалтатынан Самуил Стрижевскэй обургу үөрэнээччи Иван Еремеевтыын, нэһилиэги кэрийэ сылдьан, ким төһөнү чорботорунан ылаллар эбит.

Н.К. Миронов салалтатынан 1920-1921, 1921-192 үөрэх сылларыгар үлэлэтэн баран, ситэ үлэлэппэккэ, учууталларын Бүлүүгэ гражданскай сэрии туран ыҥыран ылбыттар. Сэрии бүппүтүн эрэ кэннэ 1925 с. алтынныыга оскуола үлэтин салҕаабыта.

Онон С.Н. Донскойдар төрөөбүт норуоттарын им-балай хараҥаттан күлүмүрдэс сырдыкка таһаарыыны төрөөбүт-үөскээбит Малдьаҕардарыттан саҕалаабыттар.

Билигин Малдьаҕар оскуолатыгар үлэлээбит, үөрэммит дьоннортон аан дойдуга, ССРС-ка, Арассыыйаҕа биллибиттэртэн Сэбиэскэй Сойууска саамай бочуоттанар - Социалистическэй Үлэ Геройун аатын ылбыт Георгий Евдокимович Бессоновы, планета төрүт олохтоох ахсаннаах омуктарын кыһалҕаларын туһугар Хотугу Норуоттар Ассамблеяларыгар диэри туруорсубут уһуччулаах социолог-экономист Хотугу Форум акадьыамыга Феодосий Семенович Донскойу, космическай аракыаталарга бөдөҥ исписэлиис, тэхиниичэскэй наука дуоктара Космос 2 академиятын академига Василий Васильевич Семеновы - ааттарын ахтан аһарарбытынан, хаһыат кэриҥэ кэмчитинэн, мунурданарбытыгар тиийэбит.

Семен Николаевич Донской-2 Үөрэх бастакы норкуомун быһыытынан туох-ханнык үлэни ыыппытын туһунан сиһилии соҕус урут 2005 с. Дьокуускайга "Выдающиеся Люди Республики" сиэрийэҕэ "Семен Донской-2" Л.С. Донская, В.Ф. Афанасьев кинигэлэригэр тахсан турар. Кини көҕүлээһининэн тустаах уураахтары, ыйыылары-кэрдиилэри үөрэхтээһиҥҥэ, култуураҕа, нэһилиэнньэ доруобуйатыгар анаан таһаартаран, үлэни-хамнаһы тэрийэн үлэлэппитин туһунан үөһэ аатталаммыт Т.А. Саввинова кинигэтин IV баһыгар "Саха өрөспүүбүлүкэтин бастакы наркомнарын С.Н. Донской-I, С.Н. Донской-II, таһаартабыт уураахтарыттан, хаһыакка ыстатыйаларыттан" диэн төбөлөөх суруйуу 200-2020 страницаларыттан булан ааҕыахха сөп...

Оттон С.Н. Донской биллэркөстөр государственнай, общественнай деятель быһыытынан кэнники таһаарыылартан Саха Наукаларын Академията Новосибирскайга "Наука" издательствоҕа 2018 с. таһаартарбыт "Энциклопедический словарь Якутии" кинигэ 132 страницатыгар суруллубутунан: хаһан, ханна туох-ханнык ыалга төрөөбүтэ, духуобунай семинарияҕа, Коммунистическай иитии академиятын бүтэрбитэ; 1923 сылтан Москватааҕы үлэтэ-хамнаһа: Бүтүн Сойуустааҕы Ситэриилээх Кэмитиэккэ Саха Ситэриилээх Кэмитиэтин бэрэстэбиитэлин солбуйааччытынан 1924-1926 сс. ССРС норуоттарын Киин издательствотыгар сахалыы секциятын салайааччытынан үлэлээбит. Дойдутугар эргиллэн кэлэн эмиэ үлэ эппиэттээх салааларыгар: үөрэҕирии салаатыгар, 1935-36 сс. Дьокуускайдааҕы государственнай педагогическай институт дириэктэринэн, 1935 с. саҥа тэриллибит тыл уонна культуура институтун учуонай сэкиритээринэн П.А. Ойуунускайы кытары бииргэ үлэлээбитэ; онон билиҥҥи Саха Өрөспүүбүлүкэтин наукаларын Академиятын гуманитарнай чинчийээччилэрин институтун төрүттэспит киһинэн билиниэххэ сөп курдук. Үөрэх учуобунньуктарын, босуобуйаларын бастакы тылбаасчыттара, ССРС Киин Ситэриилээх уонна Бүтүн Арассыыйатааҕы Ситэриилээх кэмитиэттэрин чилиэннэрин быһыытынан үлэтэ-хамнаһа чиллэ илик, туох-ханнык сокуону, ыйааҕы ылыыга кыттыыта (Билиҥҥи ГосДума депутаттарын курдук).

Олоҕо суоҕунан буруйданан 1938 с. атырдьах ыйын 25 күнүгэр "Норуот өстөөҕүн" быһыытынан ытан өлөрбүттэрэ. Бутово бөһүөлэк кылабыыһатыгар М.К. Аммосовтааҕы кытта көмүллэ сытар. Кинилэргэ анаан аттарын-суолларын суруйан туран Саха бастакы президенэ М.Е. Николаев уонна Саха Бырабыытылыстыбата пааматынньык туруорбуттара.

Төһө даҕаны ССРС Үрдүкү суутун Байыаннай кэмитиэтинэн 1957 с. ыам ыйын 25 күнүгэр сырдык-үтүө аата төннүбүтүн үрдүнэн 2005 сылга диэри судаарыстыбаннай деятель быһыытынан күттүөннээх суруйуулар, кинигэ тахсыбатахтара.

Ол тоҕото биллэр: баай төрүттээхтэри аанньа ахтыбат быһыы туорайдаабыт буолуохтаах, аны туран, Саха Өрөспүүбүлүкэтин бастакы Төрүт Сокуонун быһыытынан "сахатытыы бэлиитикэтэ" ыытыллыбыт, Арассыыйаттан кэлэр ыйыылары-уураахтары биһиэхэ сөп түбэспэттэрин толоруо суохтаахпыт, салалтаҕа сахалыы билбэт дьоннору үлэлэппэт тустарынан о.д.а. дьаһаллар бааллар диэннэр бастакы салайааччылар-бытыгар "Националист", Охотскай муораҕа тахсарга дьулуһаллар, онон дьоппуоннары көмөлөһүннэрэн Арассыыйаттан арахсар санаалаахтар, кинилэр ыйыыларынан сэбиэскэй былаас ыытар үлэлэригэр утарсаллар, араас куорҕаллыыр дьыалалары ыыталлар, онон "дьоппуон үспүйүөннэринэн" аатталаан барыларын кыдыйбыттара.

Ини-бии Донскойдарга итинник буруйдааһыннар бастакынан турбуттара чуолкай буолуохтаах, сорох уокуруктар Максим Аммосов "Билиҥҥи суругар" Дьоппуонньа диэки хайыһыыны, олох-дьаһах сайдыытыгар холобурдары ылар санааны С.Н. Донской-I эппитэ баар дииллэр. Хаппыталыыс дойдутуттан сайдыыга холобур ылары сибээстэһэр ол саҕана атыннык сыаналанара биллэр; оннооҕор бастакы ПрезидеммитМихаил Ефимович Николаев Арассыыйа инники сайдыыта Азия Тихэй Акыйаанныаҕы (АТР) дойдуларын уонна Арктика кытылларын диэки хайыстахпытына - түргэтиэҕин туһунан өтө көрүүтэ, үйэ чиэппэриттэн ордуон баран, Арассыыйа салалтата саҥа саҕалаан эрэр араас демократтарбыт дэнээччилэр бары: "биһиги нууччалар европеецтарбыт, Европа эрэ сайдыыны биэриэҕэ диэн уһун кэм устата Арассыыйабыт сайдыытын харгыстаабытын билинээхтиллэрэ дуу?".

С.Н. Донскойдар төрүттэрин тустарынан саҥа көстүбүт архыып матырыйаалларынан кылгатан суруйдахха маннык.

Аҕалара Николай Семенович Донской (1858-1906) Марха улууһун кулубата, бэйэтин үбүнэн Таҥара дьиэтин иһинэн оскуола астарбытын иһин ыраахтааҕыттан 1898 с. моойго кэтиллэр Владимирскай лиэнтэлээх үрүҥ көмүс мэтээлинэн наҕараадаламмыт. Ийэлэрэ сахатыйбыт нуучча дьахтара Дарья Никифорова (1857-1906). Уолаттар аҕаларын баайын атыылаан 5000 солкуобайы бааннаҥа ууран баран Дьокуускайга үөрэх-сайдыы аартыгын арыйбыттар.

Эһэлэрэ Семен Васильевич Донской (Мыппыгый Сэмэн - 1851 сыллаахха 7 саастаах), кини аҕата Василий Васильевич Нонусков эмиэ 1851 сыллаахха 60 саастаах эбит. Эрдэ ахтыбыт Т.А. Саввинова архыып матырыйаалларынан кинигэтигэр (38 стр.) Мыппыгый Сэмэммит Василий Васильевич Нонусков уола буолан хаалла, ол нуучча киһитэ Уот Баахынайынан биллибит, биһиги диэки ыһыы сирин, ходуһаны, мэччирэҥи оҥорорго олохтоохтору үөрэппит Донскойдар төрүттэрин Николай Донской диэн (Ф.С. Донской, Д.Н. Николаев суруйуулларынан) аатталаан кэлбиппит аттыын араспаанньалыын атын буолан таҕыста. Аата - Василий, араспаанньата - Нонусков. Нуучча киһитэ "Нонусков" фамилиялааҕын киһи ылыныа суоҕун курдук, итинник тыл нууччаҕа баара саарбах. "Донской" диэн тылы сахаттан суруйбут буолуохтарын сөп.

Онон урут Николай Донскуойунан ааттыы сылдьыбыт Донскойдар төрүттэрин Уот Баахынай - дьиҥнээх аата Василий Васильевич Нонусков эбит. Уола Мыппыгый Сэмэн бэйэтин - Семен Васильевич Донской диэн суруттарбыт, манна "Нонусков" "Донской" буолбут.

С.Н. Донской эһэлэриттэн кинилэр аҕаларыттан ураты Ф.С. Донской эһэтэ - абаҕалара Н.С. Донской-I төрөөбүт. Мыппыгый Сэмэн эмиэ сүөһү этинэн, арыынан эргинэр киириилээх-тахсыылаах киһи эбит.

Ол туһунан үҥсүүлэр, харсыылар түгэннэриттэн эрдэ ахтыллыбыт кинигэҕэ киллэриллибиттэр.

Төрүт уус баай төрүттээхтэри төһө даҕаны саҥа былааска үтүөлээхтэрин үрдүнэн ахсарбат, ааһа баран эккирэтиһэр бэлиитикэ баарын мэлдьэһэр табыллыбата буолуо. Ону Донской Семен Николаевичтааахха сыһыаннаах аҕыйах холобурдарынан чиҥэтиэхпин сөп.

Эдьиийдэрэ Александра Семеновна Сунтаар сис баайдарын Тимофеевтарга кийиит буолан элбэх оҕону хаалларбытыттан Илиодор Тимофеев бэркэ саха литературатыгар Одуор Моруо аатынан биллэн испит поэты таайдара "норуот өстөөҕө" буолбуттарынан, Тимофеевтар сис баайдарынан эккирэтии буолан, Москвалаан эҥин, атын сирдэринэн дьалты сылдьыбытын Сунтаардар билэн-көрөн эрэллэр. Норуот өстөөҕүн аймаҕа, баай Тимофеевтар уоллара буоларынан хайаан даҕаны тутулларыттан куоттаҕа, оннооҕор абаҕатын М.Н. Тимофеев-Терешкины (1883-1957) улахан поэты төһөлөөх сордообуттарын чинчийээччилэр суруйуулларыттан билэр билэрэ, билбэт билбэтэ буолуо.

Улахан Донскойтан оҕо хаалбатах, Кыра Донскойтан түөртэ оҕоломмутуттан кыыһа Лидия Семеновна ордон Москваҕа юрист быһыытынан үлэлээн олорбута. Лидия Семеновна саха омуктан бастакы народоволец-революционер Неустроев Константин Гаврилович племяннига буоларынан өйө-санаата туруору, харса суоҕун туһунан историк Егор Егорович Алексеев 2005 с-ха: "Эһиги сахалар репрессияламмыт дьоҥҥутун үчүгэйдик сырдаппаккыт..." - диэн хом санаатын этэрин, Москваҕа Дима Донскойдуун киниэхэ сылдьалларын туһунан кэпсээбитэ.

Оннооҕор өлбүтэ 35 хас сыл буолбут С.Н. Донскойдар ийэлэригэр чугуун тимиринэн пааматынньык оҥорторон туруоттарбыттарын үлтү сынньан, оччотооҕу "безбожник" учууталлар оһох билиитэтэ гыммыт сорох үлтүркэйдэрэ хойукка диэри көстүтэлиир этэ.

Дьэ итинник - сэбиэскэйдииир суолу ирдээһин, тоҥ суолу тордоохун диэн. Өссө биир суолу аныгы дьоҥҥо тиэрдиилиһибин.

Феодосий Семенович Донскойдуун чугастыы этибит. Дьокуускайга дэҥҥэ тиийдэхпинэ хайаан даҕаны ыҥырааччы, оннук биир түгэҥҥэ кэпсэтэ олорон: "Дьэ, Донскойдар аймахтара буоларбын билбитинэн киэптээн, биир үүнэн-үрдээн иһэр киһи, порка түбэһэ түһэн: "Норуот өстөөхтөрө Донскойдар аймахтарасыдьааннара ситэри симэлитиллэ иликтэр эбит, мантан инньэ көрөн-истэн иһиэхпит", - диэн соһуппутугар хардаран: "Сэрии бастакы мүнүүтэтиттэн тиһэҕэр диэри сэриилэһэн тыыннаах ордон кэллим, оннооҕор фашистар биир даҕаны буулдьалара таппата, эн даҕаны ситэн сиириҥ саарбах", - диэбит.

Ити 1946-47 сс. буолуохтаахтар, сэрии бүппүтүн кэннэ биир сыл эбии сулууспалаан кэлбитэ. Оннук көрсүһүү буолбутуттан олус хомойбутун санатан турардаах. Мин даҕаны бөтө бэрдэрэн "ол хайалара этэй" диэн туоһуласпатаҕым...

Итинник кылгатан одоҥ-додоҥ Донскойдар тустарынан кэпсээтэххэ, кыра эбиилэртэн ааҕааччылар, баҕар, тутуу-хабыы, хаайыы систиэмэтин судаарыстыбатын сокуоннарынан олордуу диэн хайдаҕын биллиннэр, ол кэми тиллиннэрэ сатааччылар кыра кыралаан быгыалыыллар диэн суруйаллар. Олору утары уопсастыбаннас кыттыстаҕына, тохтуохтара.

Сахатын норуотун им-балай хараҥаттан сырдык сыдьаайдаах олоххо таһаарар туһугар охсуспут улуу дьоннорбутуттан Семен Николаевич Донской-II - биирдэстэрэ, баара-суоҕа 43-с сааһыгар отутус сыллардааҕы политическай репрессиялар сиэртибэтинэн буолбутун дьон-сэргэ билэрин курдук, сатаатар, төрөөбүт улууһугар өйдөбүнньүк туруорсубуппут суоҕа курдук суох... Быйыл төрөөбүтэ 125 сылын киэҥник бэлиэтиэх буолбуппут биллэр төрүөтүнэн тохтоото.

Мантан инньэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин үрдүк салалталара: Ил Дархан, Ил Түмэн, Бырабыыталыстыба сөптөөх дьаһаллары ылаллар ханнык диэн, эрэл санаабытын сүтэрбиппит биһиги - Ньурба дьоно-сэргэтэ.

ДАНИЛОВ
Николай Дмитриевич,
уопсайа 57 сыл үлэ ыстаастаах, ол иһиттэн 52 педагогическай ыстаастаах Саха Өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх учуутала, биэнсийэлээх.
Малдьаҕар.
2020 с. ахсынньы 13 күнэ.

– Саха хомсомуолун 100 сылыгар –

Маҥнайгы комсомольскай ячейкалар тэриллиилэрэ

Биһиги Ньурбабыт оройуона Саха сирин хомсомуолун историятыгар биллэр миэстэни ылбыта.

Ол курдук Владимир Ильич Ленин соратниктара Г.И. Петровскай, Г.К. Орджоникидзе, Е.М. Ярославскай, сылкаҕа кэлэ сылдьан, саха бастакы революционердарын иитэн таһаарбыттара. Кинилэр истэригэр М.К. Аммосовы, П.А. Слепцовы-Ойуунускайы уонна да атыттары кытта биһиги Ньурбабыт эдэр ыччатын бэрэстэбиитэллэрэ Степан Васильевич Васильев, Михаил Васильевич Ксенофонтов (Мегежекскэй), Дора Самуиловна Жиркова, Тимофей Егорович Очуров эмиэ бааллара.

Кинилэр өссө 1916 сыллааҕа Е.М. Ярославскай тэрийбит "Социал-демократ" диэн кистэлэҥ революционнай куруһуогар киирбиттэрэ. Советскай былааһы олохтуур уонна бөҕөргөтөр иһин охсуһуу идейнэй салайааччыларынан уонна тэрийээччилэринэн буолбуттара, бөдөҥ партийнай уонна советскай үлэһит буола үүммүттэрэ.

С.В. Васильев уон сыл устатыгар партия Киин Контрольнай Комиссиятын чилиэнинэн үлэлээбитэ, М.В. Мегежекскэй Саха Киин Ситэриилээх Комитетын председателин солбуйааччыга, Д.С. Жиркова Казахскай ССР доруобуйатын харыстабылын миниистиригэр тиийэ үлэлээбиттэрэ. Оттон Александр Гаврильевич Габышев ССРС Верховнай Советын депутатын уонна Саха Киин Ситэриилээх Комитетын председателинэн быыбардана сылдьыбыта. Кинилэр Саха сирин элбэх улуустарыгар маҥнайгы комсомольскай ячейкалары тэрийбиттэрэ.

Бүлүү уеһыгар хомсомуолу тэрийии киининэн Бүлүү куората буолбута. Бу үлэни С.М. Аржаков уонна М.В. Мегежекскэй салайан уонна тэрийэн ыыппыттара. 1920 сыл күһүнүгэр уезтааҕы бюро тэриллибитэ. Ити сыл бүтэһигэр Ньурбатааҕы иккис сүһүөх оскуолаҕа комсомольскай ячейканы тэрийэргэ Петр Гаврильевич Габышев, Иннокентий Андрианович Санников уонна Николай Гаврильевич Рысаков командировкаламмыттара. Кинилэр кэлээт үлэлэрин саҕалаабытынан, ыччат ортотугар киэҥ өйдөтүүлээх үлэни ыыппытынан барбыттара.

1921 сыл тохсунньуга Бүлүүттэн уезтааҕы бюро инструктора М.М. Бубякин кэлбитэ. Кини үөрэнээччилэри түмэн мунньах оҥорбута. Онно дойду ис-тас балаһыанньатын туһунан сиһилии кэпсээбитэ. Онтон Россияҕа рабочай-баанынай ыччат Союһа тэриллибитин, кини чилиэннэрэ Коммунистическай партия Советскай былааһы бөҕөргөтөр уонна аан дойду үрдүнэн революцияны оҥорор иһин охсуһуутугар көмөлөһөр соруктаахтарын билиһиннэрбитэ. Дакылаат: "Аан дойду үрдүнэн революция туругурдун!" - диэн тылларынан бүппүтэ. Онтон бары сүһүөхтэригэр туран "Интернационалы" ыллаабыттара.

Нөҥүө күнүгэр эдэр ыччат бастыҥ бэрэстэбиитэллэрэ Н. Нюрбинцев, В. Алексеев, иккис күнүгэр Г. Наумов хомсомуолга киирэргэ суруттарбыттара. Ячейка сэкирэтээринэн эдэр коммуниһы, чулуу ыччаты Михаил Дмитриевич Григорьевы талбыттара. Сотору ячейка 12 чилиэннэммитэ. Бу дьыл Александровка (Куочай) дэриэбинэтигэр комсомольскай ячейка эмиэ тэриллибитэ. Онно Яков Яковлев, Никита Созыкин, Иннокентий Чусовской, Никита Габышев, Гаврил Санников, Николай Дурноев, Афанасий Кыппыров уонна да атыттар киирбиттэрэ.

Ити курдук хоммуньуустар быһаччы салалталарынан уонна тэрийиилэринэн оройуоҥҥа маҥнайгы комсомольскай ячейкалар тэриллэн барбыттара. Итинтэн ыла кинилэр араас өрүттээх үлэлэрэ саҕаламмыта. Нэһилиэнньэ киэҥ араҥатыгар агитационнай үлэ ыытыллыбыта. Манна "тыыннаах хаһыаттары" таһаарыы ураты биһирэммитэ. Комсомолцтар нэдиэлэ саҕаланыаҕыттан баскыһыанньаҕа хаһыаты ааҕыы буолуохтааҕын туһунан дьоҥҥо барытыгар иһитиннэрэллэрэ, күннээҕи тиэмэҕэ ыстатыйалары хомуйаллара, онтуларын чочуйан кэпсээнинэн эбэтэр хоһоонунан ааҕарга бэлэмнэнэллэрэ. Баскыһыанньаҕа олохтоохтор оскуолаҕа лыыктыы симсэллэрэ. Кинилэр үтүөҕэ-кэрэҕэ угуйар эбэтэр ким эмит итэҕэһин сытыы-кылыс тылынан эрдээхтик саралыыр матырыйааллары олус кэрэхсээн истэллэрэ.

Самодеятельнай биэчэрдэр эмиэ ситимин быспакка ыытыллаллара. Грими оһох куруунньуга солбуйара. Бытыктарын, сулардарын остуол килиэйинэн сыһыарыналлара, онтуларын харахтара ууланыар диэри тардыһан хоҥнороллоро. Оттон чүмэчилэрин ыаллартан ылбыт хоргуннарынан кутан оҥороллоро.

Комсомольскай ячейка улуус уопсастыбаннай олоҕор бүтүннүүтүгэр кыттара. Комсомолцтар нэһилиэктэргэ боломуочунай буолан сылдьаллара. Улуустааҕы партийнай ячейка сорудахтарын толоруу үрдүк чиэскэ ааҕыллара.

Комсомольскай ячейкалар 1923 с. Аммосовкаҕа, 1924 с. Сүлэҕэ, 1926 с. Малдьаҕарга, 1929 с. Чуукаарга, Үөдэйгэ, 1931 с. Аканаҕа, 1932 с. МТС-ка, Чаппандаҕа, Хорулаҕа, Ынахсыкка тэриллибиттэрэ.

1927 сыллааҕа күһүн Илларион Егоров, учуутал Николай Габышев Маалыкайга аан бастакы комсомольскай ячейканы тэрийбиттэрэ. Комсомолга ити сыл Василий Гуляев, Николай Иванов, Николай Долбосов, Семен Иванов, Афанасий Мопполов, Люба Иванова, П. Иванов киирбиттэрэ. Комсомольскай ячейка сэкирэтээринэн Василий Гуляев талыллыбыта.

1929-1940 сыллардааҕы хомсомуол чилиэнэ И. Саввинов ахтыытыгар: "Мархаҕа-Хатыҥ Сыһыы дэриэбинэтигэр 1928 сыл күһүн Куочайтан, Ньурбаттан уонна Марха улууһун иһинэн баар комсомуол ячейкатыттан Лука Михайлов, Алексей Яковлев, Петр Иванов - барыта 4 комсомолец биһиги оскуолабытыгар үөрэнэ кэлбиттэрэ. Кинилэртэн Алексей Яковлев секретардаах Мархаҕа бастакы хомсомуол ячейката тэриллибитэ. Ити күһүн Степан Кылатчанов, Иван Спиридонов, нөҥүө сылыгар саас Прокопий Федоров, Гаврил Ефремов, Василий Кылбанов, мин уонна атын хас да уолаттар хомсомуолга киирбиппит. Итинтэн ыла Мархатааҕы комсомольскай ячейка чилиэннэрин ахсаанынан уонна ыытар үлэтинэн Марха улууһугар балай да сураҕырар буолта".

В. Максимов ахтыытыгар: "Хаҥалас нэһилиэгэр бастакы комсомольскай ячейка 1932 сыллааҕа тэриллибитэ. Хатыҥ Сыһыыттан Кылбанов Василий Романович кэлэн эдэр ыччат мунньаҕын ыыппыта. Онно хомсомуол соруктарын туһунан дакылаат оҥорбута, устаабы кытта билиһиннэрбитэ. Ол кэнниттэн сүүрбэттэн тахса киһи ЫБСЛКС кэккэтигэр киирэргэ суруттарбыта. Иккис мунньахтарыгар бюро састаабын талбыттара. Секретарынан Прасковья Иванова, бюро чилиэннэринэн Петр Ефремов уонна Петр Никифоров быыбардаммыттара. Кинилэр ыытар араас өрүттээх үлэлэригэр Мархатааҕы партийнай ячейка секретара Николай Чарпыков мэлдьи көмөлөһөрө, мунаахсыйар боппуруостарын быһааран, ким тугу гыныахтааҕын сүбэлээн биэрэрэ".

М.К. Миронов ахтыытыгар: "1932 сыл - В.И. Ленин мөссүөннээх комсомольскай билиэти ылбыт сылым. Оччоҕо мин Чаппанда начаалынай оскуолатыгар үөрэнэрим. Ити бириэмэҕэ хомсомуол кэккэтигэр бастыҥ үөрэнээччилэр, актыыбынай общественниктар, быстар дьаданы тулаайах оҕолор Иванов Гриша, Иванов Коля, Мачнев Миша киирбиттэрэ.

Биһигини Ленинскэй хомсомуол кэккэтигэр агитациялаан киллэрбит уонна Чаппанда оскуолатыгар маҥнайгы комсомольскай тэрилтэни тэрийбит киһинэн партия чилиэнэ Чаппанда бурдугу кутар пуунун сэбиэдиссэйэ таб. Осипов этэ. Комсомольскай тэрилтэ сэкирэтээринэн миигин быыбардаан кэбиспиттэрэ. Оҕолор хомсомуолга утуу-субуу киирэн испиттэрэ. Комсомольскай тэрилтэ сүрүн соругунан үөрэҕи билиини үрдэтии, дьиссипилиинэни бөҕөргөтүү, уопсастыбаннай олохто, үлэҕэ актыыбынайдык кыттыы буолара".

Татьяна СИДОРОВА,
Чаппанда.

– Редакция почтата –

"Дьылҕам бэлэҕэ – Убайааным оскуолата" кинигэ сүрэхтэниитэ

Муус устар 21 күнүгэр Ф.Г. Сафронов аатынан Ньурбатааҕы киин бибилэтиэкэҕэ Убайаан орто оскуолатыгар 47 сыл тухары бэриниилээхтик үлэлээбит уһулуччу үрдүк категориялаах саха тылын учуутала, педагогическай үлэ бэтэрээнэ, педагогическай наука кандидата, РФ үөрэҕириитин туйгуна, СӨ учууталларын учуутала, Саха Сирин учууталларын уонна уопсастыбаннаһын XII съеһин делегата, Ньурба оройуонун бочуоттаах олохтооҕо Маргарита Николаевна Николаева "Дьылҕам бэлэҕэ - Убайааным оскуолата" кинигэтин сүрэхтэниитэ өрө көтөҕуллүүлээхтик, интэриэһинэйдик буолан аастта. Тэрээһини оройуоннаах киин бибилэтиэкэ методиһа Елена Ивановна Софронова иилээн-саҕалаан ыытта.

"Бу санаатахпына, сылааһынан сырайан, үөрэппит оҕолорум тапталларыгар угуттанан, 47 сыл устата үөрэ-көтө үлэлээбит Убайааным оскуолата мин дьылҕам бэлэҕэ буолар эбит. Бэйэбин иитиннэн, айылҕаттан бэриллибити сайыннаран, үөрэххэ, үлэҕэ дьулуурбунан, дьоҥҥо-сэргэҕэ истиҥ сыһыаммынан биирдэ бэриллэр олохто миэстэбин булуммут эбиппин. Талбыт идэм сирдээҕи дьолум буолар.

Олоҕум устата элбэх эриэккэс дьону кытта алтыһан ааспыппын. Өйбүн, сүрэхпин, илиим сылааһын холбоон, кумааҕыга тиһэн, биир идэлээхтэрбин үйэтиттим. Сырдыкка, кэрэҕэ уһуйбут оскуолабыт - умнуллубат өйдөбүлбүт. Өр сылларга бииргэ үлэлээн ааспыт биир идэлээхтэрбэр, эдэр көлүөнэ учууталларбар үбүлүөйү көрсө кинигэбин бэлэх уунабын", - диэн киирии тылыгар ааптар Убайаан орто оскуолата тэриллибитэ 60 сылыгар аныырын суруйбут. 168 страницалаах саҥа кинигэ "Дани-Алмас" тэрилтэҕэ 130 ахсаанынан бэчээттэнэн тахсарыгар Ньурба улууһун баһылыга Алексей Михайлович Иннокентьев тирэх буолбут.

Кинигэ таһыгар Убайаан оскуолатын урукку уонна аныгы дьиэлэрин, Маргарита Николаевна үөрэнээччилэрин, кэлэктиибин кытта түспүт хаартыскалара көстөллөр. Ааптар ахтыы быһыытынан суруйбут алта түһүмэхтээх кинигэтин "Бэйэм туспунан" диэн бастакы түһүмэҕэр ойор-тэбэр оҕо саанын, оскуолаҕа үөрэммит сылларын, Бүлүү училищетыгар атаарбыт кэрэ кэмин сырдаппыт, кэргэнин, оҕолорун, сиэннэрин билиһиннэрбит.

Иккис түһүмэх "Олоҕум, үлэм аргыстара" диэн ааттаах, манна Маргарита Николаевна Убайаан аҕыс кылаастаах оскуолатыгар үлэлии кэлбит кэмиттэн саҕалаан орто оскуолаҕа бииргэ үлэлээбит кэллиэгэлэрин барыларын сылаастык ахтан суруйбут. Кинигэҕэ Маргарита Николаевна дьиэ кэргэнин, доҕотторун, үлэтин, оскуола олоҕун көрдөрөр элбэх хаартыскалар киирбиттэр.

"Учуутал үрдүк анала", "Ситиһиилэр" диэн үһүс-төрдүс түһүмэхтэргэ Маргарита Николаевна райсовет депутатынан үлэлээбит кэмин туһунан уонна педагогическай үлэтин ситиһиилэрин билиһиннэрбит. "Махталлаах үөрэнээччилэр" түһүмэххэ Маргарита Николаевна үөрэппит-такайбыт үөрэнээччилэрин истиҥ ахтыылара киирбиттэр. Оттон алтыс "Ахтан-санаан аастахха" түһүмэххэ өр сылларга бииргэ үлэлээбит кэллиэгэлэрэ, Убайаан оскуолатын учууталлара ахтыыларын ааҕабыт. "Дьылҕам бэлэҕэ - Убайааным оскуолата" кинигэ Маргарита Николаевна олоҕун туһунан эрэ буолбакка, Убайаан орто оскуолатын үлэһиттэрин, үлэтин

туһунан ис киирбэхтик суруллубут өйдөбүнньүк кинигэ буолар.

Саҥа кинигэни сүрэхтиир үөрүүлээх түгэҥҥэ кинигэ ааптарын эҕэрдэлээтилэр, баҕа санааларын эттилэр: Ньурба оройуонун муниципальнай тэриллии баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы Анна Михайловна Уларова, Ньурба оройуонун үөрэҕириигэ управлениетын салайааччытын солбуйааччыта Данил Александрович Федоров, Убайаан орто оскуолатын научнай-методическай үлэҕэ дириэктэри солбуйааччы Марина Дмитриевна Захарова, Убайаан оскуолатын профкомун бэрэссэдээтэлэ Марина Евгеньевна Степанова, Убайаан орто оскуолатын үөрэх чааһыгар дириэктэри солбуйааччы Васияна Васильевна Кононова, социальнай педагог Айталина Ивановна Петрова, физкултуура учуутала Любовь Михайловна Габышева, 1987 с. Убайаан орто оскуолатын выпускницалара, Маргарита Николаевна үөрэнээччилэрэ Лена Петрова, Елизавета Корякина.

ZOOM нөҥүө сүрэхтэниигэ кыттан эҕэрдэлэрин тиэртилэр Учууталлар учууталлара, СӨ үөрэҕириитин үтүөлээх үлэһитэ, РСФСР үөрэҕириитин туйгуна, "Дети Саха - Азия" фонда стипендиата, Саха Сирин учууталларын X съеһин делегата, Дьокуускай куорат 7-с оскуолатын дириэктэрэ Светлана Нестеровна Федорова, Маргарита Николаевна үөрэнээччитэ, СӨ үөрэҕириитин туйгуна, Ньурбатааҕы техническэй лицей уһулуччу үрдүк категориялаах саха тылын, литэрэтиирэтин учуутала Александра Валерьевна Мясоедова.

Сүрэхтээһиҥҥэ Маргарита Николаевна Убайаан оскуолатыгар өр сыллар устата бииргэ үлэлээбит дьүөгэлэрэ, кэллиэгэлэрэ, кинигэ дьоруойдара РСФСР үөрэҕириитин туйгуна, бэтэрээн методист учуутал Клара Алексеевна Егорова, уһулуччу үрдүк категориялаах история учуутала, РФ үөрэҕириитин туйгуна, СӨ учууталларын учуутала, Саха Сирин учууталларын уонна уопсастыбаннаһын XI съеһин делегата Бушкова Розалия Софроновна, төрүт культуура учууталынан үлэлээбит Мавра Ивановна Ефремова, СӨ үөрэҕириитин туйгуна, Ньурба райсоветын 2003-2011 сс. депутата Иннокентьева Наталья Михайловна, Убайаан оскуолатыгар бибилэтиэкэринэн үлэлээбит Токусарова Акулина Ивановна, 13 кинигэ ааптара, Убайаан орто оскуолатын бэтэрээн учуутала, уопсастыбанныык Надежда Иннокентьевна Плотникова, СӨ үөрэҕириитин туйгуна, "Дети Саха-Азия" фонда стипендиата, РФ уопсай үөрэхтээһинини бочуоттаах үлэһитэ Анастасия Дмитриевна Донская ааптарга махтанан бэйэлэрин санааларын эппиттэрэ, оскуолаҕа буолбут араас көрдөөх түгэннэри ахтыбыттара үөрүүлээх тэрээһини өссө киэргэтэн биэрдэ.

Маргарита Николаевна олус улахан, эппиэттээх үлэни ылсан, сүрэҕин баҕатынан кинигэ оҥорон таһаарбыта холобур эрэ буолар. Бүлүү колледжын уһуйааччыта Евгений Романович Алексеев, Убайаан орто оскуолатын бэтэрээн учууталлара Зоя Михайловна, Дмитрий Аполлонович Алексеевтар, кадетскай оскуола омук тылын учуутала Любовь Тихоновна Колосова, үөрэнээччитэ, биллэр ырыаһыт, спортсмен Игорь Егоров, география учуутала Марта Васильевна Макарова, төрүт культуура учууталынан үлэлээбит Изабелла Егоровна Семенова видеонан эҕэрдэлэрин тиэрдибиттэр. Бары кыттааччылар Маргарита Николаевна бөрүөтэ сыппаабатыгар, айар үлэтэ өссө сайда, кэҥии турарыгар баҕардылар.

Тэрээһин кэмигэр Маргарита Николаевна кыттыбыт дьоҥҥо, тэрийээччилэргэ махтанна, бэйэтэ астаабыт минньигэс аһынан, итии чэйинэн кэлбит дьону күндүлээтэ, бииргэ алтыспыт, үлэлээбит дьон ирэ-хоро кэпсэтэн сэргэхсийэн тарҕастылар. Убайаан орто оскуолатын 60 сааһыгар анаан Маргарита Николаевна Николаева таһаартарбыт "Дьылҕам бэлэҕэ -Убайааным оскуолата" диэн баай ис хоһоонноох кинигэтэ тахсыбытынан үөрүүбүтүн, астыныыбытын, махталбытын биллэрэбит.

Мария СЕМЕНОВА.

– Олохтоох салайыныы –

Сөпкө дьаһаннахха олох тупсар

Ыраахтан саҕалыахха. Сонуну тарҕатар ситимнэртэн билбиппитинэн Дьокуускайга оҕолор ингэ-бата сатаан бараннар сэрии кыттыылаахтарын кэриэстиир, кинилэргэ сүгүрүйэр "Вечнай огонь" умулуннаран тураллар. Бу сиэргэ баппат киһи кэлэйэр ньудьү-балай уонна сааттаах быһыытынан билигин Ис дьыала уорганнара дьарыктаналлар, буруйдаахтар кытаанах эппиэккэ хайаан да тардыллаллара наада.

Оттон субу соторутаҕыта Малдьаҕар нэһилиэгин баһылыга А.А. Степановтыын кэпсэтэн баран үөһэ кэпсээбит түгэммиттэн кэх түспүт санаам туман буолан көттө, дуулаан үөрүүнэн туолла. Тоҕо диэтэххэ, бу аҕыйах нэһилиэннньэлээх пуунҥа оҕо-аймаҕы төрөөбүт алаһа дьиэттэн, көөчүктүү оонньуур тэлгэһэттэн, оскуолаҕа тыргыллар ыллыктан саҕалаан биһиги ыйаабыт төрүт сири төлөннөөхтүк таптыырга үөрэтэллэр-уһуйаллар эбит.

Ол курдук В.И. Максимов аатын сүгэр орто оскуола боруогун атыллаан киирээккин кытта бэл маҥнайгы кылаас үөрэнээччитэ В.И. Максимов, бырааттыы Донскойдар тустарынан сэргэх сэҥэниттэн тыынаргын да умнан бар кулгаах буолуоххун сөп. Оттон эйиил киэҥ далааһыннаахтык бэлиэтэнэр Саха Автономията тэриллибитэ 100 сыллаах үбүлүөйэ оскуола күннээҕи олоҕор ураты тыыны киллэрэн оҕо-аймах, учуутал, төрөппүт бииргэ үлэлээһиннэрэ хаһаанҥытааҕар да күүһүрбүт.

Онно бэлэмнэнии маҥнайгы түһүмэҕинэн баһылык Александр Александрович эппитинэн оскуолаҕа үрдүк таһымҥа ыытыллыбыт "Мин - нэһилиэк баһылыга буолуом" диэн бырайыактары көмүскүүр күрэһи аатааабыта оруннаах. Киһи үөрүөҕэ баар - оҕолор олорор усулуобуйаларын, үп-харчы эргиирин, оройуон-нэһилиэк кыахтарын толору учуоттааннар олоҥхо-остуоруйа ойууларын кумаахыга түһэрбэтэхтэр. Дьулуур күүһүртэххэ, дьаныары эптэххэ кыаллар суоллары чопчулаабыттар. Элбэхтэн аҕыйаҕы аатты аахха.

Холобур, нэһилиэккэ сынньалаҥ паарката. С.Н. Донскойга өйдөбүнньүк бюст, саҥа оскуола туута, политсыылынайдары үөрэтэн үйэтитии о.д.а. киирбиттэр. Бырайыактар күрэхтэрин түмүгүнэн 1 миэстэҕэ ахсыстар, иккискэ - сэттистэр, үһүскэ онустар тахсыбыттар.

Александр Александрович чуолкайдаабытынан оҕолор ыра санаалара саҥа оскуола тутуута инвест бырагыраамаҕа киирэн 2034 сылга саҕаланыан сөп, экономика туругуттан тутулуктаах. Үп-харчы кырыымчык балаһыанньата дьайдаҕына кыратык уһуура ыраахтан кэлбэт, ол да буоллар үчүгэйгэ эрэл туохтааҕар да күүстээх.

ППМИ иитинэн сынньалаҥ паарката куонкурсу ааспыт, иннэ гынан кини 1 мөл. 700 тыһ. солк. оҥоһуллуохтаах, билигин эскизнэй бырайыактааһыҥҥа үлэлэһэллэр, сыыйа аукциоҥҥа тахсыаҕа.

Баһылыктан бу күннэргэ туох үлэ-хамнас ыытылларын токкоолостум, үчүгэй сонуннартан үөрүүм үрдээтэ. Ол курдук дьаһалта сайыҥҥы уу ситимин тардыы, кытыы уулуссалары сырдатыы о.д.а. боппуруостары ымпыгар-чымпыгар тиийэ быһаарбыт. Аны туран быстах кэмҥэ кутургуйалыы кэйбит үүт тутар пуун номнуо үлэлээн хаһаайыстыбалар хотоҕостуу субуллар буолтар.

Мантан тайанан мин Айсен Степанов диэн 27-лээх, зоотехник үөрэхтээх, 98 төбө сүөһүлээх, о.и. 40 ынахтаах, 45 туонна үүтү туттарар былааннаах баһынай хаһаайыстыбатын таарыйдым. "Дугдуруй да, оҕус" диэбиттии Ил Дархан Айсен Николаев соторутааҕыта СӨ ТХМ-ин кытта көрсүһүүтүгэр тыа хаһаайыстыбатын сайдыыта билиҥҥитэ киһини астыннарбат диэбитин кыбытан биэрдим.

Аныгы сайдыылаах үйэҕэ т/х-гар инновационнай технологиялар кимэн киириилэрэ бытаана этиллибитэ, уруккулуу дьаһаныы уостуохтаах, саҥалыы көрүү киириэхтээх дэниллибитэ. Онтум баара Айсен Степанов аналитик да, экспериментатор да эбит. Ол тугуй диэ?

Билигин бу баһынай хаһаайыстыбаҕа тарбыйахтар төрүөхтэриттэн ийэлэрин үүтүн эммэттэр, ол оннугар "заменитель цельного молока" диэни иһэллэр. Кини састааба ынах үүтүттэн туох да атына суох буолан тарбыйахтар түргэнник улааталлар, уойаллар, иммунитеттара бөҕөх буолар. Оттон үүт туттараччыга тарбыйах испэтэх үүтэ эбиллэн үүт сэниэлээхтик киирэн иһиилэрэ үчүгэйтэн атыны аҕалбата чуолкай, баһынай уопутун тарҕатар сөп.

Сандал саастан саман сайын сатыылыаҕа, ходуһаларга хотуурдар көхтөөхтүк ыллыахтара, кэлэр кыстыкка бэлэмнэнии дирбийиэдарбыйыа турдаҕа. Александр Александрович кэпсээнэ манна эмиэ санаабын сайа оҕуста. Сабаҕалаатахха, кураан күн-дьыл кэлээри турар, ол да буоллар быһа эппэппит - халлаан кэнсэлээрийэтигэр туох сурулла сытарын хантан билиэхпитий. Сити да буоллар "Таҥара сэрэҕи таптыыр" диэбиттии үчүгэйэ суохха бэлэмнэнэр куһаҕана суоҕа оруннаах.

Баһылык ааспыт сылга нүөлсүтүү ситимигэр СӨ ТХМ-тинэн шлюз-регулятор тутуллуохтааҕа тохтообутун эттэ, биричиинэтэ - аан дойдуну аймаабыт пандемия. Малдьаҕардар дьаҥ-дьаһах хаһан ааһарын таайбараҥ оҥостору сыыһанан аахпыттар уонна бэйэлэрин күүстэрин субуотунньуктарга көхтөөхтүк тахсаннар икки кырата суох сиргэ-уокка нүөлсүтүү үлэтин түмүктээбиттэр. Дьаһалта оттоохун хампаанньатыгар борогунуостары оҥорбут, иирбэтаарба боппуруостар үөрэтиигэ сылдьаллар.

Марха өрүс бассейныгар киртийии тахсыбытын тумнубатыбыт, экология тыын суолталааҕынан. Александр Александрович улуус салалтата уу буортуйуутун туһунан нэһилиэнньэни тута сэрэппитин саамай сөптөөҕүнэн ааҕар. Улуус Сэбиэтигэр бу боппуруоска дьыалабыай уонна ирдэбиллээх кэпсэтиилэр-туруорсуулар барбыттарын ураты бэлиэтиир. "Нэһилиэнньэм оройуон баһылыгар Алексей Иннокентьевка, салалтаҕа кэми куоһаран ууну ыраастыыр ыстаансыйалары туттарбыттарыгар махтала улахан. Күн бүгүн биһиги ааспыт сылтан курустаал дьэҥкир ыраас ууну иһэ олоробут, соторунан бытыылкалаах ууттан көһөн аны буочукаларга ИП Олег Семенович Иванов ыалларга кутуоҕа" диэн этэн настырыанньабын үрдэттэ.

Мин киниттэн олохтоохтору аһынан-үөлүнэн, табаарынан хааччыйыы туругун ыйыталастым. Онтум килиэп бурдугун саппааһа эрдэ таһыллан кыһарыйтарыы суоҕа ахтылынна, оттон ИП Инга Афанасьевна Иванова маҕаһыыныгар тугу наадыйбытыҥ барыта баара этилиннэ.

Дьэ бу курдук сөрү сөпкө үлэлии-хамсыы олорор Малдьаҕардарга толкуйдарын толороллоругар, санаабыттарын ситэллэригэр баҕарыахха уонна эрэниэххэ.

Афанасий ИВАНОВ.

– В.А. Петрова төрөөбүтэ 85 сылыгар –

Экологтар, лесниктэр Варвара Петроваҕа сүгүрүйдүлэр

Маҥан мрамор таастан оҥоһуллубут пааматынныык Варвара Андреевна ыраас дуоһатын туоһута буолан, кэлэр-барар дьону угуйарыҥырар. Боростуой норуот туһугар үлэлээбит үлэтэ дьоҥҥо-сэргэҕэ умнуллубакка ыҥырар сулус буолан бэйэтин саната турар. Кэм кэрдии төһө да тохтоло суох аастар маннык пааматынныктар ааспыты санатан, судаарыстыбаннай суолталаах салайааччылар дэтэр дьоммутугар бар дьон сүгүрүйэ, махтана туруохтара. Кэнчээри ыччаттарбыт төрөөбүт дойдуларын таптыырга, дойдуларын ааспыт историятын сөптөөхтүк сыаналыырга үөрэниэхтэрэ.

Ол холобурунан, ыам ыйын 4 күнүгэр Үөдэй нэһилиэгэр Варвара Андреевна сквер-уһаайбатыгар улууспут баһылыга Алексей Иннокентьев салайааччылаах Экология, айылҕаны туһаныы уонна ойуур хаһаайыстыбатын миниистирэ Сахамин Афанасьев, СӨ экологияҕа, айылҕаны туһаныыга уонна ойуур хаһаайыстыбатыгар министиэристибэтин булт хаһаайыстыбатын департаменын салайааччытын солбуйааччы Анатолий Попов, СӨ экологияҕа министиэристибэтин балык хаһаайыстыбатын отделын салайааччыта Прокопий Кириллин, Экология, айылҕаны туһаныы уонна ойуур хаһаайыстыбатын миниистирин көмөлөһөччүтэ Андрей Миронов, Ньурбатааҕы экология кэмитиэтин салайааччыта Герасим Парников, Ньурбатааҕы лесничество салайааччыта Владимир Угапьев Саха Өрөспүүбүлүкэтин бочуоттаах гражданинын пааматынныыгар Варвара Петрова албан аатыгар сүгүрүйэн туран тыыннаах сибэкки дьөрбөтүн уурдулар.

Сахамин Миланович Варвара Андреевна 85 сыллаах үбүлүөйдээх сылынан эҕэрдэлээн туран эттэ: "Варвара Андреевна өрөспүүбүлүкэҕэ, Бырабыыталыстыбаҕа, норуот хаһаайыстыбатыгар, улуустарга сүҥкэн үтүөлээх. Саҥа ырыынак кэмигэр көһөөһүҥҥэ эмиэ дьаһайсан Муома, Ньурба улуустарыгар дьонун-сэргэтин туһугар үлэлээн элбэх үтүөкэн дьыалалардаах. Кэлиҥҥи сылларга Бырабыыталыстыбаҕа экономика миниистирин солбуйааччытынан үлэлээбитэ. Онно эмиэ өрөспүүбүлүкэ боппуруостарыгар сүрдээҕин ыалдьар этэ. Санаатын үллэстээччи, сыыһа-халты тахсаары гыннаҕына аһаҕастык этинээччи.

Варвара Андреевна мин дьылҕабар эмиэ улахан оруоллаах. 2007 сыллааҕыта Аллараа Халымаҕа эдэр исписэлиис тиийэн үлэлии сыруттахпына Бырабыыталыстыба хамыыһыйата көтөн кэлэ сылдьыбыта уонна улуус управляющайынан конкурснай хамыыһыйа тэрийэннэр талбыттара. Онно алҕаан турардаах. Үчүгэй баҕайытык кэпсэппиппит, бу саха ыччата тус хоту кэлэн үлэлии сылдьар эбиккин, маннык үлэлиэххэ наада диэн бэйэтин алгыһын этэн турардаах, ол иһин махталым улахан.

Варвара Андревна дьон өйүгэр-санаатыгар, сүрэҕэр өр сылларга олорор. Ньурбаларга эрэ буолбатах, Сунтаардарга да буоллун, алмаастаах провинция да буоллун, атын да улуустар буоллун. Хоту эмиэ наһаа үчүгэйдик саныыллар. Муомаҕа үс сыл Бырабыыталстыба отчуотун ыыппытым. Варвара Андреевнаны олуһун ахталлар, саныыллар.

Варвара Андреевна үбүлүөйдээх сылыгар бу маннык экологтар, лесниктэр кэлэммит улуус уонна нэһилиэк дьаһалталарын кытта бииргэ сүгүрүйэн турарбытыттан долгуйан турабын", - диэн түмүктээтэ.

Ол кэннэ нэһилиэкпит биир бэлиэ миэстэтигэр "Ытык өбүгэлэр" аһаҕас халлаан анныгар музейга, балаҕаҥҥа сылдьан нэһилиэкпит историятын, экспонаттарын астына-дуоһуйа көрдүлэр, иһиттилэр.

Чулуу дьоннорбут ааттарын үйэтитии - биһиги ытык иэспит. Кэлэр көлүөнэ ыччаттарбытыгар үтүө холобур буолуоҕа. Көлүөнэ солбуллан истэҕин аайы маннык үтүө холобурдары салгыахтара, кэнэҕэһин Варвара Петрова аатын өрө тутан кэпсэл оҥостуохтара, сэҥэн гынан сэҥэргиэхтэрэ.

Нэһилиэк баһылыга
Мария НИКОЛАЕВА.

– Год здоровья –

Об особенностях получения специализированной медицинской помощи в федеральных медицинских организациях и о вакцинации от COVID-19

Многие граждане не знают свои права и обязанности в системе обязательного медицинского страхования (ОМС). Не знают, как попасть на лечение по полису ОМС, к кому обращаться и кто может получить медицинскую помощь в федеральных медицинских организациях. В условиях угрозы распространения новой коронавирусной инфекции COVID-19 (КВИ) темы сохранения здоровья, бесплатного оказания медицинской помощи, недопустимости отказа в её оказании особенно актуальны. Здоровье - главный КАПИТАЛ в жизни каждого человека.

Директор филиала страховой медицинской организации ООО "Капитал Медицинское страхование" в Республике Саха (Якутия), заслуженный врач РФ и РС (Я), полномочный представитель Всероссийского союза страховщиков по медицинскому страхованию в Республике Саха (Якутия) Андреева Александра Николаевна в этой непростой ситуации просит всех максимально бережно отнестись к своему здоровью и делится информативной и полезной информацией - особенности получения специализированной медицинской помощи в федеральных медицинских клиниках и вакцинация от COVID-19.

В соответствии с поправками к федеральному закону "Об обязательном медицинском страховании в Российской Федерации" с 2021 года изменился порядок направления пациентов в федеральные медицинские организации для получения специализированной, в том числе, высокотехнологичной медицинской помощи. Для пациентов это означает, что получение специализированной медпомощи в федеральных медицинских организациях будет проще. Всего сегодня на территории страны таких учреждений - 337 юридических лиц, медпомощь в них оказывают по 38 профилям. Актуальные сведения о федеральных медицинских клиниках в разрезе профилей и условий медицинской размещаются на сайте Федерального Фонда обязательного медицинского страхования (ФОМС) http://www.ffoms.gov.ru/system-oms/federal-meds/.

Лечение в федеральной клинике будет оказываться в условиях круглосуточных и дневных стационаров. Традиционно, медицинская помощь в федеральной клинике может быть получена по направлению медицинской организации из региона, где проходит лечение пациент, а также возможно самообращение пациента. При этом важно, что одна из новелл нового порядка предусматривает получение специализированной медицинской помощи и без направления формы у 057/у-04, как это было раньше.

"Отсутствие формы 057/у не может быть поводом для отказа в госпитализации", - подчеркивают в Минздраве России.

Однако из-за смены порядка оказания медпомощи у многих пациентов с начала года уже возникают вопросы и проблемы с госпитализацией.

Как попасть на лечение, к кому обращаться и кто может получить медпомощь в федеральных медицинских организациях - Андреева Александра Николаевна рассказывает по порядку:

1. Когда положено лечение. Во-первых, если в регионе, где вы живете, в медицинских организациях, работающих в рамках Территориальных программ ОМС, недоступно необходимое вам лечение. Например, нет специализированной медицинской организации или не проводятся необходимые операции. Вы также можете рассчитывать на госпитализацию в федеральные медицинские организации, если по месту проживания вас лечили, но эффект от лечения так и не наступил - в силу нетипичности течения заболевания или по каким-то другим причинам. При высоком риске хирургического лечения - в связи с осложненным течением основного заболевания или наличием сопутствующих заболеваний, вы также имеете показания для направления в федеральные медицинские организации. Сюда же относятся ситуации, связанные с дополнительными обследованиями в диагностически сложных случаях или есть нужда в комплексной предоперационной подготовке.

Кроме того, вы, конечно же, можете рассчитывать на попадание в федеральную медклинику, если вы уже лечились там ранее, и у вас на руках имеется рекомендация для повторной госпитализации.

2. Как попасть в федеральную клинику. Согласно новому порядку, направление в федеральное учреждение выдает лечащий врач либо врач-специалист медицинской организации, в которой пациент проходит диагностику и лечение в рамках оказания первичной специализированной медико-санитарной помощи или специализированной медицинской помощи. При этом выбор федеральной медицинской организации тоже осуществляется по направлению врача, он же информирует пациента о возможности выбрать место лечения среди медицинских организаций, участвующих в реализации базовой программы ОМС.

Лечащий врач сам формирует комплект документов - направление на госпитализацию в федеральную медицинскую организацию, выписку из медицинской документации, сведения о согласии на обработку персональных данных пациента и (или) его законного представителя. Новый порядок предусматривают и возможность самообращения пациента в федеральную медицинскую организацию. Пациент (его законный представитель) при наличии результатов лабораторных, инструментальных и других видов исследований, подтверждающих установленный диагноз и наличие медицинских показаний для оказания специализированной медицинской помощи, может самостоятельно обратиться в федеральную медицинскую организацию для оказания медицинской помощи.

3. Сколько времени ждать. После того как ваша заявка поступит в федеральную медицинскую организацию (будет ли она направлена лечащим врачом или привезена вами самостоятельно), в течение 3 рабочих дней ее должна рассмотреть специализированная врачебная комиссия. Согласно новым правилам, сроки рассмотрения заявки сокращены в ДВА раза - с десяти до пяти дней. Таким образом, в срок до двух рабочих дней медицинская организация обязана известить о том, может ли госпитализировать пациента и оказать необходимую медпомощь. В общей сложности через 5 рабочих дней вы уже будете знать, готовы ли вас принять, и когда.

4. Что еще важно

Вы должны знать, что имеете право оспорить отказ федеральной медицинской организации на любом из этапов подготовки к госпитализации. Также нужно иметь в виду, что все медицинские исследования и манипуляции, проводимые в федеральных центрах в рамках финансирования базовой программы ОМС, должны оказываться бесплатно по полису ОМС".

Обращения граждан по порядку направления в федеральных медицинских организациях всегда много. Граждане сталкиваются с такими проблемами, как отказ лечащего врача в направлении в федеральные клиники, превышение сроков ожидания госпитализации в федеральные медицинские организации или получения от федеральных клиник иной информации по результатам решения врачебной комиссии (отказ в госпитализации из-за противопоказаний, замена медорганизации для госпитализации, необходимость дообследования, и.тд.), неправомерное взимание личных средств на оплату лечения или обследования в федеральной медицинской организации и другие.

При возникновении подобных ситуаций пациенту следует первично обращаться в свою страховую медицинскую организацию. Новый порядок может быть достаточно сложным для понимания, особенно теми, кто малосведущ в организации здравоохранения, оказании и оплате медицинской помощи. В такой ситуации именно страховой представитель той организации, где вы получили полис ОМС, придет к вам на помощь, поможет разобраться с трудными вопросами и защитить ваши права на своевременную, качественную медицинскую помощь необходимого вам уровня и объема.

Второй немаловажной и актуальной темой в настоящее время является вакцинация от коронавирусной инфекции. Единственный способ обезопасить себя и своих близких от болезни, которая может унести жизнь или надолго ухудшить состояние здоровья, - это вакцинация.

Какие есть российские вакцины против коронавируса?

1. Спутник V ("Гам-КОВИД-Вак"), разработчик НИЦ им. Н.Ф. Гамалеи

Принцип действия. На основе аденовируса и гена белка SARS-CoV-2. Вирус доставляет в клетку генетический материал, но не может размножаться и вызвать заболевание. После введения организм начинает вырабатывать антитела. Вводится двукратно, с интервалом в 3 недели. Иммунитет формируется через 21 день после второй вакцинации.

2. "ЭпиВакКорона", разработчик ГНЦ вирусологии и биотехнологии "Вектор".

Принцип действия. На основе пептидов - фрагментов белка S SARS-CoV-2. Пептиды закреплены на белке-носителе, который вместе с гидроксидом алюминия помогает усилить иммунный ответ. После введения в организм стимулирует выработку антител. Вводится двукратно, с интервалом в 2-3 недели. Иммунитет формируется через 30 дней после второй вакцинации.

3. "Кови-Вак", разработчик НИИ им. М.П. Чумакова.

Принцип действия. На основе инактивированного вируса. Вместе с ним и вспомогательным веществом, гидроксидом алюминия, в организме запускается иммунный ответ. Вводится двукратно, с интервалом в 2 недели. Иммунитет формируется на 14 день после второй вакцинации.

Сколько держится иммунитет?

На данный момент иммунитет подтвержден в интервале 5-7 месяцев. Прогнозный иммунитет - как минимум год, но точные данные покажут дальнейшие наблюдения за привитыми и переболевшими.

Возможные побочные явления

- Кратковременное повышение температуры, головная боль, слабость, боль в мышцах и суставах, заложенность носа, першение в горле, сыпь, аллергические реакции.

Заразиться COVID-19 непосредственно от вакцинации невозможно. Все вакцины являются профилактическими, т.е. защищают от заболевания.

Где можно вакцинироваться?

Список медицинских организаций, в которых можно сделать прививку, можно уточнить на сайте Министерства здравоохранения РС (Я).

На вакцинацию возьмите паспорт, полис ОМС и СНИЛС (необходим для получения электронного сертификата на Госуслугах).

Перед прививкой

Осмотр врача с измерением температуры, сбор сведений о контактах с инфицированными, измерение уровня кислорода в крови и осмотр врача, информирование о возможных реакциях, заполнение информированного добровольного согласия

После прививки в течение 3 дней рекомендуется

Не посещать сауну/баню, при повышении температуры можно принять противовоспалительные препараты, избегать чрезмерных физических нагрузок, не принимать алкоголь, при покраснении, отечности, болезненности места вакцинации можно принять антигистаминные средства

Есть ли противопоказания

С учетом имеющихся у вакцины противопоказаний перед применением необходимо обследование врача. Противопоказаниями к вакцинации являются: беременность и период грудного вскармливания; возраст до 18 лет; гиперчувствительность к какому-либо компоненту вакцины (гидроокиси алюминия и др.) или вакцине, содержащей аналогичные компоненты; тяжелые аллергические реакции в анамнезе; острые инфекционные и неинфекционные заболевания, обострение хронических заболеваний - вакцинацию проводят через 2-4 недели после выздоровления или ремиссии. При нетяжелых ОРВИ, острых инфекционных заболеваниях ЖКТ - вакцинацию проводят после нормализации температуры.

На территории Республики Саха (Якутия) продолжает работать круглосуточный **Контакт-центр филиала ООО "Капитал МС" 8(4112)25-00-37**, также круглосуточно работает федеральная "горячая линия" **8-800-100-81-02** (звонки по России бесплатные, с 18:00 часов местного времени звонки автоматически переключаются на федеральный Контакт-центр).

Телефон Единого Контакт-центра здравоохранения Республики Саха (Якутия) **8-800-100-14-03**.

Более подробную информацию можете найти на нашем сайте: www.kapmed.ru и в Инстаграме: https://www.instagram.com/kapital.medicina.ykt/

Адрес офиса филиала: 677018, г. Якутск, ул. Глухой переулок, д. 2/1, e-mail: yakutia@kapmed.ru, телефон: 8(4112) 33-50-57, факс: 8(4112) 33-50-57.

Обращайтесь, наши специалисты всегда рядом с Вами!

ООО "Капитал МС", лицензия ЦБ РФ ОС №3676-01 (без ограничения срока действия).

– "Үөрэҕирии" национальнай бырайыак –

Ситиһиитэ үксүүр

Н.Н. Чусовской аатынан Антоновкатааҕы агропрофилированнай оскуола быйыл 2020-2021 үөрэх дьылыгар "Арассыыйа 500 бастыҥ оскуолата-2021" аатын ылан, "Бастыҥ тыа оскуолата-2021" номинациянан бэлиэтэннэ.

Оскуола Куочайга мүөттээх ыҥырыа иитиитинэн дьарыктанан бастакы хардыыны оҥорбута. Саҥа тэпилииссэ киинтэн ититиилээх, сылытыллар муосталаах тэпилииссэ иһэ сып-сылаас. Салгынын сиигирдэр анал тэрил, фитолаампалар үүнэн турар үүнээйилэргэ олус туһалаах буоланнар, ситэн турар оҕуруот астара киһи хараҕын сылаанньытар.

"Былырыын оҕуруот аһын атыылаабыт харчыбытынан күһүҥҥүттэн кыһыҥҥы тэпилииссэ тутан саҕалаабыппыт", - диэн этэр дириэктэри производственнай чааска солбуйааччы Николай Александрович Николаев.

- Оскуола дириэктэрэ Егор Николаевич Тогонохов идиэйэтинэн тэпилииссэ тутулунна. Тэпилииссэ сылаас муосталаах, үрдэ өстүөкүлэ, кытыылара поликарбонат матырыйалларынан оҥоһуллубута.

Светлана Михайловна Иннокентьева, Галина Егоровна Васильева, биология учууталлара Вероника Васильевна Иванова, Любовь Анатольевна Петрова, агроном идэлээх Айсен Алквиадович Моисеев производство предметигэр үөрэтэллэр. Хааччах кэмигэр оҕолор аҕыйахтыы буолан үүнээйилэри көрөллөр-истэллэр.

Олунньу ыйтан саҕалаан кыралаан биэрэстэри, "Сибирскэй скороспелай", "Верлиока", "Бычье сердце" уо.д.а. помудуордары, "Апрельскай", "Зозуля", "Стелла" оҕурсуулары, баклажаннары, тыкваны, арбууһу, дьэдьэни, күөх үүнээйилэри, араас сибэккилэри үүннэрэн саҕалаабыппыт. Оҕурсуубут кулун тутар ыйга астаммыта, билигин күн аайы атыыга быһабыт, арассаада атыылаан оскуола бүддьүөтүгэр кыралаан харчы киллэрэбит.

Оскуолабыт агропрофилированнай хайысхалаах буолан, учаастакпытыгар баар сайыҥҥы тэпилииссэлэргэ хаппыыста уо.д.а. үүнээйилэри олордон саҕалаатыбыт. Сайыҥҥы өттүгэр "Үрүйэчээн" оҕуруотчуттар лааҕырдарыгар оҕолор үүнээйилэри көрөллөр, бэрийэллэр.

Маны таһынан биһиги оҕолорбут агро күрэхтэһиилэргэ кытталлар. Ол курдук, 6-с кылаас үөрэнээччитэ Ескандер Максимов, 9-с кылаастан Михаил Александров Бүтүн Арассыыйатааҕы научнай-практическай кэмпириэнсийэҕэ Чугуновскай аҕыыларга кыттаннар, үһүс миэстэни ылары ситистилэр.

"Оскуола тигээйи иитиитинэн дьарыктанар этэ, билигин хайастыгыт?" - диэн ыйытыыбар Александр Николаевич:

- Ааспыт сыл аҕыйах мүөтү атыылаабыппыт. Быйыл Алтайтан мүөттээх ыҥырыалары сакаастаабыппыт, сотору кэминэн кэлиэхтээх, - диэн эттэ.

Антонина СЕМЕНОВА.

ЯКУТИЯ 20 ЛЕТ В 21 ВЕКЕ 2021

– Якутия. 20 лет в 21 веке –

Строим для людей

За 20 лет в Якутии построили более 8 млн кв. метров жилья, что в четыре раза превышает площадь княжества Монако! Только за последние девять лет - с 2012 по 2020 год - в нашей республике возвели более 440 крупных социальных объектов. Это больницы, школы, детские сады, культурные центры, амбулатории, многофункциональные центры и стадионы. За три последних года в городах и поселках Якутии обустроили 30 общественных территорий - площадей и набережных, скверов и парков.

Жить по-новому

По данным Министерства строительства Республики, сейчас в 22 районах Якутии строится 75 многоквартирных домов. Такого строительного бума наша столица не знала даже при СССР. Застройка идет не отдельными зданиями, а целыми микрорайонами: для удобства новоселов рядом с новыми домами появляются магазины, поликлиники, образовательные учреждения. За первые месяцы этого года в Якутии открыли три детских сада, до конца года построят еще 13 детсадов и 11 школ.

"Планируем, что в этом году в Якутии сдадут в эксплуатацию 570 тысяч квадратных метров нового жилья. Это на 10% больше, чем год назад", - рассказывает министр строительства Якутии Павел Кылатчанов. За сухими цифрами - сбывшиеся мечты тысяч якутских семей, которые расселяют из аварийного жилья.

За 20 лет объемы строительства в нашей республике выросли более чем в два раза. Планируется, что к 2030 году темпы возведения нового жилья увеличатся еще в полтора раза - до 800 тысяч квадратных метров ежегодно. Важным шагом станет запуск крупнейшего в истории Якутии проекта жилой застройки - квартала "Воинская часть" в Якутске. Общая площадь квартир в будущем микрорайоне - 265 тысяч квадратных метров.

Ипотека для каждого

В прошлом году в Якутии начали выдавать льготные жилищные кредиты по программе "Дальневосточная ипотека" - под 2% годовых. Займы на выгодных условиях могут получить молодые семьи или люди с детьми. Максимальная сумма ипотеки - 6 миллионов рублей. Большинство получателей льготных кредитов тратит займы на приобретение квартир в новостройках, однако участники еще одной федеральной программы - "Дальневосточный гектар", могут вложить деньги в строительство дома на полученной земле. Разница между сниженной процентной ставкой для участников программы и коммерческой ставкой банков возмещается из бюджета России.

В течение прошлого года якутяне оформили 3350 ипотечных кредитов по новой программе, а за первые месяцы этого года получили уже 605 кредитов. Всего по программе "Дальневосточная ипотека" банки выдали жителям Якутии льготные кредиты на 15,5 миллиардов рублей.

С прошлого года якутянам предлагается также "Президентская ипотека" - общероссийская программа жилищных кредитов не выше 6,5% годовых. Она тоже пользуется спросом: в целом за прошлый год жители нашей республики оформили 15073 ипотечных кредитов. Это рекорд за всю историю Якутии.

Еще немного цифр. За 10 лет спрос на ипотечное кредитование в Якутии вырос в 15 раз! В 2010 году общий объем выданных кредитов составил 3 млрд рублей, в прошлом году - уже 47 млрд рублей. Благодаря выгодным условиям новых ипотечных программ, за три последних года якутяне оформили ипотечные кредиты на 115 млрд рублей. Это вдвое больше, чем за предыдущий трехлетний период.

Качество жилья — качество жизни

Статистика говорит, что сейчас на каждого жителя Якутии приходится 23,2 квадратных метра жилья - на 4,4 метра больше, чем в начале тысячелетия. Кажется, разница небольшая, но нужно учитывать тот факт, что большое количество старых, аварийных домов просто снесли, а их жителей бесплатно переселили в новые квартиры.

В Якутии идёт поэтапное расселение из аварийного жилья. Системно этот вопрос стали решать только пару лет назад. За 2019 и 2020 годы в нашей республике построили 60 многоквартирных домов для переселенцев из ветхого жилья. Только в прошлом году из аварийных зданий переехало больше 2 тысяч семей - около 6 тысяч человек, каждый сотый житель Якутии! Для каждого из них закончились многолетние мучения в непригодных для жизни постройках - ветхих, холодных, не обеспеченных базовыми коммунальными услугами.

В целом за 20 лет нового тысячелетия из аварийных зданий в новые квартиры переехали более 33 тысяч якутян. До сентября 2025 года власти нашей республики планируют обеспечить нормальным жильем еще 55 тысяч человек. "Мы должны переселить людей из более чем миллиона квадратных метров аварийного жилья", - говорит Глава Республики Саха (Якутия) Айсен Николаев. Участники программы могут выбрать: получить взамен аварийного жилья квартиру в новостройке на условиях "метр за метр", взять от государства денежную компенсацию и купить квартиру самостоятельно или попросить власти подыскать подходящую недвижимость на вторичном рынке. В нынешнем году программа переселения из аварийного жилья позволит решить жилищную проблему для 12 тысяч человек.

Еще один важный вопрос - квартиры для детей-сирот. Если в 2017 году в Якутии отдельные квартиры предоставили 105 сиротам, то в 2018 году свое жилье получили уже 379 сирот, в 2019 - 452 человека. Даже в трудном 2020 году власти Якутии обеспечили отдельным комфортным жильем 418 сирот - вчетверо больше, чем пару лет назад.

Рабочие места и зарплаты

Строительство - одна из ключевых отраслей: от ситуации в строительном секторе экономики напрямую зависит общее "экономическое самочувствие" страны или региона. Как дела со строительством в Якутии? Цифры уверенно заявляют, что отрасль интенсивно развивается. Судите сами: за 15 лет количество строителей в нашей республике увеличилось в три раза - с 17 тысяч в 2005 году до 48 тысяч в 2019 году. Еще быстрее росли зарплаты: 15 лет назад среднестатистический якутский строитель зарабатывал 18 тысяч рублей, а сегодня средняя зарплата превышает 50 тысяч рублей.

Среда, в которой приятно жить

За три последних года в Якутии обустроили 30 общественных территорий. В Якутске благоустроили набережную Талого озера, в Нюрбе модернизировали парк культуры и отдыха имени Сергея Васильева. В Покровске создали современное общественное пространство на набережной Лены и устроили? крупнейший в Якутии экстрим-парк. В Жатае сформировали новый архитектурный ансамбль центральной площади - с беседками, павильонами и модным "сухим" фонтаном.

В этом году в Якутии преобразятся семь общественных пространств. Архитекторы и строители благоустроят набережные в Мирном и Алдане, парк в Нерюнгри, центральную площадь в Удачном, комплекс "Колымское подворье" в Среднеколымске, оздоровительный парк в Томмоте, сквер "Үһүйээн" в Верхоянске. В Якутске, в микрорайоне Кангалассы, начнут строить "суперкампус" - целый город для студентов средних специальных учебных заведений. "Он объединит сразу 10 образовательных учреждений, - объясняет Айсен Николаев. - Помимо общежитий на 4,5 тысячи мест, там будут стадионы, кафе, магазины, коворкинги - все для комфортной жизни".

Пресс-служба спецпроекта "Якутия. 20 лет в 21 веке".

– ОМВД сообщает –

Об общей криминальной ситуации по итогам 3 месяцев 2021 г.

В январе-марте оперативная обстановка на территории района характеризовалась снижением числа зарегистрированных преступлений (с 91 до 81).

С 2 до 4 возросло число людей, погибших от преступных посягательств, из них: одно умышленное убийство и три убийства по неосторожности.

В структуре преступности возросло количество краж (с 7 до 15), в том числе с магазинов (0 до 2), квартир (с 0 до 1), мошенничества (с 5 до 9), разбой (с 0 до 1), преступления в сфере ИТТ (с 7 до 10), преступления, связанные с незаконным оборотом оружия (с 1 до 6).

Снижение отмечается в преступлениях против жизни и здоровья на 34,9% (с 43 до 28), в том числе убийств (с 2 до 1), умышленное причинение тяжкого вреда здоровью (с 4 до 1), угроза убийством (с 6 до 3), умышленное причинение среднего и легкого вреда здоровью (с 27 до 21), угонов (с 2 до 0).

Снижение преступлений отмечается в г. Нюрба (с 60 случаев до 58), Малыкай (с 4 до 2).

Не зафиксированы правонарушения в с. Ынахсыт (в п.г. 2), с. Жархан (п.г. 4), с. Хаты (п.г.1), с. Нюрбачан (п.г. 3), с. Сюля (п.г. 2), с. Сайылык (п.г. 1).

На уровне прошлого года остались в с. Антоновка (7), с. Маар (1).

Рост зафиксирован в с. Чукар (с 0 до 1), с. Кюндядя (с 1 до 2).

Преступления в общественных местах снизились на 15,4% (с 13 до 11), преступления, совершенные на улице остались на уровне прошлого года (7).

За отчетный период совершено 45 преступлений лицами, ранее привлекавшимися к уголовной ответственности.

На 13,7% снизилось число преступлений, совершенных в состоянии алкогольного опьянения (51/44). "Пьяная" преступность зафиксирована в г. Нюрба - 32, с. Малыкай - 4, с. Кюндядя - 2, с. Антоновка - 3, с. Чаппанда - 2.

На 9,2% сократилось общее число лиц, совершивших преступления.

Женщинами совершено 8 преступлений (п.г. 10).

На профилактическом учете состоит 407 человек, в том числе 17 несовершеннолетних.

Зарегистрировано 3 ДТП (в п.г. 2), в которых 11 человек получили ранение (в п.г. 2). По линии дорожного надзора выдано 13 предписаний на устранение нарушений по содержанию автодорог.

По линии бутлегерства выявлено 5 фактов. Также 1 лицо привлечено к уголовной ответственности за повторную продажу алкогольной продукции.

Общее количество уголовных дел, расследованных всеми правоохранительными органами снизилось на 5,9% (68/64), в т.ч. по тяжким и особо тяжким составам на 60% (10/4).

Раскрываемость преступлений возросла и составила 94,1% (93,2%), а по тяжким и особо тяжким снизилось (с 90,9% до 80%). Раскрываемость против собственности осталась на уровне (78,9%).

Раскрываемость краж составила 100% (69,2%), в сфере информационных технологий и компьютерной информации - 20% (100%), преступлений, совершенных в общественных местах - 100% (91,7%), в том числе на улице - 100% (100%).

На 38,4 % (26/16) увеличилось число преступлений, раскрытых сотрудниками органов внутренних дел района по "горячим следам".

По линии экономики зарегистрировано 5 преступлений (4), по линии коррупции регистрации нет (3).

Дальше активно будут проводится профилактика дистанционных мошенничеств, детской преступности и в отношении несовершеннолетних. Кроме того, усилия будут направлены на недопущение ДТП, профилактику краж чужого имущества, профилактику пьяной преступности, преступлений, совершаемых в быту, а также тяжких и особо тяжких преступлений, будет уделено внимание в сфере обеспечения экономической безопасности и преступлений коррупционной направленности.

ОМВД Нюрбинского района.

– ОГПС предупреждает –

80% пожаров происходит в жилом секторе

Статистика в целом показывает, что 80% пожаров происходит в жилом секторе.

Причины пожаров в быту:

- Неосторожное обращение с огнем при курении и приготовлении пищи;
- Пользование неисправными электрическими сетями и бытовыми приборами;
- Одновременное включение в одну розетку нескольких электрических приборов;
- Использование легковоспламеняющихся жидкостей для чистки и стирки одежды;
- Шалость с огнем детей, оставленных без присмотра;
- Оставленные без присмотра включенные бытовые электроприборы (телевизоры, утюги, чайники, фены и т.п.).

Как предупредить пожар:

- Не допускайте использование электропроводов с поврежденной изоляцией, одновременного включения нескольких электроприборов в одну розетку или большей мощности, применение самодельных предохранителей, электроудлинителей, временных электропроводов, розеток и т.п.;
- Уходя из дома, выключайте электроприборы, газовые плиты и оборудование;
- Не оставляйте детей без присмотра и не поручайте им зажигать печи, газовые плиты, включать в сеть электроприборы. Храните спички, зажигалки и другие огнеопасные изделия в недоступном для детей месте;
- Не оставляйте без присмотра включенные газовые приборы;
- Не сушите бельё над пламенем газовой горелки;
- Нельзя курить в постели. Не соблюдение этого нередко приводит не только к пожару, но и к гибели людей.

Запомните первое и обязательное правило: ***даже при слабом запахе дыма, не говоря уже об открытом пламени, необходимо вызывать пожарных по стационарному телефону "01" и "101" по сотовому телефону.***

ОГПС РС(Я) №26 по МО "Нюрбинский район".

Оперативная информация о заболеваемости НКИ в районе по состоянию на 05.05.2021 г.

За 4 мая выявлен 1 случай НКИ, лабораторно неподтвержденный (г.Нюрба - 1). Выздоровление - 1. В настоящее время продолжают лечение в Нюрбинском районе 35 пациентов с НКИ: из них на амбулаторном лечении - 17, на стационарном лечении - 18 пациентов. Всего выздоровели с лабораторно подтвержденной НКИ - 1079 пациентов. Из них после стационарного лечения - 177 (в т.ч. взрослых 172, детей 5), после амбулаторного лечения - 902 (в т.ч. взрослых 764, детей 138).

План вакцинации взрослого населения составляет 9075 человек. Поступило 2485 доз 1-го компонента вакцины против COVID-19: 14 января - 285 доз, 22 января - 400 доз, 17 февраля - 500 доз, 1 апреля - 250 доз, 10 апреля - 700 доз, 15 апреля - 100 доз (вакцина ЭпиВак-Корона), 20 апреля - 50 доз, 27 апреля - 200 доз. Вакцинированы 1-ым компонентом 2484 человек (99,9% от поступившей вакцины, 27% от годового плана), 2-ым компонентом - 1862 человек (74,9% от поступившей вакцины). Лица старше 60 лет: первым компонентом - 418 (22% от годового плана), полный курс - 295 (16,4%).

Оперативный штаб района.

РАСПОРЯЖЕНИЕ №796

от 30 апреля 2021 г.

О внесении изменений в Распоряжение Главы МР "Нюрбинский район" РС (Я) от 30 марта 2021 г. № 519 "О проведении публичных слушаний по проекту "Обогатительная фабрика №16. Расширение. Отвал сухих хвостов. Реконструкция""

На основании Приказа АК "АЛРОСА" (ПАО) от 26.04.2021 № 01/03-П "Об установлении с 04.05.2021г. по 07.05.2021г., нерабочих дней" и в соответствии с Федеральным законом от 23 ноября 1995 года №174-ФЗ "Об экологической экспертизе", приказом Государственного комитета Российской Федерации по охране окружающей среды от 16.05.2000 №372 "Об утверждении Положения об оценке воздействия намечаемой хозяйственной и иной деятельности на окружающую среду в РФ и в соответствии с Уставом Муниципального района Нюрбинского района РС (Я), Положения "о порядке организации и проведения публичных (общественных) слушаний в муниципальном районе "Нюрбинский район" РС (Я)" утвержденный решением районного Совета депутатов №37-11, **распоряжаюсь:**

1. Пункт 2 распоряжения Главы МР "Нюрбинский район" РС (Я) от 30 марта 2021 г. № 519 "О проведении публичных слушаний по проекту "Обогатительная фабрика №16. Расширение. Отвал сухих хвостов. Реконструкция"" изложить в следующей редакции:

"2. Назначить дату проведения слушаний на 24 мая 2021 г. в 14:00ч.".

2. Информирование граждан и организаций Нюрбинского района о проведении публичных слушаний по проекту "Обогатительная фабрика №16. Расширение. Отвал сухих хвостов. Реконструкция" производится путем публикации информации в районной газете, официальных стендах МР и размещением на официальном сайте администрации муниципального района "Нюрбинский район" РС (Я) в сети Интернет.

3. Опубликовать настоящее распоряжение в установленном порядке.

4. Контроль исполнения настоящего распоряжения оставляю за собой.

Глава А.М. ИННОКЕНТЬЕВ.

Извещение о проведении общественных обсуждений

В соответствии с Федеральным законом РФ "Об экологической экспертизе" №174-ФЗ от 23.11.1995 (ред. от 03.08.2018)), приказом Государственного комитета Российской Федерации по охране окружающей среды "Об утверждении положения об оценке воздействия намечаемой хозяйственной деятельности на окружающую среду в Российской Федерации" №372 от 16.05.2000г.:

Акционерная компания "АЛРОСА" (публичное акционерное общество) (АК "АЛРОСА" (ПАО)) извещает о проведении общественных обсуждений по рассмотрению оценки воздействия намечаемой деятельности на экологическую обстановку в Нюрбинском районе Республики Саха (Якутия) при реализации проекта "Нюрбинский ГОК. Обогатительная фабрика №16. Расширение. Отвал сухих хвостов. Реконструкция".

Цель намечаемой деятельности: Расширение отвала сухих хвостов для размещения дополнительных объемов обезвоженных хвостовых продуктов обогатительного комплекса, включая объемы вынимаемых хвостов с ёмкостей хвостохранилища.

Месторасположение намечаемой деятельности: Республика Саха (Якутия), Нюрбинский район, вахтовый посёлок Накын (промышленная зона)

Заказчик: АК "АЛРОСА" (ПАО);

Адрес: Республика Саха(Якутия), г. Мирный, ул. Ленина, д.6

Представитель заказчика: Управление капитального строительства АК "АЛРОСА" (ПАО)

Адрес: Республика Саха(Якутия), г. Мирный, ул. Индустриальная, д.9; тел. 8 (411-36) 99-000 доп.76455; e-mail: uks@alrosa.ru

Срок проведения оценки воздействия на окружающую среду: январь 2021 года - март 2021 года.

Общественные обсуждения состоятся: 24 мая 2021 года, в 14 ч. 00 мин. по адресу:

Республика Саха(Якутия), Нюрбинский район, г. Нюрба, ул. Ленина, д.31, актовый зал в здании Администрации МР "Нюрбинский район".

Орган, ответственный за организацию общественного обсуждения: Администрация муниципального района "Нюрбинский район" совместно с представителем Заказчика.

Форма проведения общественного обсуждения: общественные слушания.

Форма представления замечаний и предложений: устная или письменная.

Ознакомиться с материалами проведения оценки воздействия на окружающую среду (ОВОС) и проектной документацией можно по адресу: Республика Саха (Якутия), г. Нюрба, ул. Ленина, д.31, кабинет 111, сроки ознакомления с 01.04.2021 по 24.05.2021 года; ежедневно с 9-00 до 17-00час.; перерыв на обед с 12-00 до 14-00 час., выходной суббота, воскресенье.

Срок представления рекомендаций, замечаний и предложений: в течении 60 дней со дня опубликования извещения (30 дней до начала общественных слушаний и, в течение 30 дней, но не позднее чем за 2 недели до окончания общественных слушаний) по адресам:

- Администрация МР "Нюрбинский район" Республика Саха (Якутия), г. Нюрба, ул. Ленина, д.31; тел: 8(41134)2-35-53, e-mail: nurbadm@cibsakha.ru;
- Управление капитального строительства АК "АЛРОСА" (ПАО): Республика Саха (Якутия), г.Мирный, ул.Индустриальная, д. 9; тел. 8(411-36)99-000 доп.47454 e-mail: EvstratovaKI@alrosa.ru.

Управление капитального строительства АК "АЛРОСА" (ПАО).

– *ГИБДД сообщает* –

В ПДД появился новый дорожный знак для обозначения камер

Новый дорожный знак "Фотовидеофиксация" появился в России, соответствующее Постановление Правительства №2441 от 31 декабря 2020 года вступило в силу с 1 марта 2021 года.

Новый знак 6.22 заменит уже существующий 8.23 и сможет применяться самостоятельно, тогда как старый устанавливался вместе с другими знаками или со светофорами. Действие старого знака утратит силу с 1 сентября 2021 года.

Знак 6.22 "Фотовидеофиксация" обозначает места возможного применения работающих в автоматическом режиме стационарных или передвижных специальных технических средств с функцией фото - киносъемки, а также видеозаписи для фиксации нарушений правил дорожного движения.

Вне населенного пункта он должен устанавливаться в 150-300 метрах от зоны контроля стационарных или передвижных видеокамер, в населенном пункте - со знаками 5.23.1 и 5.23.2 и 5.25 ("Начало населенного пункта").

Знак 6.22 может применяться самостоятельно и исключает массовое применение знаков 8.23, которые загромождали улично-дорожную сеть. Теперь достаточно знака 6.22, который размещается совместно со знаком 5.25 "Начало населенного пункта". Водитель заехал в населенный пункт и уже знает, что в данном населенном пункте осуществляется "Фотовидеофиксация" нарушений ПДД.

Основное отличие нового знака 6.22 от старого знака 8.23 заключается в том, что этот знак применяется самостоятельно и устанавливается только на въезде в населенный пункт и действует на всю его территорию.

УГИБДД МВД по Республике Саха (Якутия).

Программа НВК Саха

Понедельник 10.05.2021

06:00 - Я вернусь! 12+ 07:00 - Память ставшая судьбой 12+ 07:30 - Мы долгое эхо друг друга... 12+ 08:00 - Память ставшая судьбой 12+ 08:30 - Хранители времени. Разведчик Або 12+ 09:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 09:15 - Звезды Победы 12+ 09:45 - Сахам сирэ, сайда тур! 12+ 10:00 - "Саха сирэ" информационнай биэрии 12+ 10:15 - Память бессмертна! 12+ 11:15 - Бай 12+ 12:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 12:15 - Концерт работников МВД 12+ 13:15 - Помните! Через века, через года! Помните... 12+ 13:30 - "Саха сирэ-Якутия" информационная программа 12+ 13:45 - От героев былых времен... 12+ 14:45 - Сахам сирэ, сайда тур! 12+ 15:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 15:15 - Певец Победы! 12+ 16:15 - Звезды Победы 12+ 16:45 - Оҕус сиэппит оҕо саас 12+ 18:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 18:15 - Дьулаан дьыала 12+ 18:45 - Дойдум дьоно 12+ 19:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 19:15 - Сахам сирэ, сайда тур! 12+ 19:30 - С Днем Победы! 12+ 20:30 - "Саха Сирэ-Якутия" информационная программа 12+ 20:45 - Полярная звезда 6+ 21:15 - Сэьэн сирэ 12+ 22:00 - Сахалыы киинэ 12+ 23:30 - Журавлиный клик... 12+ 00:45 - Ваш подвиг- в сердцах... 12+ 02:00 - Я вернусь! 12+ 03:00 - Память ставшая судьбой 12+ 03:30 - Мы долгое эхо друг друга... 12+ 04:00 - Память ставшая судьбой 12+ 04:30 - Хранители времени. Разведчик Або 12+ 05:00 - Документальные фильмы с субтитрами 12+ 05:45 - Бастыҥ клип 12+

Вторник 11.05.2021

06:00 - Саҥа күн 6+ 07:00 - Утро Якутии 6+ 08:00 - Саҥа күн 6+ 09:35 - Саха сатаабата суох 12+ 10:00 - "Саха сирэ" информационнай биэрии 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 6+ 11:15 - Сэҕэн сирэ 12+ 12:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 12:15 - Асчыттар 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - "Саха сирэ-Якутия" информационная программа 12+ 14:00 - Тэтим чааьа 6+ 15:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 15:15 - Сахалыы киинэ 12+ 17:15 - Полярная звезда 6+ 17:45 - Дойдум дьоно 6+ 18:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 18:15 - Дьулаан дьыала 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 19:15 - Олох үөһүгэр 12+ 20:30 - "Саха Сирэ" информационнай биэрии 12+ 21:00 - Аал-луук мас 12+ 21:45 - Саха сатаабата суох 12+ 22:15 - Бастыҥ клип 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Бу Дьокуускай 6+ 23:30 - Дьулаан дьыала 12+ 00:00 - Олох үөһүгэр 12+ 01:15 - Якутск сегодня 12+ 02:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 02:15 - Аал-луук мас 12+ 03:00 - Дойдум дьоно 6+ 03:15 - Саха сатаабата суох 12+ 03:45 - Бу Дьокуускай 6+ 04:15 - Якутск сегодня 12+ 05:00 - Документальные фильмы с субтитрами 12+ 05:45 - Бастыҥ клип 12+

Среда 12.05.2021

06:00 - Саҥа күн 6+ 07:00 - Утро Якутии 6+ 08:00 - Саҥа күн 6+ 09:35 - Саха сатаабата суох 12+ 10:00 - "Саха сирэ" информационнай биэрии 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 6+ 11:15 - Аал-луук мас 12+ 12:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 12:15 - Хранители времени. Снайпер Иван Кульбертинов 12+ 12:45 - Помните! Через века, через года! Помните... 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - "Саха сирэ-Якутия" информационная программа 12+ 14:00 - Тэтим чааьа 6+ 15:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 15:15 - Сахалыы киинэ 12+ 17:15 - Сэрии биһиги дьылҕабытыгар 12+ 18:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 18:15 - Дьулаан дьыала 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - "Саха Сирэ" информационнай биэрии 12+ 21:00 - Сэьэн сирэ 12+ 21:45 - Саха сатаабата суох 12+ 22:15 - Бастыҥ клип 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Бу Дьокуускай 6+ 23:30 - Дьулаан дьыала 12+ 00:00 - Талбан 12+ 01:15 - Якутск сегодня 12+ 02:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 02:15 - Сэҕэн сирэ 12+ 03:00 - Дойдум дьоно 6+ 03:15 - Саха сатаабата суох 12+ 03:45 - Бу Дьокуускай 6+ 04:15 - Якутск сегодня 12+ 05:00 - Документальные фильмы с субтитрами 12+ 05:45 - Бастыҥ клип 12+

Четверг 13.05.2021

06:00 - Саҥа күн 6+ 07:00 - Утро Якутии 6+ 08:00 - Саҥа күн 6+ 09:35 - Саха сатаабата суох 12+ 10:00 - "Саха сирэ" информационнай биэрии 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 6+ 11:15 - Эл Иитэ 12+ 12:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 12:15 - Асчыттар 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - "Саха сирэ-Якутия" информационная программа 12+ 14:00 - Тэтим чааьа 6+ 15:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 15:15 - Сахалыы киинэ 12+ 17:15 - Сэрии биһиги дьылҕабытыгар 12+ 18:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 18:15 - Дьулаан дьыала 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 19:15 - Олох үөһүгэр 12+ 20:30 - "Саха Сирэ" информационнай биэрии 12+ 21:00 - Эл Иитэ 12+ 21:45 - Саха сатаабата суох 12+ 22:15 - Бастыҥ клип 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Бу Дьокуускай 6+ 23:30 - Дьулаан дьыала 12+ 00:00 - Олох үөһүгэр 12+ 01:15 - Якутск сегодня 12+ 02:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 02:15 - Эл Иитэ 12+ 03:00 - Дойдум дьоно 6+ 03:15 - Саха сатаабата суох 12+ 03:45 - Бу Дьокуускай 6+ 04:15 - Якутск сегодня 12+ 05:00 - Документальные фильмы с субтитрами 12+ 05:45 - Бастыҥ клип 12+

Пятница 14.05.2021

06:00 - Саҥа күн 6+ 07:00 - Утро Якутии 6+ 08:00 - Саҥа күн 6+ 09:35 - Саха сатаабата суох 12+ 10:00 - "Саха сирэ" информационнай биэрии 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Дойдум дьоно 6+ 11:15 - Сэҕэн сирэ 12+ 12:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 12:15 - Тымныыны кыайбыттар 12+ 12:45 - Помните! Через века, через года! Помните... 12+ 13:00 - Бу Дьокуускай 6+ 13:30 - "Саха сирэ-Якутия" информационная программа 12+ 14:00 - Тэтим чааьа 6+ 15:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 15:15 - Уоттаах кыргыс улуу Боотура 12+ 17:15 - Сэрии биһиги дьылҕабытыгар 12+ 18:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 18:15 - Дьулаан дьыала 12+ 18:45 - Актуальное интервью 12+ 19:00 - "Якутия" информационная программа 12+ 19:15 - Интеллектуальная игра 12+ 20:30 - "Саха Сирэ" 12+ 21:00 - Күөрчэх-шоу 12+ 21:45 - Бай 12+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Бу Дьокуускай 6+ 23:30 - Саха сатаабата суох 12+ 00:00 - Интеллектуальная игра 12+ 01:15 - Якутск сегодня 12+ 02:00 - "Якутия" 12+ 02:15 - Бай 12+ 03:00 - Дойдум дьоно 6+ 03:15 - Саха сатаабата суох 12+ 03:45 - Бу Дьокуускай 6+ 04:15 - Якутск сегодня 12+ 05:00 - Док/фильмы с субтитрами 12+ 05:45 - Бастыҥ клип 12+

Суббота 15.05.2021

06:00 - Бу Дьокуускай 6+ 07:00 - Саҥа күн 6+ 09:00 - Истиҥ илдьит 6+ 09:45 - Кэрэ кэпсээн 6+ 11:00 - Саха сатаабата суох 12+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - Эр Бэрдэ 12+ 12:45 - Асчыттар 12+ 13:30 - Саха сирэ. Күнтэн күн 12+ 14:30 - Время музыки. Джазовые портреты Харуки Мураками 12+ 16:00 - Уоттаах холоругу уйбуттар 12+ 16:45 - Дьиэ кэргэн кунугэр 6+ 18:00 - "Якутия" 12+ 18:15 - Истиҥ илдьит 6+ 19:00 - Комус тугэн 6+ 19:45 - Бигэ тирэхтээх дьиэ кэргэн-омук кэскилэ 6+ 21:00 - Саха сирэ. Күнтэн күн 12+ 22:00 - Кэнсиэр 6+ 00:00 - Кэрэ кэпсээн 6+ 01:15 - Эр Бэрдэ 12+ 01:45 - Бигэ тирэхтээх дьиэ кэргэн-омук кэскилэ 6+ 03:00 - Дьиэ кэргэн күнүгэр 6+ 04:15 - Бай 12+ 05:00 - Документальные фильмы с субтитрами 12+ 05:45 - Бастыҥ клип 12+

Воскресенье 16.05.2021

06:00 - Бу Дьокуускай 6+ 07:30 - Асчыттар 12+ 08:15 - Парламентский вестник 12+ 08:30 - Дойдум дьоно 6+ 08:45 - Истиҥ илдьит 6+ 09:30 - Будем вместе 12+ 09:45 - Полярная звезда 6+ 10:30 - Детское время 0+ 11:00 - Саха сатаабата суох 12+ 12:00 - "Якутия" 12+ 12:15 - Тымныыны кыайбыттар 12+ 12:45 - Асчыттар 12+ 13:30 - Якутия. День за днем 12+ 14:30 - Геван 12+ 15:00 - Горожане 12+ 16:00 - Помните! Через века, через года! Помните... 12+ 16:15 - Бигэ тирэхтээх дьиэ кэргэн-омук кэскилэ 6+ 17:30 - ПроАвто 12+ 18:00 - "Якутия" 12+ 18:15 - Истиҥ илдьит 6+ 19:00 - Охота и рыбалка в Якутии 12+ 19:30 - Клевая рыбалка 12+ 20:00 - Үүтээн кэпсээнэ 12+ 20:30 - Якутия. 20 лет в 21 веке 12+ 21:00 - Якутия. День за днем 12+ 22:00 - Кэнсиэр 6+ 00:00 - Полярная звезда 6+ 00:45 - Геван 12+ 01:15 - Клевая рыбалка 12+ 01:45 - Үүтээн кэпсээнэ 12+ 02:15 - Время музыки. Джазовые портреты Харуки Мураками 12+ 03:45 - Күөрчэх-шоу 12+ 04:30 - Саха итэҕэлэ 12+ 05:00 - Док/фильмы с субтитрами 12+ 05:45 - Бастыҥ клип 12+

ЗАЙМЫ до 60 000
1%-0,25%*
0%
ДЛЯ НОВЫХ КЛИЕНТОВ**
тел.: 8(984) 104-98-10
г.Нюрба,
ул. Степана Васильева, д. 67
офис 6, 3 этаж ТЦ "Сити Центр"
ООО МКК «ТРИЕНС»

[1]Процентная ставка 0,25% в день (91,25 % годовых) действует при предоставлении займа на сумму от 55 001 рублей до 60 000 рублей на период пользования от 61 до 120 дней, при предоставлении клиентом документов, подтверждающих доход. Процентная ставка 0,3% в день (109,5 % годовых) действует при предоставлении займа на сумму от 50 001 рублей до 55 000 рублей на период пользования от 61 до 120 дней, при предоставлении клиентом документов, подтверждающих доход. Процентная ставка 0,4% в день (146 % годовых) действует при предоставлении займа на сумму от 45 001 до 50 000 рублей на период пользования от 61 до 120 дней. Процентная ставка 0,5% в день (182,50% годовых) действует при предоставлении займа на сумму от 40 001 до 45 000 рублей на период пользования от 61 до 120 дней. Процентная ставка 0,6% в день (219,00% годовых) действует при предоставлении займа на сумму от 35 001 до 40 000 рублей на период пользования от 61 до 120 дней. Процентная ставка 0,7% в день (255,50 %годовых) действует при предоставлении займа на сумму от 30 001 до 35 000 рублей на период пользования от 61 до 120 дней.
[2]Процентная ставка 0% действует в течение первых 20 календарных дней периода пользования займом для лиц, ранее не заключавших договор потребительского займа с ООО МКК «ТРИЕНС», на сумму от 2 000 до 30 000 рублей на срок до 30 дней. После 20 дня 0,9 % в день для пенсионеров по старости, 1% для официально трудоустроенных лиц. Акция действует бессрочно, количество участников неограниченно. Для граждан РФ от 23 лет, при наличии паспорта.
[3]Займы предоставляются ООО МКК «ТРИЕНС» 677027, г. Якутск, ул. Ойунского, д. 3, офис 202. ИНН 1435350309, ОГРН 1201400002099, регистрационный номер в государственном реестре МФО 2004298009560 от 20.03.2020 г.

– Редакция почтата –

Уу – тыын боппуруос

Ааспыт сыл бүтүүтэ Дьаархан нэһилиэгин ууну ыраастыыр станцията умайбытын туһунан саҥардыы истэн соһуйдум. Хаһыакка тахсыбыта дииллэр, ону мин түбэһэн аахпатаҕым.

Бэйэм дьонум сайын аайы куораттан кэлэн Дьаархаҥҥа сайылыылларынан уонна бэйэм эмиэ дьоммор хоно-өрүү тахсарбынан, миигин иһэр-туттар уу боппуруоһа олус долгутар. Соторутааҕыта экология миниистирэ Сахамин Афанасьев Марха өрүс уутуун анаалиһын түмүгүнэн иһэргэ, туттарга бобуулааҕын туһунан улуус баһылыгар ыыппыт суругун ис хоһоонун бары билэн олоробут. Олохтоох нэһилиэнньэ күннэтэ туттар уутун боппуруоһун быһаарынан олороро биллэр. Кыахтаах өттүлэрэ муус хаһаммыттара буолуо. Онтон кэлии дьоҥҥо, кыаммат араҥаҕа бу боппуруос күүүмэҕэйдэри үөскэтэрэ биллэр.

Онон мин улуус дьаһалтатын баһылыгар Алексей Иннокентьевка туһаайан ыйытабын: Дьаархан нэһилиэгэр уу ыраастыыр станция хаһан тутуллан үлэҕэ киирэрэ былааннанарый диэн, станция үлэҕэ киириэр диэри, ыраастаммыт ууннан хайдах хааччыллан олоророллор, нэһилиэк олохтоохоро?

Акулина АЛЕКСЕЕВА,
Ньурба куорат олохтоохо.

– Кэриэстэбил –

Үтүө киһи аата үйэлэргэ умнуллуо суоҕа

Ыам ыйын 2 күнүгэр бииргэ үлэлээбит үтүө санаалаах үлэһиппит, доҕорбут **Валентина Дмитриевна ФЕДОТОВА** биһиги кэккэбититтэн туораабыта номнуо биир сылын туолар. Былырыын баччаларга, икки ый анараа өттүгэр эрэ тэҥҥэ күлэ-үөрэ, үлэлии-хамсыы сылдьыбыт дьүөгэбит соһуччу баҕайы олус ыарахан ыарыыга ылларан өрүттүбэккэ сырдык тыына Дьокуускай куоракка быстыбыта. Ыалдьыбытын истэн баран этэҥҥэ эмтэнэн кэлиэ диэн бары эрэнэ күүппүппүт да, дьылҕа хаан оҥоһуута олус кытаанах эбит этэ. Кини олохтон барыыта барыбытыгар олус соһуччу уонна хомолтолоох буолбута.

Валя төрөөбүт Дьиикимдэтиттэн ханна да тэйбэккэ ыал буолан 4 оҕону төрөтөн, үөрэттэрэн салгыы оҕолорун үчүгэй идэни ылларар ыра санаатын толороору, соҕотох уола Андрей 9 кылааһы бүтэрбитигэр Антоновка сэлиэнньэтигэр көһөн киирэн кыра кыыһа оскуоланы бүтэриэр диэри олохсуйан олорбута. Олоххо олус көхтөөх, сытыы, эппиэтинэстээх буолан Антоновка оскуолатын кэлэктиибин кэккэтигэр биир тутаах үлэһит быһыытынан сыаналаммыта. 2008 сыл күһүнүгэр төттөрү көһөн тахсан, кэтэх хаһаайыстыбатын сөргүтэн, оҕолорун үөрэхтэтэлээн, ыал оҥортоон атахтарыгар туруортаан Дьиикимдэтин оскуолатыгар үлэһитинэн киирбитэ. Кэнники сылларга дириэктэри хаһаайыстыбаннай чааска солбуйааччы дуоһунаһыгар олус эппиэтинэстээхтик үлэлээбитэ. 2020 сыл күһүнүгэр ыарытыйар буоллум диэн аккаастанан вахтерунан көһөн оскуола оҕолоро бэрээдэктээх, үрдүк культууралаах буола улаатан тахсалларыгар элбэх сыратын уонна болҕомтотун ууран үлэлээн испитэ.

Валябыт киһи быһыытынан олус үөрүнньэҥ, сайаҕас майгылаах, сытыы-хотуу буолан дьону кытта кэбэҕэстик тыл булан, бэйэтигэр түмэ тардар дьоҕурдааҕа. Кини баар буолла да кыыһырсыы түгэнэ түргэнник көргө-нарга кубулуйара. Бары тэрээһиннэргэ бастакынан дьону түмэ тардара. Нэһилиэккэ "Сардаҥа" ийэлэр, эбээлэр түмсүүлэрин биир тутаах киһитэ этэ. Кулуупка самодеятельноска сыаҥкаларга, үҥкүүлэргэ, ырыаҕа инники күөҥҥэ буолара. Бэйэтин сааһыгар олус кыанар уонна күүстээх-уохтаах буолан спортивнай күрэхтэргэ хамаанда биир солбуллубат чилиэнэ.

Ийэ, эбээ быһыытынан оҕолоро, сиэннэрэ бигэ тирэхтээх ыал, дьон буолалларын туһугар сылайары аахсыбакка күүскөмө, сүбэ-ама, кытаанах тирэх буола сылдьыбыта. Кыргыттара Марина, Юлия элбэх оҕолоох ийэ, уола Андрей, кыра кыыһа Александра үрдүк үөрэхтээх испииспэлиис буолан тахсыбыттарыгар олус да үөрэн, астынан, киэн туттан кэпсээччи. Сиэннэрин бэйэтиттэн тэйиппэтэҕэ, эбээлэригэр олус убанан каникулларга, өрөбүллэргэ мэлдьи күүтүүлээх, ахтылҕаннах дьон буолан кэлэ тураллара. Оҕолоро, күтүөттэрэ, кийииттэ, сиэннэрэ, аймахтара бары саба түһэн саҥа дьиэни сандаардан, олоҕун тиһэх сылларыгар баҕа санаатын толороннор сылаас, сырдык дьиэҕэ кэргэнинээн Александр Даниловичтыын ньир бааччы олорбуттара...

Былырыын хамсык саҕаланыытыгар оскуоланы сабан, бары дьиэттэн үлэлии тарҕаһарбытыгар куоракка көрдөрүнэ барбыт киһибит, күһүн үөрэх дьыла саҕаламмытыгар олорор миэстэтэ кураанахсыйбытын сүрэхпитинэн олох ылымматахпыт. Хайдах эрэ билигин киирэн кэлэн кэпсээн-ипсээн, тэбэнэттээхтик күлэн-үөрэн, дьаһайан барыа диэн испитигэр кэтэһэр курдук санаалаах сыруттыбыт. Кинини ахтыбатах, санаабатах түгэммит суох. Олус хомойорбут диэн олус күүскэ ыалдьарын туһунан кимиэхэ да кэпсээбккэ, иһигэр тута сылдьыбыта буолар. Ол барыта кини чугас дьонун, доҕотторун аймаамаары кытаанах санааны ылыммытыттан быһыылаах... Дьиҥэ ыалдьарын туһунан дьээбэлээн кыратык таайтаран этэрин өйдөөбөтөх эбиппит.

Валентина Дмитриевна эйэҕэс майгыта, сырдык мөссүөнэ, олоххо күүстээх тардыһыыта үйэлэргэ биһиги сүрэхпитигэр сулус буолан хаалыаҕа.

С.И. Алексеев аатынан Дьиикимдэ сүрүн оскуолатын кэлэктиибэ.

Атыылыыбын

Земельный участок 21 сотка в с.Сюльцы. Имеется летний домик 3х4 м из лафета, большой огород для посадки картофеля. Документы готовы к продаже. Цена 250 тыс. руб. **Адрес: с.Сюльцы, ул.Новая, 12, 8-984-104-08-95 ватсап 8-924-168-38-16.**

Энергетик кварталга 2 хостоох б/у квартира атыыланар эбэтэр куортамна бэриллэр. **Конт. тел: 8-914-268-62-64, 8-914-279-71-47.**

Энергетик кварталга 2. Хостоох б/у квартира атыыланар эбэтэр куортамҥа бэриллэр. **8-914-268-62-64.**

Ньурба, Антоновка икки ардыгар 4 квартиралаах дьиэҕэ, Донского, 14,кв. 2. 32 кв.м. иэннээх Б/У квартира атыыланар. Ситэ тутулла илик гараж-таах, 8 суотайдаах уһаайбалаах. Электроотопление. **К/т 8-924-599-17-42**

Советскай уул. 8 №-дээх саҥа буруус чааһынай дьиэ атыыланар. 2016 с. тутуллубут, 6х7 иэннээх, 10 суотай уһаайбалаах, тутуулардаах, ким да прописката суох, дөкүмүөннэрэ барыта бэлэм. **8-914-222-89-95 (ватсап суох).**

Антоновка нэһилиэгиттэн төрүттээх, Ньурба куорат Убайаан түөлбэтин олохтооҕо, элбэх оҕо тапталлаах күн күбэй ийэтэ, эбэтэ, хос эбэтэ, улаханнык убаастыыр, ытыктыыр балтым, эдьиийбит

ВАСИЛЬЕВА Августина Афанасьевна

ыарахан ыарыыттан соһумардык Орто дойду олоҕуттан туораабытынан тапталлаах оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Истиҥник саныыр чугас киһибит сырдык мөссүөнэ өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр мэлдьи тыыннаах буолуоҕа! Аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит, быдан дьылларга быраһаай!

Антоновтар, Васильевтар, Бахчарыковтар, Иннокентьевтар.

Күн күбэй ийэбит, тапталлаах эбэбит, хос эбэбит, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, сэрии оҕото, Антоновка нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо

НИКОЛАЕВА Мария Степановна

85 сааһыгар ыарахан ыарыыттан барбытынан аймахтарбытыгар, билэр дьоммутугар, урууларбытыгар дириҥник курутуйан туран биллэрэбит.

Оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ, күтүөттэрэ, кийииттэрэ, Анисимовтар, Николаевтар, Округиннар, Поликарповтар. Жендорусовтар, Махатыровтар.

Күндү дьүөгэбит Анна Густавична тапталлаах ийэтэ, Октябрьскай нэһилиэк олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ

НИКОЛАЕВА Мария Степановна

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Дьаархантан Эльза, Света.

Күндү кийииппэр, саҥаспытыгар Александра Густавична Поликарповаҕа, кини дьиэ кэргэнигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, бииргэ төрөөбүттэригэр таптыыр ийэлэрэ, эбэлэрэ, хос эбэлэрэ

НИКОЛАЕВА Мария Степановна

ыарахан ыарыы кэнниттэн бу Орто дойду олоҕуттан туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Куораттан Яна Беловолосова, Ермолаевтар, Поликарповтар, Петровтар, Яковлевтар, Тикситтэн Голиковтар.

Күндүтүк саныыр, убаастыр саҥаспыт, Ньурбачаан олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ

МАРТЫНОВА Клара Егоровна

күн сириттэн соһуччу барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Ньурбачаантан, Дьокуускайтан, Намтан Антоновтар, аймахтара.

Убаастыыр учууталбытыгар Данилова Светлана Егоровнаҕа күн күбэй ийэтэ

МАРТЫНОВА Клара Егоровна

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн барбытынан хомолтобутун холбуубут.

Ньурбатааҕы лицей 11 "а" кылааһын үөрэнээччилэрэ, төрөппүттэрэ.

Ньурбачаан нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, сэрии сылын оҕото

МАРТЫНОВА Клара Егоровна

бу дьыл муус устар 28 күнүгэр ыалдьан олохтон туораабытыгар оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, чугас дьонугар, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

Олохтоох дьаһалта.

Бииргэ үлэлиир кэллиэгэбит Данилова Светлана Егоровна тапталлаах ийэтэ, Ньурбачаан нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ

МАРТЫНОВА Клара Егоровна

бу дьыл муус устар 28 күнүгэр ыалдьан олохтон туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

А.Н. Чусовской аатынан Ньурбатааҕы техлицей кэлэктиибэ, профкома.

Өр сылларга ыаллаһан, алтыһан олорбут, үөрүүбүтүн, хомолтобутун тэҥҥэ үллэстэн кэлбит ыалбыт, ийэбит курдук күндүтүк саныыр, ытыктыыр киһибит, Ньурбачаан нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, иллээх дьиэ кэргэн күн күбэй ийэтэ, эбэтэ, хос эбэтэ

МАРТЫНОВА Клара Егоровна

ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, чугас дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

Күндү киһибит быдан дьылларга быраһаай. Эн сырдык мөссүөнүҥ, эйэҕэс мичээриҥ өрүүтүн биһигини кытта буолуоҕа.

Шадриннар, Находкиннар.

Ньурбачаан нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, тыыл уонна үлэ бэтэрээнэ

МАРТЫНОВА Клара Егоровна

ыалдьан күн сириттэн күрэммитинэн Таисияҕа, Ильяҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Ньурбаттан Егорова, Корякина.

Убаастыыр убайбыт, Дьаархан олохтооҕо

ИВАНОВ Василий Валентинович

уһун ыарахан ыарыытттан күн сириттэн туораабытынан бииргэ төрөөбүттэригэр, кинилэр дьиэ кэргэттэригэр, чугас аймах-билэ дьонноругар, табаарыстарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Дьаархантан саҥастара Мария уонна кини дьиэ кэргэнэ.

Учууталбытыгар Иванова Сайыына Валентиновнаҕа, аймахтарыгар тапталлаах таайа

ИВАНОВ Василий Валентинович

ыарахан ыарыыттан суох буолбутунан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Дьаархан орто оскуолатын 4 кылааһын үөрэнээччилэрэ, төрөппүттэрэ.

Дьаархан нэһилиэгин төрүт олохтооҕо

ИВАНОВ Василий Валентинович - Булчут Бааска

уһун ыарахан ыарыыттан орто дойдуттан барбытынан бары аймахтарыгар, чугас дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

"Дьаархан нэһилиэгэ" МТ дьаһалтата, нэһилиэк Сэбиэтэ.

Күндүтүк саныыр кийииппитигэр Иванова Анфиса Валентиновнаҕа, бииргэ төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар тапталлаах убайдара, Дьаархан олохтооҕо

ИВАНОВ Василий Валентинович

уһун ыарахан ыарыыттан олохтон барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит, аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

Антоновкаттан Мартыновтар, Винокуровтар, Үөһээ Бүлүүттэн Мартыновтар.

Күндү тапталлаах ийэбит, эбэбит, хос эбэбит, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, Ньурба куорат олохтооҕо

ПАВЛОВА Анна Климовна

бу дьыл муус устар 30 күнүгэр 94 сааһыгар күн сириттэн суох буолбутун туһунан бары билэр дьонугар дириҥник курутуйан туран биллэрэбит.

Кыргыттара, уолаттара, күтүөттэрэ, кийииттэрэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Күндү ийэбит, эбэбит

ПАВЛОВА Анна Климовна

күн сириттэн суох буолбутунан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Уола Владимир Иванович дьиэ кэргэнэ Павловтар, Мостаховтар.

Күндүтүк саныыр ийэбит, эбэбит, хос эбэбит, хос-хос эбэбит

ПАВЛОВА Анна Климовна

күн сириттэн ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Ньурбаттан, Удачнайтан, Дьокуускайтан Токусаровтар, Ивановтар дьиэ кэргэттэрэ.

СӨ Ньурба орйуонун суутун үлэһитэ Давыдова Анна Юрьевнаҕа бүөбэйдээн улаатыннарбыт тапталлаах эбэтэ, кини аймах-билэ дьонугар бигэ тирэх буолбут күн-күбэй ийэлэрэ, эбэлэрэ, хос эбэлэрэ

ПАВЛОВА Анна Климовна

күн сириттэн туораабытынан дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.

Ньурба оройуонун суутун үлэһиттэрэ.

Ытыктыыр күтүөппүт Павлов Василий Иванович тапталлаах ийэтэ, үлэ, тыыл бэтэрээнэ

ПАВЛОВА Анна Климовна

ыарахан ыарыыттан күн сириттэн күрэммитинэн аймахтарыгар, оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.

Яковлевтар, Дмитриевтар, Ивановтар, Федоровтар, Мешелевтар дьиэ кэргэттэрэ.

Улаханнык убастыыр, таптыыр, өр сылларга ыалласпыт ытыктыыр киһибит, үлэ, тыыл бэтэрээнэ

ПАВЛОВА Анна Климовна

бу олохтон барбытынан табаарыстарбытыгар Наталья, Юрий Николаевтарга, оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын биллэрэбит.

Кириллиннэр.

Күндүтүк саныыр, убаастыыр ыалбыт, дьүөгэбит

ПАВЛОВА Анна Климовна

күн сириттэн барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, бары чугас дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Раиса Гаврильевна Санникова уонна Анна Михайловна Осипова.

Тапталлаах сыбааппыт, улаханнык убаастыыр киһибит, ийэбит, эбэбит, Ыраах Убайаан олохтооҕо, сэрии бэтэрээнин огдообото

НИКОЛАЕВА Марфа Давыдовна

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан улаханнык хараастан, курутуйан туран оҕолоругар, сиэннэригэр, кийииттэригэр, бары аймахтарыгар кутурҕаммытын холбуубут.

Макаровтар, Петровтар, Алексеевтар, Зедгенидзовтар.

Күтүөппүтүгэр Алексей Васильевичка, оҕолорбутугар Дунякаҕа, Айсеҥҥа, кинилэр дьиэ кэргэттэригэр, аймахтарыгар

НИКОЛАЕВА Марфа Давыдовна

бу күн сириттэн барбытынан дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Аймахтара.

Күндүтүк саныыр кырдьаҕас эдьиийбит, Убайаан олохтооҕо

НИКОЛАЕВА Марфа Давыдовна

эмискэ ыалдьан күн сириттэн туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит. Аһыыгытын тэҥҥэ үллэстэбит.

Ньурбаттан Афанасьевтар, Дьокуускай куораттан Тобоновтар.

Ньурба куорат кырдьаҕас олохтооҕо, сэрии бэтэрээнин огдообото

НИКОЛАЕВА Марфа Давыдовна

ыараханнык ыалдьан күн сириттэн туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Улуус дьаһалтата, улуус Сэбиэтэ.

Бииргэ үөрэммит дьүөгэбит

ЗАХАРОВА Тамара Ивановна

уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан уолугар Айаалга, чугас аймахтарыгар, билэр дьонугар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Убайаан, Ньурба 1 №-дээх оскуолатыгар бииргэ үөрэммит табаарыстара.

Генеральнай директор Стручкова Н.М.
Кылаабынай редактор Дорофеева Л.К.

НЬУРБА

Хаһыат Саха сиригэр сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэрин кэтээн көрүү Федеральнай сулууспатын Управлениетыгар (Роскомнадзор) 03.06.2020 с. регистрацияланна.

ПИ № ТУ 14-00551

Тэрийээччилэр: Саха Республикатын Правительствота, Саха Республикатын "Сахабэчээт" Государственнай автономнай тэрилтэтэ.
Таһааараччы: СР "Сахабэчээт" ГАУ

Таһааараччы аадырыһа: 677000 Дьокуускай к. Орджоникидзе уул. 31.
Редакция аадырыһа: 678450 Ньурба к. Ленин уул., 37.

Телефоннара: Редактор-директор - 2-33-32. Компьютернай отдела - 2-33-32.
e-mail: redakcia06@mail.ru
Хаһыат чэппиэргэ тахсар.

Индекс: ПИ 988
Тираж 768.
Объем 3 п.л.
Сыаната - 30 солк.
05.05.2021 с.